Opłata pocztowa uiszczona ry złtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 205 (897) | Łódź, Piątek, 3 Września 1926 | פֿירטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג כ"ד אלול תרפ"ו. | Nr. 205 (897)

24 71 .אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל || Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel 24.71

ZNAK OCHRONNY

די גאנצע וועלט

טרינקט דעם בעסטען און געפרובטען **טעע** פון דער פאר'מלחמה'דיגער פירמע

וו. וויסאצקי עט קאמפ.

פריהער מאסקווע יעצט לאנדאן — (עקזיסטירט פון יאהר 1849)

ספעציעל די אלט בעקאנטע סארטען און פאקונגען **לוקסוסאווע № 510 ציילאנסקא № 74**

פון אייגענע פלאנטאציעס! איבעראל צו בעקומען!

פילהארמאניע-זאל, נארוטאוויטשא 20.

בית תפלה לימים הנוראים!

דיזען ראש השנה ויום-כיפור וועט אין זאל פילהארמאניע דאווענען דער וועלט-בעריהמטער קאנטאר און אויסגעצייכענטער זינגער

515

ה' יוסף זאלודקאווסקי

(א זוהן פון בעריהמטען חזן אוים קאליש, ר' נח לידער)

מיט א גוט איינגעשטודירטען כאר פון 40 פערזאן, אונטער די לייטונג פון בעוואוסטען דיריגענט ה' י. רוביז.

בעמ.: דעם יאהר וועט געזונגען ווערען פיל נייע קאמפאזיצ, פון דער מאדערנער יודישער נגינה. בילעטען-פערקויף האנגט אן זונטאג, ד. 29. אויגוסט אין קאסע פון פילהארם. פון 9 פריה ביז 8 אוו.

„בית-לחם" ווסכאדניע 70

בעקאנטמאכונג!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז בעטראכטענדיג די גרויסע צאהל ביטעס אויף שטיצע וועלכע זענען צו אונז אריינגעפלאסען, האבען מיר פארלויפיג בעשטעמיגט נאר 300 ביטעס. 719

כדי דער בכבוד'יגער מענש זאל ביים נעהמען דאס „שפייז פעקעל" נישט דארפען אין אניוועזענהייט, פון פרעמדע פערזאנען אויפגעבען זיין נאמען, האבען מיר בעשלאסען, אז די פערטיילונג זאל פארקומען אויף א זעהר בכבוד'יגען אופן.

דער בעטרעפענדער בעקומט די פראדוקטען ד רעקט פון קאלאניאל-געוועלב אין דער אנוועזענהייט, פון 1 פערוואלטונגס-מיטגלי.

צו א גרעסערע צאהל, בכבוד'יגע פאמיליעס, ווע ען די פראדוקטען געשיקט ווערען א היים.

דאס „שפייז-פעקעל" וואס „בית-לחם" גיט ארויס אויף ר"ה בעשטעהט פון חלות ברויט, מעהל, אייער, צוקער, טעה, פלייש און לכט. דאס ארויסגעבען פון די פראדוקטען הויבט זיך אן זינטאג דעם 7/9 פון 7–9 אווענד אין קאלאניאל-געשעפט פון ה' ראבינאוויטש ווסכאדניא 70.

בעמערקונג: די יעניגע, וועלכע האבען ערהאלטען בעשטעטיגונגס-בריף, אויף צו בעקומען פראדוקטען, ווערען געבעטען צו קומען אין קאנצעלאריע פון „בית-לחם" אין דער בעשטימטער צייט, מיטברענגענדיג דעם פאס וואו ער בעקומט א טאלאן.

די פערוואלטונג.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

עס ווערט בעקאנט געמאכט דאס אלע מתפללי"ם פון די אפטיילונג פון

760

„חסד של אמת"

וועלען דאווענען **זאכאדניע 66**

אין הויף פארטער, דורכגאנג פיעטריקאווער 33.

פרייזער ווערן מעדיגע יערן מאג.

בעמערקונג: עס ווערט דעם שבת שוין געדאווענט.

מיט אכטונג

די אפטיילונג פון „חסד של אמת".

צו דער פערלאבונג פון ה'

נאטאן קעפלער

מיט פרל. **בראנקא נעלקענבוים**

ווינשט זיי א הערצליכען מזל-טוב און פיל גליק

ברוך סוכעצקי. 716

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע קוזינקע

פרל. עדזשא הודעס

מיט ה' **יעקב שלאמאוויטש**

ווינשט א גליקליכע צוקונפט

ברוך דוד מילגראם און פאמיליע. 722

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר צו דער חתונה פון אונזערע פריינד

פרל. יוטא בלייער

מיט ה' **דוד גאלדהארן**

זאל זייער לעבענס-וועג בעצירט זיין מיט רויזען פון עמק-השרון.

עטקא בענדער

סאלא און אנדזשא ראזענבלאט 717

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

עם ווערט נעדאווענט ר"ה וי"כ

אין ווייסען זאל זאכאדניא 43

מיט'ן בעריהמטען חזן **דוד ראזענפעלד** מיט אן איינשטודירטען כאר פון 20 פערזאן, בעקיוהמטע פלעצער, און אלע בעקוועהמליכקייטען. — מ'בעט בעצייטענס זיך צו פערזעהן מיט בילעטען צו בילינע פרייזען, 667

שטעט קען מען דיגגען טעגליך, אין „ווייסען זאל", פון 8 פריה ביז 10 אווענד.

מעבעל-פערקויף

פון

714

Sz. Bocian

אלטשטאדט 13, (נעבען סכולער)

עקזיסטירט פון 1886.

אויף לאגער אלער ארט מעבעל אין קאמפלעט און אויף צנצעל אויף בעשטעלונגען צו צוגענגליכע פרייזען.

לאנג-טערמינינע אויסצאהלונגען.

א וואוינונג

בעשטעהענד פון איין צימער מיט א געוועלב אין דער ריכטונג גרינער מארק איז פון

זאפארט צו פערמיטען

צו ערפאהרען אין דער אדמיני. 718

בעקאנטמאכונג.

די היגיעניש מקוה, גדאנסקא 75

מאכט בעקאנט, אז צוליב בעקוועהמליכקייטען פאר'ן פובליקום וועט די היגיענישע מקוה זיין געעפנט פון היינט אן יעדען מוצ"ש, ווי אויך די נאכט פון ערב ראש השנה, און פון ערב יום הכפורים וועט זיין אפען פון 12 ביינאכט, פאר מיטאג.

652

קאמיטעט, די היגיענישע מקוה,

אנשא"י, גדאנסקא 75.

„Reduta"

אָנהויב 6 אַ זייגער אין אָווענד. לעצטער סעאַנס פּינקטליך 10 אַ זייגער אין אָווענד.
שבת און זונטאָג פון 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

היינט צום לעצטען מאל „פרידריך דער גרויסער".

מאָרגען שבת, פּרעמיערע פון דער עגזאָטישע דראַמע

די קאַוואַרניע „קאַירא"

PRISCILLA DEAN

אין דעם בילד ווערט געשילדערט דער באַנקעט פון אַראַבער געגען די ענגלענדער. די דראַמע שפּילט זיך אָב צווישען די גליהענדע זאַמדען פון ס אַ כ אַ ר אַ. — — אין דער הויפּט ראָלען די וואונדערבאַרע פּונ'ם בילד „דאָס מיידעל פון סטאַמבול".
אויסערן פּראָגראַם: „דיזשאַ נאַפּט אין כלה" פּרעהליכער פאַרס אין 2 אַקטען.

קינא ביי'ם קאָאָפּעראַטיוו

פון מלוכה-, קאָמונאַלע און געזעלשאַפטליכע באַאַמטע
40 שיענקעוויטשאַ 40.

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 6, 8 און 10 אַ זייגער אין אָווענד.
שבת און יום-טוב—פון 4 אַ זייגער נאָכמ.

פון מיטוואָך ד. 1 ביז מאָנטאַג, ד. 6 סעפּט. איינשליסליך:
גרויסע מאָנומענטאַלע דראַמע א. נ. גרויסע מאָנומענטאַלע דראַמע

„קעניגליכע זינד"

אין 9 גרויסע אַקטען. רעזשי: גאַרדאַן עדוואַרדס. פּראָדוקציע: Fox-Film

HEMORIN

CZOPKI HEMOROIDALNE

USUWAJĄ STAN ZAPALNY

ŁAGODZĄ BÓLE I SWĘDZENIE

ZMNIEJSZAJĄ KRWAWIENIE

ŻĄDAĆ WE WSZYSTKICH APTEKACH!

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁU CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNEGO d. MAGISTER KLAWE, S. A., WARSZAWA

אכטונג!

היינטיגען ר"ה תרפ"ז וועט דאַווענען אין שניידער-מייסטער-פאַראיין פּיעטרקאָווער 20 דער אַלגעמיין בעוואוסטער און זעהר באַליבטער חזן ה׳

מ. מיטעלבערג

מיט כאָר בעגלייטונג

דאָס פאַרדינען די פּלעצער, הויבט זיך אָן פון ד׳ 2/9. נערשטאָג ד. 2/9. פ׳ נצבים אין לאָקאַל, פון 11 ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 9 אָוו. יענע וועלכע ווילען געניסען פון די אמת׳ע ימים-נוראים התעוררות זאָלען זיך פאַרזאָרגען בעצייטענס מיט פּלעצער. 517

אכטונג!

צענטר. האַנדוו. פערב. פּאָלודניאָווא 4.
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, דאָס היינטיגען

ר"ה תרפ"ז

וועט דאַווענען אין אונזער פריש-רעמאָנטירטען לאָקאַל מיט׳ן אַנטייל פון בעוואוסטען חזן א. בעסער (פון נאָוואָ-ראַדאָמסק) מיט אַ גוט איינגעשטודירטען כאָר.
דאָס פאַרדינגען פּלעצער קומט פאָר יעדען טאָג פון 11—1 פאַרמיטאָג און פון 6 9 אָוו. אין קאַנצעלאַריע פון צענטר. האַנדוו. פערב. פּאָלודניאָווא 4.
פרייזען מעסיגע! 637 פרייזען מעסיגע!

צום אָפּפאָהרען פון מיינע וועריטע פריינד

רעגינא און ח. עלבלינג

קיין שארלעץ, ווינש זיי גליק און אַ כתיבה וחתימה טובה.

בנימין ווילבערבערג.

אנשטאָט בלומען שענק איך 3 זל. פאַר׳ן קרן-קימת-לישראל. 718

Dr. med. A. URYSON

אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
ראַוואַנסקאַ 19, טעלעפאָן 3-47
נעהמט אָן אין דער לעטשניצע „Vita" $6^1/_2$-$4^1/_2$ אָ״נ.

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייט
9 קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9
טעלעפאָן 27-81
ספּעציעלער קורס פאַר שטאַמלער.
עמפּפאַנגט: פון 2 ביז 2 און פון 5—7. 175
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 ביז 11 און פון 2 ביז 3 נאָכמ.

OPTYK

כח:ם

איז די אויגענאונטערזוכונג ביים קויפען פון ברילען, אָדער קוועטשערס, וואָס מען בעקומט אומזיסט ביים אָפּטיקער

POSTLEB

פר. פּאָסטלעב,
ראָ"ג, פּיעטריקאָווער 71.
איך בעזיץ אַ גרויסען אויסוואַהל שטעגער-ברילען.

ווער עס נויטיגט זיך

אין קאַפּיטאַל און איז אויך אַ פאַכמאַן אין דער וועש, אָדער אין דער זאָקען-בראַנזשע. עס קען אויך זיין אין פערשידענע אונטערנעהמונגען, אָדער געשעפטען פון פערשידענע בראַנזשעס, קען איך צוטרעטען אלס סוחר, שותף. אָדער פאַכמאַן מיט אַ קאַפּיטאַל פון 7 ביז 800 דאָלאַר, נור מיט ערענטליכע מענשען מיט גאַראַנטיע. אָפּפערטען אונטער „קאַפּיטאַל" אין אַ-מינ. 673

הגמנסיה העברית „יבנה"

בלודז, ציגלניה 75.

מתקבלים תלמידים לשנת הלמודים הזה אל כל המחלקות.
התרשם אפשר בלשכת הגמנסיה (רחוב צעגעלניאַ נומ 75) בכל יום מן שעה 10-12 לפני הצהרים.
הלמודים והבחינות תתחלה ב15 לספטמבר ש. ז.
המנהל. 777

עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען פון נייע שילער אין עלטער פון 6 יאָהר אָן. די שול קאַנצעלאַריע איז געעפענט יעדען טאָג פון 10—12. די למודים און די איינטריטס עקזאַמענס הויבען זיך אָן ד. 15 סעפטעמבער
דער דירעקטאָר.

צו די הויז-בעזיצער אין בערלין!

הרוצה לאבד מעותיו—ישכור פועלים ואל ישב עמהם.

דאָס איז געמיינט די הייזער-פערוואַלטער אין דייטשלאַנד, וואָס בעל הבית׳ען מיט פרעמד געלד ווי מיט הפקר, און איבער זייער שולד פערלירען אַ סך אייגענטימער זייער גאַנצען פערמעגען, דאָס צו פערה טען האָט זיך געגרינדעט אַ פעראיין מיט אַ גרעסערן קאַפּיטאַל און מיט דער הילף פון רומינירטע יוריסטען

„GARANTIA", Berlin, Potsdamerstr. 118c

דער איינצעלנער, וועלכער פערוואַלטעט רעעל און עהרליך און ערהאַלט גלייכצייטיג זיינע קלינעסטען אויף אַ קליינעם פראָצענט קאָנטעס אין דער הויך פון דער יעהרליכער הכנסה (איבערשוס) און גאַראַנטירט ווירקליך אַ פעסטע הויכען איבערשוס.

„Garantia" קויפט אויך פאַר זיך אָדער אַנדערע פערזאָנען צו די העכסטע פּרייזען געגען באַלדיגע קאַסע-אויסצאָהלונג.

„Garantia" באָרגט אויך לאַנג-טערמיניגע היפּאָטעקען הלואות צו די בעסטע בעדינגונגען.

„Garantia" ערלעדיגט אויך אַלע „שוואַרץ קויפּט" אויפ׳ן יורידישען און פערדליכען וועג.

„Garantia" איז אַ פעראיין, וואָס כשמו כן היא די בעסטע גאַראַנטיע פאַר די רעעלסטע בעהאַנדלונג אין אַלע הינזיכטען. 819

וועגען אינפאָרמאַציעס און אַלע נויטיגע ערקלערונגען, אויך ערלעדיגונגען זיך צו ווענדען:

A. BRZEZINSKI, Łódź, Lipowa 20, Tel. 40-24.

SZKOŁA FREBLOWSKA

M. ROZENTALÓWNY

ULICA PAŃSKA 9

dla dzieci od lat 4 do 7.

Zapisy od 4 do 6 popoł 607

Dr. D. KAC

צוריקגעקעהרט
צעגעלניאַנאַ 40 טעלעפאָן 36-24
פון 9-11 און 5-7 נ.מ. אין לעטשניצע „זדראָוויע" פון 11.30-1.30

פעלץ-וואַרען

אַלער אַרט אין רויהען און פערטיגען צושטאַנד צו מעסיגע פרייזען עמפּפעהלען
B-cia PIETRUSZKA i MELMAN
2 ZIELONA 2, — tel. 42-38
(róg Piotrkowskiej)
אכטונג! קירזשנער - וערקשטעל אויפ׳ן אָרט. אויספערטיגונג פון אַלע אַרט פעלץ-אויסאַרבייטונגען.

מעבעל

שלאַפצימערן. עסצימערן, מערכ׳ן-נאַבינעטען, פאַרצימערן, קיכען איינריכטונגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-געגענשטאַנדען צו צוגענגליכע פרייזען איך בערימטע בעדינגונגען קען מען בעקומען נור אויף
5 Zawadzka 5 (אויפ׳ן הויף). 699

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
אין „נאָוואָ-אַנגעלסקי" פּאָלודני. 10
ואל
ווערט געדאַווענט די

ימים נוראים

מיט גוטע חזנים, מיט אַ כאָר. פערזוכט אייך מיט פּלעצער 599

רעגירונג אין קאַמף געגען יקרות.

ווידער א בלוטיגער באַנדיטען-אַנפאַל אין וואַרשא.

רעגירונג אין קאַמף געגען יקרות.

וואַרשא, 2 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין דוש. אוסטאַוו איז פאַרעפענטליכט א דעקרעט פון מלוכה פּרעזידענט, וועלכער בעפולמעכטיגט דעם אינערן מיניסטער צו רעגולירען דאָס מאַהלען מעהל און באַקען געבעקס; אויך פעסטשטעלען די פרייזען פון געבעקס, פלייש, שיך, מלבושים, קויהלען און אייזען אויפ'ן סמך פון די פּראָדוקציע-קאָסטען אין הסכם מיט פאַך לייט.

פאַר עובר זיין ווערט דראָהען א שטראָף פון 6 וואָכען אַרעסט, אָדער 10,000 זלאָטעס.

300 דאָלאַר פאַר לאָדז

פון די בעלנישע הילף געלדער.

וואַרשא, 2. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) פון די הילף-געלדער, וואָס ד"ר בערנאַרד קאהן האָט בעקומען פון בעלגיען זענען פאַר וואַרשא בעשטימט געוואָרן 900 דאָלאַר און פאַר לאָדז-300 דאָלאַר.

3,000 דאָלאַר

פאַר'ן לאָדזער רעטונגס-קאָמיטעט.

וואַרשא, 2. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) פאַר'ן לאָדזער רעטונגס קאָמיטעט האָט דער „דזשאָינט" בעשטימט אויסגעבן 3 000 דאָלאַר.

וועגען דער בעציהונג פון דער פאָליציי צו יודען.

תשובה פון אינערן-מיניסטער אויף דער אינטערפּעלאַציע פון יודישען קאָלא.

וואַרשא, 2 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדעט). דער אינערן-מיניסטער האָט צוגעשיקט א תשובה אויף דער אינטערפּעלאַציע פון יודישען קאָלא וועגען דער שלעכטער בעציהונג מצד דער פאָליציי בנוגע דער יודישער בעפעלקערונג.

אין דער תשובה ערקלערט דער מיניסטער, אַז ער האָט אַרויסגעגעבען א פאַראָרדנונג אויסצופאָרשען די פאַרוואורפען אויפ'ן אָרט פון דער פאָליציי און דער בעציהונג צו דער יודישער בעפעלקערונג און בעפוילען, אַז די פאָליציי זאָל נישט איבערגרעניצען איהרע רעכטע כלפי בירגער בנוגע יודען.

א נייער בלוטיגער באַנדיטען-אַנפאַל אין וואַרשא.

בלוטיגער קאַמף צווישען באַנדיטען און פאָליציי.-דערהרג'עט א פאָליציאַנט.

וואַרשא, 2. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). געכטען ביינאַכט איז ווידער פאָרגעקומען אין וואַרשא א באַנדיטען-אַנפאַל, וואָס האָט געקאָסט דאָס לעבען פון א פאָליציאַנט

דער אַנפאַל איז אויסגעפיהרט געוואָרען אויף מאַריאַנסקא 3 ביים סטרוזש פון הויז, וועלכער שט'ט פאַר א גביר. ביינאַכט האָט מען אנגעקלינגען ביים מויער, און ווען דער סטרוזש יאַלאָוויעץ האָט געעפענט דאָס טויער, האָט מען אים אריינגעשלעפט אין זיין וואוינונג, דאָרט טעראָריזירט די פאַמיליע און געפאָדערט פון סטרוזש ער זאָל זיי געבען 5,000 זלאָטעס. יאַלאָוויעץ האָט אָבער געטענה'ט ער האָט נישט קיין געלד. די באַנדיטען האָבען דאַן רעוויזירט די וואוינונג, אזא סומע פון 5,000 זלאָטעס האָבען זיי טאַקי נישט געפינען. בסך הכל האָבען זיי צוגערויבט 125 זל. און זענען אנטלאָפען.

דער סטרוזש האָט וועגען דעם אַנפאַל מודיע געווען דער פאָליציי וועלכע האָט בעקומען א חשד, אַז אין אַנפאַל האָט זיך בעטייליגט דער געזוכטער באַנדיט זשעלינסקי.

אין א קורצער צייט נאָכ'ן אַנפאַל האָבען פאָליציאַנטען בעמערקט 4 פערדעכטיגע פערזאָן אויף וואָלסקא גאַס. אויף דער פאָדערונג פון דער פאָליציי זיך אָפּצושטעלען, האָבען די פערדעכטיגע געענטפערט מיט א שיסעריי. באַלד דערויף איז ענטשטאַנען א שיסעריי צווישען ביידע צדדים.

דער פאָליציאַנט יוזעף אָלאַק האָט בעקומען איינגע קוילען און איז געפאַלען טויט אויפ'ן אָרט. די אַנדערע פאָליציאַנטען האָבען ווייטער נאָכגעיאָגט די פערדעכטיגע, וועלכע זענען אָבער נעלם געוואָרען אוועקוואַרפענדיג אויפ'ן וועג פערשידענע זאַכען.

שפּעטער האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז די זאַכען זענען צוגערויבט געוואָרען ביים סטרוזש יאַלאָוויעץ, אַזוי-אַרום ווערט פעסטגעשטעלט, אַז די ענטלאָפענע זענען דאָס געווען די באַנדיטען.

די זיצונג פון פעלקער-בונד אין גענף.

גענף, 2 (ספּ. טעל.) די היינטיגע פּלענאַר-זיצונג פון דער קאָמיסיע צו רעאָרגאַניזירען דעם ראַט פון פעלקער-בונד, האָט געטראָגען א בעזונדער פייערליכען כאַראַקטער. איינצעלנע מיטגלידער פון דער קאָמיסיע זענען אַרויסגעטרעטען מיט דעקלאַראַציעס, פון וועלכע ס'איז צו זעהען, אַז אין פּרינציפּ איז דערגרייכט געוואָרען אַן איינשטימיגקייט.

ס'איז קלאָהר געוואָרען, אַז די טאַקטיק, וועלכע שפּאַניען האָט געפיהרט ביז איצט, האָט קיין נוצען פאַר איהר נישט געבראַכט.

דער איטאַליענישער דעלעגאַט האָט גע'עצה'ט שפּאַניען זיך צו בעפרידיגען מיט דעם, וואָס ס'איז אין איצטיגען אויגענבליק מעגליך צו געווינען דער שפּאַנישער דעלעגאַט האָט געהאַלטען א קורצע דעקלאַראַציע, אין וועלכע ער האָט ערקלעה'ט, אַז ער וועט זיך אָפּהאַלטען פון שטימען.

דער שווייצאַרישער דעלעגאַט האָט בעטאָנט, אַז אויב ער איז איצט מעהר געניגט צו דעם פּראָיעקט. וועלכער איז אָנגענומען געוואָרען דורך דער קאָמיסיע, איז עס נאָר צוליב דער איינשטימיגקייט, וועלכע הערשט אויף דער זיצונג.

די רעדע פון פּוילישען דעלעגאַט האָט געמאַכט זעהר א שטאַרקען איינדרוק צוליב דער זאַכליכקייט און ערנסטען טאָן, מיט וועלכען זי איז געהאַלטען געוואָרען.

דאָס לאָדזער פּובליקום ערוואַרט מיט גרויסער שפּאַנונג די ימים-הנוראים אין זאַל „פילהאַרמאָניע", וואו עס וועט דאַוונען דער יונגער קינסטלער פון געזאַנג און דער מוזיקער ה' יוסף זאַלודקאָווסקי, א זוהן פון בעריהמטען חזן ר' נחלי דער ז"ל.

ה' ז. האָט שוין אַלס 6-יעהריג קינד קאָנצערטירט אין דער בעגלייטונג פון א גרויסען אָרקעסטער און האָט שוין דאַן פערשטאַנען צו בעגייסטערען דאָס פּובליקום מיט זיינע שעהנע נגינות. אין די קינדער-יאָהרען איז זאַלודקאָווסקי געווען איבערגעגעבען דאָס לערנען זיך פון מוזיק. בעת דער שטימע-ווערקסלונג האָט ער זיך פערפולקאָמט אין תלמוד און אין דער העברעאישער שפּראַך ווען זיין שטים האָט זיך אָנגעהויבען ענטוויקלען איז ער אוועק קיין אויס-לאַנד וואו ער האָט פאָרגעזעצט זיין בילדונג, ער האָט געענדיגט דאָס בערלינער קאָנסערוואַטאָריום מיט אַן אויסצייכנונג און איז געוואָרען א בעריהמטער זינגער, וואָס שייך דער יודישער נגינה און דער נוסח התפלה האָט נאָך ה' זאַלודקאָווסקי זייענדיג אַלס קינד ביי זיין פאָטער בעגייסטערט דאָס יודישע פּובליקום. הגם ה' ז האָט געהאַט די בעסטע אויסזיכטען צו ווערען א זינגער אויף דער אייראָפּעאישער ביהנע, קומט ער אָבער נאָך דעם הייסען וואונש און ווידמעט זיך דעם חזנות.

ה' ז. בעזיצט אַן אויסערגעוועהנליך ווייך-קלינגענדע ליריש-דראַמאַטישע טענאָר-שטימע מיט א זעהר שעהנע דיקציע. בעזיצט פולקאָם די העברעאישע שפּראַך: מיט איין וואָרט ער איז א מושלם בכל המלות. מיר מוזען דאָ בעטאָנען, דאָס עס קומט א דאַנק דעם ה' זעלמאַנאָוויטש וועלכער גיט זיך שוין די מיה אין פערלויף פון 16 יאָהר צו אַגאַזשירען די גרעסטע חזנים-קינסטלער. דאָסמאָל אויף די ימים-נוראים וועט דאַוונען דער נייער שטערן און חזן-קינסטלער זאַלודקאָווסקי.

בעסטע קעמפּער, דרעזדענער און וואָלטערס
שטריקמאַשינען
פערדע-מאַשינען, שאַקאַרד שטריקמאַשינען, ליטצען- און שפּיצען-מאַשינען, באַנדשטול און מישינען פאַר אַלע בראַנזשעס ליפערט דער רעפּרעזענטאַנט מ. שטיינהאַוער, לאָדז, צעגעלניאַנא 71, לינקע אָפיציע, 3 שטאָק. קויף און פערקויף פון גענוצטע מאַשינען 789

Dr. M. Lichtensztajnowa
קינדער-קראַנקהייטען.
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אָן אין לעטשניצע „פאַמאָ" אלעקסאַנדראָווסקא 1 פון 12—2 און פון 3—5 נאָכמיטאַג. 786
אין דער היים Andrzeja 28 פון 5-7

ST. FELCZER
M. GOMBIŃSKI
33 ZIELONA 33
נעמט אָן ביז 11 א זייגער פריה און פון 3 ביז 5 א זייגער נאָכמ.
מאַכט איינשפריצונגען צו צוגענגליכע פרייזען. 639

גומע פּומער
פון דער ערשטער האַנד געזוכט גרעסערע קוואַנטום געגען קאָנטראַקט. בּ'צאָהל הויכע פּרייזען. פערבינדלער געוואונשט. מעלדען זיך אין לאָדז, גוטענבערגסקא 7, טעל. 42-25.

א רעפּעזוירקע,
א שפולערין און א מאַשין-אַרבייטער צו סוועטערס ווערען פּו זאָפאָ ס געזוכט ביי ב. לענטשיצקי, מאַנסטאַנט. 3. 669

מעקלערס
פון וואָהנונגען און הייזער קענען זיך מעלדען אין קאָמי פערמיטלונגס ביורא פּעטריקאַווער שטר. 49.

Dr. med. M. Urbach
Pomorska 10 t. 48-89
נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען.
נעהמט אָן פון 4 ביז 6 אָוונד. און דער לעטשניצע „וויטאַ" פון 1—2 נ. און פון 7—8 אָוו.

GRZEGORZ
Rubinstein
רעכטס-אַנוואַלט
בעראַטונגען אין אדמיני-סטראַטיווע פינאַנץ-פראַגען
פּעטריקאַווער 132
טעלעפאָן 25-88.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.
אין וואַרשאַווער-זאַל
36 פּאָלודניאָווא 36
וועט בעדאַוונט ווערען די ימים נוראים
מיט ערשטקלאַסיגע בעל-תפלות און מיט א גוט איינשטודירטן כאָר
בעקוועמע פּלעצער צו 5 זלאָטעס
קען מען דינגען טעגליך פון 8 א זייגער פריה ביז 10 א זייגער אָוונד 781

„קינדער-היים"
געפיהרט לויט'ן סיסטעם פון פראָף. מאָנטעסאָרי און די ספּעציעלע צו דעם צוועק אויסגעבויטע זאַלען אונטער דער לייטונג פון פרל. קאַפּלאַן
וואָלטשאַנסקא 23 טעל. 14-27
אָנהויב פון אונטערריכט דעם 15. סעפּטעמבער. איינשרייבונגען פון קינדער מיידלעך און יונגלעך פון 4 יאָהר אָן טעגליך פון 10 ביז 2 מיטאָג און פון 4 ביז 7 אָוונד. 728

קומט און איבערצייגט אייך!
אַלער ארט ביטעס, פּאַראַניעס, רעקורסע, אַפּעלאַציעס און אַלע געזוכס, פינאַנס, אדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטאַנציעס ווערען אמבעסטען, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ
„פּאָלאָניאַ" אַלעיע 1 מאַי 7.
וויכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטייט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער-אַנגעלעגענהייטען דורך ה' לעאָן שחייצער. איבערזעצונגען: האַנדעלס און פּריוואַט קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען. פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפצומאַנען מיט איינענע קאָסטען. מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען צאָהלען 25% ביליגער.

א קוואַליפיצירטע
ווירטשאַפטערי
ווערט פון זאָפאָרט געזוכט אין בית-היתומים זגיערזשער 40. קאַנדידאַטקעס קענען זיך מעלדען אין קאַנצעלאַריע פון דער אינסטיטוציע טעגליך פון 9—1 מיט. און פון 3—7 אָוונט. 720
די פערוואַלטונג.

בעקאַנטמאַכונג.
עס ווערט פערדינגט פּלעצער אין
הרענ'צער'ס שוהל, קילינסקי 117
יעדען אָוונד פון 6 ביז 9 א זייגער. 662
די פערוואַלטונג.

ניי-יאָהר-קאַרטען
פיהרט אויס אוי ף דער שטעל די דרוקעריי
י. מ. סטריקאָווסקי,
פּעטריקאַווער 35, אין פּ'ן הויף
צו נידריגסטע פרייזען. 782

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
אין הערליכען לאָקאַל פון קאַלאַניאַל-קליינהענדלער-פעראיין, ציגעל-גאַס 15, וועט ווערען בעדאַוונט
ימים נוראים
מיט דעם בעוואוסטען בעל-תפלה, וועלכער האָט געדאַוונט א פּאָר יאָהר אין דער לאָדזער „מזרחי".
פערזעהט אייך וואָס פריהער מיט בילעטען.
בעמערקונג: עס וועט ווערען געזאָגט די ערשטע סליחות. 701

„קלײניגקײטען“ בעת סײם־פּעריעס.

פֿון ב. זינגער.

דער פּאַרלאַמענטאַריזם אין פּוילען איז אינגאַנצען ענטשלאָפֿן געוואָרען. עטליכע וואָכען פֿריער און באַלד האָט מען פֿאַרגעסען וועגען דער עגזיסטענץ פֿון סײם, וועגען דעם, אַז אַמאָל זענען דאָרט געשלאָפֿען סענאַטאָרען, אַז מען האָט דאָרט געשטורמט, געפּילדערט אָנגענומען געזעצען און געשטירצט רעגירונגען. עפּעס בויט מען, עפּעס היבּלעוועט מען, מ'רײניגט און פּוצט אויף דער וויעיסקאַ-גאַס. מען גרייט אַ נײַע געביידע מיט אַ האָטעל פֿאַר דעפּוטאַטען, אָבער פֿון טעמפּ פֿון דער אַרבייט איז גאַנץ קלאָר. אַז קײנער אײַלט זיך דאָרט נישט, אַז עס יאָגט נישט דער מאַרשאַלעק גופֿא און ווער ווייס, צי אַפֿילו אין חודש אָקטאָבער וועלען זיך די דעפּוטאַטען קענען צוזאַמענקומען אויף דער וויעיסקאַ-גאַס — צי וועט נישט אויסקומען צו דינגען די געביידע פֿון צירק פֿאַר די צײַטווײַליגע זיצונגען פֿון סײם.

קיין גרויסען עגמת נפש האָבען קענטיג נישט די דעפּוטאַטען און ווען זיי זענען געקומען דעם 1-טען סעפּטעמבער אויף די וויעיסקאַ-גאַס און האָבען געזעהן, אַז די געביידע ווערט אין גאַנצען איבערגעבויט, האָבען זיי, ווי די לעהרער צוליב שקאַרלאַטין-קרענק זיך אַביסעל איבערגעשראָקען פֿאַר זייער שכירות. לאָזט זיך אויס, אַז די לאַגע פֿון די דעפּוטאַטען איז אַ קליין ביסעל בעסער, ווי די לאַגע פֿון די לעהרער; די גאַנצע געביידע ווערט איבערגעבויט — די קאַסע איז אָבער געבליבען, און די צופֿרידענע דעפּוטאַטען האָבען אָפּגענומען שכירות פֿאַר דער שווערער אַרבייט אין חודש אויגוסט. יאָ, אַזוי טייער איז דער פּאַרלאַמענט און אַזוי ביליג איז דער פּאַרלאַמענטאַריזם אין פּוילען.

דאַכט זיך, אַז די דעפּוטאַטען נעהמען לא יחרק-געלד פֿאַר פֿאַרשווייגען די אַלע אָנגענומענע דעקרעטען, נאָמינאַציעס, רעאָרגאַניזאַציעס, וואָס קומען פֿאָר אין משך פֿון די לעצטע וואָכען. דאַכט זיך די רעכטע וואָלטען בעדאַרפֿט מאַכען אַ געוואַלד צוליב אַוועקגיין פֿון יאַנושייטיס, דעמבּסקי, צוליב דער נאָמינאַציע פֿון גענעראַל-אינספּעקטאָר פּילסודסקי, דאַכט זיך די לינקע האָבען געדאַרפֿט פֿאָדערן צוזאַמענרופֿען כאָטש די אויסערן-קאָמיסיע, כדי צו ערלעדיגען די לויפֿענדע ענינים אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קאָנפֿערענץ אין גענף, אָבער קיינעם אַרט דאָס נישט. מען האָט גענומען עשר'ס פּרייז פֿאַר'ן פֿאַרקויפֿען דעם פּאַרלאַמענטאַריזם און מען איז גרייט גיין אויף ווייטערע קאָנצעסיעס מיט דער רעגירונג פֿון דער „מאָראַלישער רעוואָלוציע“ און דערפֿאַר לעבען מיר אין פּוילען אין אַן אַטמאָספֿערע פֿון קליינע פּאָליטיק, פֿון קליינע געשעהענישען, דאַמאָלס, ווען אויסער אונז קומען פֿאָר אין אייראָפּע פֿאַקטען, וואָס קענען אַרויסרופֿען אַן ענדערונג אין דער וועלט-פּאָליטיק.

וואָס איז ביי אונז יעצט די הויפּט-געשעהעניש פֿון טאָג? וואָס האָבען מיר זיך דערוויסט אין משך פֿון די לעצטע צוויי וואָכען? מען האָט אונז אויפֿגעדעקט דעם סוד פֿאַר גאַנץ בראָד, אַז אין פּוילען גנב'נען נישט אַזוי די גנבים, ווי זייערע „לאַפּאַטעס“ (כאַפּערס), אַז מען דאַרף שאַפֿען אַ ספּעציעלען אויספֿאָרשונגס-אַמט אויף אויפֿצודעקען די גנבות, וואָס קומען פֿאָר אין וואַרשאַוער אויספֿאָרשונגס-אַמט, און דער עיקר איז, אַז דער ענטדעקער גופֿא דער מאָראַלישער רעוואָלוציאָנער וואַיניטש, וואָס איז געווען פֿערמישט אין טראַיאַנאָווסקי'ס פּראָצעס, האָט בלויז צופֿעליג, האַלבשעמעוודיג בעוויזען דעם אַנדערען פֿלעק פֿון די גנבות און גזלות און דערציילט וועגען דער שטילער קאָנטריבוציע, וואָס עס צאָהלט שוין יאָהרען די יודישע האַנדעלס-בעפֿעלקערונג פֿערשידענע בכבוד'ע לייט פֿון אויספֿאָרשונגס-אַמט. דאָס איז געווען נישט בעסער ווי אין די אַמאָהליגע רוסישע צייטען, ווען די פּאָליציי האָט זיך געצעטען אויף אַמטען אין יודישע קוואַרטאַלען, ווייל די הכנסה איז געווען גרעסער ווי די שכירות. אַזוי בלייבט ווייטער, אַזוי הערשט נאָך אַ מאָהל דער נישט-אָפֿיציעלער פּאָדאַטני אינספּעקטאָר אויף דער יודישער גאַס. און אַ מאָדנע זאַך. די רעגירונג, וועלכע האָט בעוויזען אַזוי שנעל צו שרייבען איין דעקרעט נאָכ'ן צווייטען, נאָמינירען איין וואָיעוואָדע נאָכ'ן צווייטען, שווייגט, הגם אַזאַ ענין האָט זיכער אַ שייכות מיט דער מאָראַלישער רעוואָלוציע און געהערט נישט צו די גרויסע פּאָליטישע פּראָוואָקאַציעס, וואָס פֿאָדערן גרויסע בעראַטונגען און קאָנפֿערענצען. די רעגירונג האָט אָבער אַנדערע אַרבייטען; זי אָרגאַניזירט קאַנצעלאַריעס, שטעלט איבער די טישלען אין איינערן-מיניסטעריום, מאַכט איבער די צימערן אין מיניסטאָרען-ראַט, טוישט די טינטערס אין באַהן-מיניסטעריום, טראָגט איבער בעאַמטע פֿון איין אָרט אויפֿ'ן צווייטען, אָפּערירט אָבער מיט דעם זעלבען מענשען-מאַטעריאַל, עפֿענט נישט אויף קיין איין פֿענסטער פֿאַר אַ נײַע פֿרישע לופֿט, און לאָזט איבער ווייטער די בעפֿעלקערונג (ספּעציעל די יודישע) סאַם-נאַ-סאַם מיט שאַבּאַנסקי — דאַבּיעצקי און אַנדערע ניק-קאַרטער'ישע העלדען אין סטיל פֿון רינאַלדאָ-רינאַלדיני. דעם דאָזיגען מענשען-מאַטעריאַל ווערט איבערגעגעבען ווייטער אונזער זיכערהייט, און אונזער רוה. און אין צווישען צייט פֿון איין רעאָרגאַניזאַציע צו דער צווייטער פֿאַלט אַרויס אַנ'אויספֿעלישער צירקוליאַר וועגען בירגערשאַפֿט, וואָס גיט אונז איבער נאָך אַ מאָל אויפֿ'ן חסד פֿון בעאַמטע, אויף זייער גוטען, געטרייער בעזאָגט, שלעכטען ווילען.

אָבער וואָס דאַרף מען לאַנג רעדען? אונזערע פֿערטרעטערס האָבען שוין געטון זייערס. גענוי, דעם ערשטען סעפּטעמבער זענען זיי געקומען צום סיים און גענומען זייער שכירות און ווייטער... וועט קומען נאָך אַנ'ערשטער.

ווי טייער איז דער פּאַרלאַמענט, ווי ביליג איז געוואָרען דער פּאַרלאַמענטאַריזם!

„יעהאָוואַ“.

אַ שטיקעל אַבּסטם תּי'רה.

אין וואַרשע האָט זיך איצט פֿערענדיגט אַ אַזוי גערופֿענער קאַטוילישער צוזאַמענפֿאָהר. פֿערשטעהט זיך, אַז די אָרגאַניזאַטאָרען געהט אַ סך ווייניגער אָן די רעליגיע, ווי דער טאַראַראַם, וועלכען מען קען דערביי אויפֿהויבען, אַז „זשידאָ-מאַסאָנען“ האָבען פֿערכאַפּט די מאַכט אין פּוילען, און אַז מען מוז מאָבּיליזירען אַלע כּוחות אין קאַמף מיט'ן אַנטי-קריסט.

ווי יענער „הדיוט קופֿץ בראש“, איז אויך אַרויסגעשפּרונגען יאַן אַבּסט מיט אַנ'אַרטיקעל „צוויי וועלטען“ (די העבּרעאישע און די אַרישע). ער ווייזט דאָרטען אַרויס געוואַלטיגע טעאָלאָגישע „בקיאות“. עס געהט איהם דערין, צי האָט טאַקע די קריסטליכע רעליגיע איבערגענומען פֿון דער יודישער.

„אמת שרייבט ער, די יודען האָבען געהאַט איין גאָט (פֿון וועלכען זיי פֿלעגען זיך אגב כּסדר אָפּקעהרען). צי ענטשפּרעכט אָבער דער יודישער „יעהאָוואַ“ מיט וואָס עס איז דעם אידעאַלען בעגריף, וועלכען מיר, אַריער, האָבען שטענדיג פֿערבונדען און פֿערבינדען איצט מיט'ן ווערט פֿון גאָט?

„עס איז שווער נישט צו געבען גערעכט ריכאַרד וואַגנער'ן, ווען ער זאָגט, אַז די יודען האָבען נישט קיין אַנדער רעליגיע, ווי דעם גלויבען אין געוויסע הבטחות פֿון זייער נאַציאָנאַלען גאָט. וועלכע זענען אַבּסאָלוט נישט נוגע, ווי ביי יעדער אַנדער רעליגיע, דאָס לעבען נאָכ'ן טויט, נאָר בעגרענצען זיך אויפֿ'ן עולם הזה, וואו דעם יודישען פֿאָלק איז פֿערשפּראָכען די הערשאַפֿט איבער אַלץ...

„אמת אויך אין אַלטען טעסטאַמענט האָבען מיר אַ גאַנצע רייה נביאות, וועלכע זאָגען פֿאָראויס משיח'ס קומען, אָבער דאָך מאַכט עס דעם איינדרוק, אַז די יודען האָבען אויפֿגעפּאַסט משיח'ן, אַלס אַ מעכטיגען קיניג און זיגער, וועלכער וועט מקיים זיין די הבטחות פֿון „יעהאָוואַ“ און וועט איבערוואַרפֿען אַלע פֿעלקער צו די פֿיס פֿון יודישען שבט.

„אַזוי האָט אויך פֿערשטאַנען דעם אויסלייזער (קריסטוס'ן) דער, וועלכער איז געווען אַ מין פֿערקערפּערונג פֿון דער יודישער נשמה — יודאַס, וואָס איז נאָכגעגאַנגען נאָך איהם, ווייל ער האָט פֿריהער געגלויבט אין זיין הערשאַפֿט. ווען אָבער ער האָט זיך דערוואוסט, אַז די הערשאַפֿט איז „נישט פֿון דער וועלט“, האָט ער איהם פֿערקויפֿט פֿאַר 30 זילבערנע מטבעות.

„גלויבענדיג אין געטליכען כאַראַקטער פֿון אויסלייזער, קענען מיר נאַטירליך נישט רעדען וועגען דער יודישער אָדער אַנדערער נאַציאָנאַליטעט, דאָס וואָס ער איז געבאָרען געוואָרען ביי יודען, איז אפשר דערפֿאַר, ווייל נאָר דאָ האָט ער געקענט שטאַרבען אויפֿ'ן קרייץ“.

אַזוי קנעלט מיט זיין טשערעדע יאַן אַבּסט.

מעבעל
אין אַ גרויסען אויסוואַהל

מעבעל
אויף בעקוועמע בעדינגונגען

ס. סאַלאָמאָנאָוויטש
13 נאַרוטשאַוויטשאַ (דזיעלנאַ) 13, טעלעפֿאָן 37-60.

מעבעל
צו קאָנקורענץ פּרייזען

מעבעל
אויף אַ לענגערן קרעדיט

234

זײַדען-מאַנופֿאַקטור
בערנאַרד דאַבּרושינסקי'ס ערבען
לאָדז, פּעטריקאָווער 10.
עמפּפֿעהלט אַ גרויסען אויסוואַהל פֿון פֿערשידענע זײַדען-וואַרען צו די נידריגסטע פּרייזען.
828

וואָס איז דאָס אָקאָטשים?

אונזערע לעזער וועט זיכער פֿעראינטערעסירען אַנ'אויספֿלוג קיין אָקאָטשים, דאָס זיץ-אָרט פֿון דער בעריהמטער ברויעריי, וועמענס ביער ס'איז גוט בעקאַנט אונזערע לעזער און האָט ביי זיי אַזאַ גרויסען ערפֿאָלג.

פּונקט אַזוי ווי דאָס טשעכישע פּילזנער, אַזוי איז אויך דאָס גאַליציאַנישע אָקאָטשים אַנ'אָרט וואָס איז בעריהמט אין לאַנד און אויסלאַנד. דעם שם ווי נאָמען האָט אָקאָטשים צו פֿערדאַנקען דער גרעסטער אין פּוילען ברויעריי, וואָס געפֿינט זיך דאָ און וועלכע האָט שוין לאַנג פֿאַר דער מלחמה זיך ערוואָרבען אַ וועלט-מאַרקע און וועמענס פּראָדוקציע קאָנקורירט מיט ערפֿאָלג מיט דעם בעסטען ביער אין דער וועלט. דאָס אָקאָטשימער ביער איז געווען אויסערגעוועהנליך געשעצט און פֿערשפּרייט אין גאַנץ גאַליציען איז אויך געזוכט געוואָרען אויסער די גרענעצען פֿון לאַנד, דערגרייכענדיג ביז עגיפּטען, פֿראַנקרייך און אַמעריקא. דאָס אָקאָטשימער ביער האָט שטענדיג בעקומען און בעקומט איצט די העכסטע אויסצייכענונגען אויף די אינלענדישע און אויסלענדישע אויסשטעלונגען.

די אָקאָטשימער ברויעריי אימפּאָנירט מיט איהר גרויסקייט און לוקסוס-איינאָרדנונג, זי פֿערנעהמט אַ קאָלאָסאַלען שטח פֿון 10 מאָרגעס, אויף וועלכען עס געפֿינען זיך 32 גרויסע פֿאַבּריקס-בויען מיט אַרויסשטאַרצענדע קוימענ'ס אין דער הויך, באַקוועם איינגעאָרדנעטע בויען פֿאַר דער אַדמיניסטראַציע, הונדערט און עטליכע צעהנדליג ווילעס פֿאַר די בעאַמטע און פֿונקציאָנערען, אַנ'איינגענע פּאָסט, זיכערהייטס-מאַנשאַפֿט, איינגענער שפּיטאָל, איינגענע שולען און קינדער-היים, איינגענער גרויסאַרטיגער טעאַטער, ביבּליאָטעק, גרויסע ספּאָרט-פּלעצער פֿאַר די אַרבייטער, געבען דעם פּייפֿען פֿון די לאָקאָמאָטיווען און דעם טומעל פֿון די לעבענס-פּולסירענדע פֿאַבּריקען.

דאָס קליינע אינדוסטריע-מלוכה'לע — אָקאָטשים רופֿט אַרויס ביי אונז איינוואוינער פֿון דער קוימען-שטאָט, פּשוט אַן אימפּאָנירענדען איינדרוק.

אין דער הינזיכט פֿון געזעלשאַפֿטליכע איינאָרדנונגען זענען די אָקאָטשימער אינדוסטריע-אונטערנעהמונגען אַמבעסטען אָרגאַניזירט אין דער גאַנצער פּוילישער מלוכה.

מ'דאַרף זיך וועגן דעם נישט וואונדערן, ווען מען נעהמט אין בעטראַכט, אַז דער גרינדער און די שפּעטערדיגע בעזיצער פֿון די אָקאָטשימער ווערק האָבען זיי בעהאַנדעלט נישט ווי אַנ'אונטערנעהמונג, נאָר ווי אַ לעבענס-זאָרג. ס'איז זיי נישט געגאַנגען און עס געהט זיי אויך איצט נישט וועגן פֿערגרעסערען זייערע הכנסות, נאָר וועגן אַמביציע, כדי די דאָזיגע אינדוסטריע-פּלאַצובקע זאָל וואַקסען, זיך ענטוויקלען און גרויס ווערען לטובת דעם לאַנד, צום גינסטען פֿון דעם ווירטשאַפֿטליכען לעבען פֿון דער מלוכה.

דאָס איז ווירקליך אַ קאָלאָסאַלע אונטערנעהמונג, ווען מען נעהמט אין בעטראַכט, אַז בלויז שטייערן בעצאָהלט די פֿירמע 2 און אַ האַלבען מיליאָן זלאָטעס.

די טעכנישע איינריכטונג ברענגט אַריין אין בעגייסטערונג דעם בעזוכער. קודם כּל וואַרפֿט זיך אין די אויגען די אַבּסאָלוטע ריינקייט וואָס איז נישט צו פֿערשטעהן ביי אַ פֿאַבּריקס-אונטערנעהמונג און מ'קאָן דרייסט זאָגען, אַז מ'דאַרף אָנקוקען די אָקאָטשימער ברויעריי, כדי זיך אָפּצוגעבען אַ רעכנונג צו וואָס פֿאַר אַ מדרגה עס קען דערגרייכען די היגיענע אין דער ביער פּראָדוקציע. דאָס איז אַזאַ וויכטיגע זאַך, וועגען וועלכע מ'מוז אונבעדינגט געדענקען ביים טרינקען ביער.

ווייל אויך אין דער טעכנישער הינזיכט שטעהען די אָקאָטשימער ווערק אויף דער העכסטער מדרגה אין פּוילען. די פֿערוואַלטונג זאָרגט וועגען אַלע טעכנישע אויסבעסערונגען און צוזאַמען דערמיט וועגען פֿערבעסערען די פּראָדוקציע, וועלכע שטעהט בראש פֿון דער פּוילישער ביער-פּראָדוקציע. אין קליינפּוילען איז געוואָרען אַנ'אַקסיאָמע: „אויב עס וועט אויספּראָדוצירט ווערען אויסגעצייכענט ביער, וועט דאָס זיין אָקאָטשים“.

מיר וועלען איבערגעהען צו געבען נאָר אַנ'אַלגעמיינעם איבערבליק פֿון די בעזונדערע אָפּטיילונגען פֿון דער אָקאָטשימער ברויעריי. די קאָכעריי בעשטעהט פֿון 3 קופּערנע גאַרניטורען צו קאָכען אויף דאַמף. פֿון דער קאָכעריי געהט איבער דאָס ביער אין די פֿערמענטירענדע קעלערען און דערנאָך אין די לאַגער-קעלערען. די פֿערמענטירענדע קעלערען זענען פֿערזעהען אין קאָלאָסאַלע פֿעסער פֿון אייזען-בעטאָנענע קאָנסטרוקציע און פֿון אינווענייג אויסגעלעגט מיט עמאַליע, וועלכע גלאַנצען ווי ריין געוואַשען גלאָז. דער פּראָצעס פֿון פֿערמענטירען דויערט ביז 20 טאָג. די קעלערען זענען קינסטליך געלופֿטערט און געקיהלט דורך ווענטילאַטאָרען און קיהל-באַטעריען. די קאָלאָסאַלע לאַגער-קעלערען דערמאָהנען די גרויסע רוימען פֿון די וועליטשקער גרובען און אין זיי זענען אָנגעשטעלט גיגאַנטישע פֿעסער מיט ביער. די לאַגער-קעלערען זענען פֿעראייניגט מיט קעלערען, אין וועלכע עס געפֿינען זיך פֿילטערן און אַפּאַראַטען אָנצופֿילען די טראַנספּאָרט-פֿעסלעך. דאָס איז אַ גרויסע פֿאַבּריקס-האַלע, אין וועלכער עס קומט פֿאָר די קאָלאָסאַלע טעגליכע עקספּעדיציע. זעהר אינטערעסאַנט שטעלט זיך פֿאָר די אָפּטיילונג פֿון וואַשען די פֿעסער, וואָס ווערט געמאַכט גאַנץ אויטאָמאַטיש. ווייטער זענען פֿערהאַן אָפּטיילונגען פֿון סמאָלעריי, קאָנסערווירען און אויסאַרבייטען די פֿעסלעך. די וואַרשטאַטען אויסצואַרבייטען די פֿעסלעך זענען פֿערזעהען מיט ספּעציעלע מאַשינען, וועלכע אַרבייטען אויס פֿון רויה-האָלץ פֿערטיגע פֿעסלעך. כדי צו בעקומען פֿעסלעך וואָס זאָלען נישט האָבען קיין שום שפּאַלטען ווערען זיי אַדורכגעלאָזען דורך אַ הידראוילישע פּרעס, וועלכע נעהמט זיי אַרום מיט אייגענע רייפֿען. אַ ספּעציעלער אַפּאַראַט פּרובט דאַן די פֿעסלעך, צי זיי זענען אינגאַנצען צו.

אַ גרויסע סלאַדאָווניע אַרבייט איבער אַ גרויסער צאָהל גערשטען אויף סלאָד. די מאַשין-האַלע און די קעסעל-שטוב איז דאָ אימפּאָנירענד. די דאַמפֿ-מאַשין פֿון 5000 פֿערד-קראַפֿט איז ספּעציעל געבויט געוואָרען פֿאַר אָקאָטשים. דאָ ווערט אויסגעאַרבייט עלעקטרישער שטראָם אויף צו בעלייכטען די גאַנצע שטאָדט און צו בעטרייבען הונדערט און עטליכע צעהנדליג מאָטאָרען פֿון דער ברויעריי. אַ קינסטליכע קעלטקייט אַרבייטען אויס צוויי גרויסע קאָמפּרעסאָרען.

די גוטסקייט פֿון אָקאָטשימער ביער איז צו פֿערדאַנקען קודם כּל דעם כעמישען צוזאַמענשטעל פֿון אָקאָטשימער וואַסער, וועלכעס ווערט אַרויסבעקומען און איבערגעפֿילטערט אין אַזאַ גרויסער צאָהל, אַז דער אָפּפֿלוס פֿון דעם וואַסער בילדעט אַ בעדייטענדער טייכעל, וועלכעס ווערט אַרומגענומען מיט אַ בולוואַר.

דאָס פּראָדוצירטע ביער אין דער אָקאָטשימער ברויעריי ווערט אַרויסגעפֿיהרט אין אייגענע וואַגאָנעס. דאָס קומט פֿאָר אין אייגענעם גרויסען און פּרעכטיגען סחורה-באַהן-הויף, פֿון וואַנען עס פֿעראייניגט זיך אַ פֿיר-קילאָמעטערדיגע באָקשניצע מיט דער מלוכה-באַהן.

דאָס ביער ווערט אַרויסגעשיקט צו דער רעפּרעזענטאַנץ פֿון דער אָקאָטשימער ברויעריי, וועלכע געפֿינט זיך אין גאַנץ פּוילען, פֿון דער באַהן געהט דאָס אין די הענד פֿון די אָפּנעהמער.

שוץ פון די מינדערהייטען

געשיכטליכע ענטוויקלונג פון דער מעוטים=פּראָבלעם

אין גענף, וועלכע איז נאָך דער גרויסער וועלט-מלחמה געוואָרען דער זיץ-אָרט פון פערשידענע אינטערנאַציאָנאַלער אינסטיטוציעס, צווישען וועלכע די חשוב'סטע פון זיי איז די פעלקער-ליגע — זענען זיך היינטיגע וואָך צונויפגעפאָהר'ען די פאָרשטעהער פון די אַזוי-גערופענע נאַציאָנאַלע מינדערהייטען פון פערשידענע מלוכות, כדי צו קאָנסאָלידירען דעם קאַמף פאַר זייערע בירגערליכע און נאַציאָנאַלע רעכט.

דער בעגריף „מינדערהייטען", וועלכער ווערט היינט אַזוי אָפט בענוצט און געהט כמעט נישט אַראָפּ פון די שפּאַלטען פון דער פּרעסע, איז שוין בעקאַנט פון די עלטסטע צייטען. שוין אין די גרויסע מלוכות פון אַלטערטום האָבען זיך געפונען צאָלרייכע „פרעמדע", וועלכע זענען דורך דער הערשענדער מערהייט איזאָלירט געוועזען פון יעטווידען איינפלוס אויפ'ן פּאָליטישען לעבען פון לאַנד.

אַזוי איז דאָס געוועזען אין אַלע גריכישע אַלטערטום-רעפּובליקען און אַפילו אין דער ריזיגער רוימישער אימפעריע. דער אָנגעהעריגער צו אַ מינדערהייטס-נאַציאָן איז געוועזען אַזוי צו זאָגען „אַ בירגער פון דער צווייטער מדרגה", און ערשט ערב דעם פאַלען פון רוים, בעת דער הערשאַפט פון קאַראַקאַלאַ האָט מען גלייכבערעכטיגט אַלע רוימישע בירגער.

נישט בעסער איז געוועזען די לאַגע אין מיטעלאַלטער. די גרעסערע שטעט, וואָס זענען דעמאָלסט געוועזען ווענִיג אין צאָהל, האָבען זיך אַרומגערינגעלט מיט הויכע פעסטע מויערן, כדי ס'זאָל אַהין חלילה קיינמאָל קיין „פרעמדער" נישט אַריינדרינגען, און האָט שוין יאָ „אַ פרעמדער" געהאַט דאָס גליק אַריינצודרינגען אין אַ צווייטער שטאָט — האָט ער דערפאַר געמוזט אַריינטראָגען זעהר אַ הויכען אָפּצאָהל.

בעת די גרויסע רעליגיעזע מלחמות אין דייטשלאַנד — שוין אין דער נייער צייט — איז בנוגע די רעליגיעזע מינדערהייטען, וועלכע האָבען געקעמפט פאַר זייערע רעכט, אַרויסגערוקט געוואָרען אויפ'ן וועסטפאַלער קאָנגרעס דער פּרינציפּ: „ווער ס'רעגירט — צו דעם געהערט די רעליגיע", מיט אַנדערע ווערטער הייסט דאָס, אַז די רעליגיעזע מינדערהייטען מוזען זיך אונטערוואַרפען אין רעליגיעזען זין דער הערשענדער מערהייט.

ערשט אין 19-טען יאָהרהונדערט האָט די מינדערהייטס-פראַגע בעקומען אַ מאָדערנעם פּרצוף און איז געוואָרען אַ וויכטיגער פּראָבלעם פון דער אינלענדישער, ווי אויך אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק פון די אייראָפּעאישע מלוכות.

דאָס ערשטע מאָל אין דער געשיכטע פון דער מאָדערנער אייראָפּא איז די מינדערהייטס-פראַגע אַרויסגעשוואומען אַלס אַן אינטערנאַציאָנאַלער פּראָבלעם אין יאָהר 1814, ווען די אייראָפּעאישע גרויסע מלוכות האָבען — אָנערקענענדיג יורידיש האָלאַנד — גלייכצייטיג אויף איהר אַרויפגעלעגט געוויסע פאָרמעלע התחייבות'ן.

דאָס זעלבע איז אויך געשעהן מיט גריכענלאַנד. ווען זי האָט זיך בעפרייט פון טערקישען יאָך — האָט זי געמוזט געבען אינטערנאַציאָנאַלע התחייבות'ן, אַז זי וועט רעספּעקטירען די רעליגיעזע און פּאָליטישע גלייכבערעכטיגונג פון דער בעפעלקערונג פון מוסולמענער.

מיט דער צייט האָט זיך דער פאָרמעלער מנהג פון גאַראַנטירען — כמעט אין אַ בעשרענקטער מאָס — די רעכט פון די מינדערהייטען אַזוי ווייט איינגעבירגערט, אַז די אייראָפּעאישע גרויסע מלוכות פלעגען אָפט אָפּהענגיג מאַכען די אָנערקענונג פון ניי-ענטשטאַנענע מלוכות פון דעם אונטערשרייבען געוויסע התחייבות'ן בנוגע די מינדערהייטען.

פון א. צינצינאַטוס.

אַזוי, למשל, האָט רומעניען אין יאָהר 1878 געמוזט אין בערלינער טראַקטאַט זיך מתחייב זיין אָפּצוהיטען די רעליגיעזע גלייכבערעכטיגונג פון איהר יודישער בעפעלקערונג.

בעת דער גרויסער וועלט מלחמה איז די מינדערהייטס-פראַגע שוין שאַרפער אַרויסגערוקט געוואָרען אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען פאָרום, און אין 1916-טען יאָהר איז טאַקע אין לאָזאַן צושטאַנדגעקומען דער ערשטער קאָנגרעס פון די מינדערהייטען, וועלכער האָט אָנגענומען די אַזוי-גערופענע „דעקלאַראַציע פון די רעכט פון אַ פאָלק". דעם לאָזאַנער קאָנגרעס קען מען טאַקע דערפאַר בעטראַכטען אַלס דעם ערשטען פּרוב פון אַ פערשטענדיגונג צווישען די מינדערהייטען.

מייסטען איז, נאַטירליך, פאַראינטערעסירט אין דעם גאַראַנטירען די רעכט פון די מינדערהייטען — די יודישע מינדערהייט, וועלכע איז פונאַנדערגעוואָרפען אין גרעסערע אָדער קלענערע מאַסען אין אַלע אייראָפּעאישע לענדער. ס'איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואָס די יודישע דעלעגאַציע ביי דער ווערסאַלער פרידענס-קאָנפערענץ איז, ווי ס'דריקט זיך אויס דער בעריהמטער היסטאָריקער פון דער קאָנפערענץ — דילאָן, געוועזן „די רירעוודיגסטע און ענערגישסטע".

איז טאַקע די וועלט-מלחמה פינאַליזירט געוואָרען מיט אַ גאַנצער ריי „מינדערהייטס-טראַקטאַטען", וועלכע ס'האָבען אונטערגעשריבען די ניי-ענטשטאַנענע מלוכות, ווי פּוילען, טשעכאָסלאָוואַקיען, און די באַלטישע מלוכות, ווי אויך די מלוכות, וועלכע האָבען געליטען אַ מפּלה — דייטשלאַנד, עסטרייך, אונגאַרן, טערקיי און בולגאַריע.

די דאָזיגע מינדערהייטס-טראַקטאַטען זענען געוועזען דער ערשטער פּרוב צו שאַפען אַן אינטערנאַציאָנאַלע מינדערהייטס-געזעצגעבונג. ליידער איז אָבער די דאָזיגע געזעצגעבונג דערווייל געבליבען נישט מעהר ווי אַ פּאַפּירענער דאָקומענט און אין פערלויף פון די לעצטע יאָהרען האָט די אינסטיטוציע, וועלכע איז בערופען צו שיצען די טראַקטאַטען — די פעלקער ליגע, זייענדיג פערנומען מיט אַנדערע ענינים — כמעט אינגאַנצען פערוואָרלאָזט דעם „מינדערהייטס-פּראָבלעם".

און די אויפגאַבע פון דעם איצטיגען מינדערהייטס-קאָנגרעס אין זשענעווע איז געוועזען נישט נאָר צו זוכען מיטלען ווי אַזוי די מינדערהייטס-טראַקטאַטען זאָלען פערווירקליכט ווערען, נאָר אויך צו דערמאָנען די פעלקער-ליגע זיך מיט מעהר ערנסט צו בעציען צו דעם מינדערהייטס-פּראָבלעם.

מינדערהייטען-קאָנגרעס וועגען באַיקאָט און חלול-שבת.

דער קאָנגרעס פון די מינדערהייטען, וועלכער איז געשלאָסען געוואָרען דעם 28. ס. ח. האָט צ. אַ. אָנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציע:

יעדער מענש האָט אַ רעכט אויף אַ מלוכה-בירגערשאַפט.

דאָס מלוכה-בירגער-רעכט איז אַן ערווערבען-רעכט, וואָס מען קאָן פערלירען נאָר דורך אַן אויסדרוק פון אייגענעם ווילען.

בנוגע דעם וואַהל-רעכט האָט דער קאָנגרעס אָנגענומען אַ שאַרפע רעזאָלוציע געגען דער ספּעציעל-צוגעשניטענער וואַהל-אָרדינאַציע אום צו שיצען די מעהרהייט, וואָס איז אַ בולט'ע סתירה צום פּרינציפּ פון גלייכבערעכטיגונג.

בנוגע דער שפּראַך-פראַגע איז בעשלאָסען געוואָרען:

די מלוכה-בירגער האָבען אַ רעכט צו בענוצען זיך פריי, אָהן שום בעגרענצונגען, מיט זייער שפּראַך אין עפענטליכען פערקעהר אויפ'ן קולטורעלען, ווירטשאַפטליכען און סאָציאַלען געביט.

יעדע נאַציאָנאַליטעט אין דער מלוכה האָט אַ רעכט אויף שולען אין דער אייגענער שפּראַך, אויף וועלכער מען דאַרף אונטעררי כטען, ווי אויך עקזאַמענירען די שילער. אַלע מלוכה-בירגער מוזען גלייכצייטיג האָבען די מעגליכקייט צו לערנען די מלוכה-שפּראַך אין זייערע שולען.

יעדע נאַציאָנאַליטעט האָט אַ רעכט צו בענוצען זיך מיט דער אייגענער שפּראַך אויפ'ן רעליגיעזען געביט.

אין אַלע צענטראַל-אינסטיטוציעס פון דער מלוכה מוז מען אָננעמען ביטעס און ענטפערן אויף זיי אין די שפּראַכען, וואָס ווערען בענוצט אין דער מלוכה. דאָס זעלבע איז אויך נוגע די מינדלע-תשובות אין די אַמטען.

אין געריכט מוז מען פּרינציפּיעל זיך בענוצען מיט דער שפּראַך, אויף וועלכער עס וועט זיין לייכטער אויסצוגעפינען די גערעכטיגקייט. די ריכטער און די בעאַמטע דאַרפען דעריבער זיך בענוצען מיט אַלע שפּראַכען, וואָס זיי פערשטעהען. ביים בעשטימען די אַדמיניסטראַטיווע גרענעצען מוז נעמען אין אַכט די שפּראַכליכע צונויפשטעלונג פון דער בעפעלקערונג.

זעהר וויכטיג זענען די רעזאָלוציעס וועגען דער ווירטשאַפטליכער גלייכבערעכטיגונג, אין וועלכע עס ווערט געזאָגט:

די מינדערהייטען טאָרען נישט בעפּעולה'ט ווערען אויפ'ן געביט פון האַנדעל, מלאכה, שטייערן.

די מלוכה, אַלס אונטערנעמער מוז אויך נעמען אין אַכט די אינטערעסען פון די מינדערהייטען, ביי פערשידענע מאָנאָפּאָלען, און בפרט ביי פּאָסט און אייזענבאַהן. אויף אַלע געביטען, וואו די מלוכה גיט קאָנצעסיעס, קרעדיטען און אונטערשטיצונגען, מוזען אַלע נאַציאָנאַליטעטען גלייך בעהאַנדעלט ווערן. ווען די רעגירונג פיהרט איין קאָרפּאָראַציעס, ווי אויך צוואַנגס-אָרגאַניזאַציעס, מוז מען נעמען אין אַכט די ווירטשאַפט פון די מינדערהייטען. ביים בעשטימען די געזעצליכע רוה-טאָג, מוז מען אויסמיידען די ווירטשאַפטליכע שעדיגונג פון די אָנגעהעריגקייט פון אַ נאַציאָנאַלער מינדערהייט. יעדע אויפפאָדערונג צו ווירטשאַפטליכען באָיקאָט מוז מען געזעצליך פערפאָלגען און בעשטראָפען.

כדי אָפּצוהיטען די אַלע פּרינציפּען מוז מען שאַפען געוויסע נאָרמען פאַר אַלע ווירטשאַפטליכע תקנות אין דער מלוכה, אַלע נאַציאָנאַליטעטען מוזען זיין פערטראָטען אין דער לייטונג פון די מלוכה'שע און ספּעציעל-עקאָנאָמישע קערפּערשאַפטען און אונטערנעמונגען, און עס מוז אויך געשאַפען ווערען אַ ווירטשאַפטליכע שוץ פון די רעכט פון אַלע נאַציאָנאַליטעטען.

די נעכטיגע בירגער און היינטיגע פרעמדע.

די יודען אין רומעניען ביי וועלכע מען האָט צוגענומען די בירגער-רעכט.

ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט" פון ח. געלער.

די לאַגע פון די צעהנדליגער טויזענדער יודען אין בוקאָווינע, וועלכע זענען דאָ דורך דעם בירגער-געזעץ בעראַובט געוואָרען פון זייערע בירגערשאַפט, ווערט וואָס אַמאָל אַלץ ערגער.

בעקאַנטליך, האָט די געוועזענע רעגירונג פון די „ליבעראַלען" נישט צוגעלאָזט קיין יודישע אַפּליקאַנטען אין בוקאָווינע, צו בעקומען די נויטיגע בירגער-פּאַפּירען און פיל יודישע בירגער פון בוקאָווינע זענען ערקלערט געוואָרען פאַר פרעמדע.

די דאָזיגע אומגערעכטיגקייט האָט אַרויסגערופען גרויסע פּראָטעסטען סיי מצד דעם אינלאַנד, סיי מצד דעם אויסלאַנד. עס איז געוואָרען נאָכגעוויזען, אַז די שטעלונג פון דער רומענישער מאַכט לגבי די דערמאָנטע בירגער, איז נישט געזעצליך און שטעהט אין אַ שאַרפער סתירה צו די פּונקטען פון דעם סאַן-זשערמענער פרידענס-אָפּמאַך.

באַלד ווי די פּראָטעסטען זענען דערגאַנגען צו דער פעלקער-ליגע, האָט די רעגירונג אַפילו געפּרובט צו בערוהיגען די אויפגערעגטע עפענטליכקייט און זי האָט אָפּגעגעבען ערקלערונגען, אַז אין דער פראַגע וועגען דער בירגערשאַפט, וועלען אָנגענומען ווערען די נויטיגע מיטלען מען זאָל קיינעם נישט קריוודען, און דעריבער איז בכלל נישט פערהאַן וועגען וואָס אַזוי שטאַרק צו ליאַרמען...

די רעגירונג האָט טאַקי געשאַפען בירגערשאַפטס-קאָמיסיעס, אויף צו פּרובען פון דאָס ניי, די אומשטענדען און די פּאַפּירען פון יענע בירגער, ביי וועלכע מען האָט צוגענומען די בירגערשאַפט.

אָבער אַנשטאָט צו פערגרינגערען די בעשטימונגען פון דעם בירגערשאַפטס-געזעץ, האָבען די קאָמיסיעס אַזוי געאַרבייט, אַז די צאָהל פון די נייע היימלאָזע איז גאָר געוואַקסען און זיך פון טאָג צו טאָג פערגרעסערט. עס איז דערגאַנגען אַזוי ווייט אַז מען האָט יודישע בירגער, וואָס וואוינען דאָ אין לאַנד צו דרייסיג און פערציג יאָהר, אָוועקגענומען די בירגערשאַפט און זיי געמאַכט פאַר „פרעמדע".

עס האָבען נישט געהאָלפען קיין שום פּראָטעסטען, עס האָבען נישט געניצט אַלע אַפּעלאַציעס צו די העכסטע געריכטען אין טשערנאָוויץ און בוקאַרעשט, פיל טויזענדער געוועזענע עסטרייכישע בירגער, וואָס זענען דאָ געבוירען, פיהרען דאָ זייערע געשעפטען און וואוינען אין דער בוקאָווינע שוין דורות פון יאָהרען, ווערען בעטראַכט מצד דער רעגירונג פאַר „פרעמדע" און מוזען זיך אונטערוואַרפען אַלע בעשטימונגען, פאַר די נישט-געוואוינשענע אויסלענדער.

אַזוי איז עס געקומען דערצו, אַז פאַר די טויערען פון דער טשערנאָוויצער סיגוראַנצע (דאָס איז די פּאָליציי, וואָס פיהרט די השגחה איבער פרעמדע דאָ אין לאַנד) ווערען יעדען טאָג פערזאַמעלט די נעכטיגע בירגער און היינטיגע „פרעמדע" זיי זאָלען זיך פערעגיסטרירען אין די קאָנטראָל ביכער, וואָס ווערען אָנגעפיהרט פאַר פרעמדע.

עס איז איבריג צו זאָגען, אַז דער גורל פון די דאָזיגע בירגער אָהן בירגער-רעכט איז נישט צו פערגלייכען מיט דעם גורל פון פרעמדע שטאַטס-בירגער, וואָס וואוינען אין רומעניען, וואָרום בעת דער פרעמדער שטאַטס-בירגער, וועלכער פערבלייבט אין רומעניען צייטווייליג אָדער אַפילו סטאַביל, בעלאַנגט אַלס בירגער צו דער אָדער יענער מלוכה, וועלכע שטיצט איהם געגען אומרעכט, איז דער נייער פרעמדער אַ פּשוט'ער היימלאָזער, וועלכער האָט נישט קיין בירגער-רעכט אין קיין שום לאַנד פון דער וועלט.

עס זענען פאָרגעקומען פאַלען, אַז די „סיגוראַנצע" אין טשערנאָוויץ האָט געפאָדערט פון די איבער-נאַכט געוואָרענע פרעמדע, זיי זאָלען בעצייטענס בעטען אַן ערלויבניש, צו מעגען בלייבען דאָ אין לאַנד, הגם זיי האָבען נאָכגעוויזען, אַז זייערע עלטערען זענען דאָ געבוירען און אַז זייערע קינדער שטעהען איצט אין די רייהען פון דער רומענישער אַרמעע. דאָס אַלץ האָט אָבער נישט געניצט, די נייע היימלאָזע מוזען בעטען אַ „בילעט ליבערא דע-פּעטרעצערע" דאָס איז אַן ערלויבניש, צו מעגען בלייבען אַ געוויסע צייט אין לאַנד.

אַזוי זעהט אויס די לעצטע סטאַדיע פון די נייע היימלאָזע און אָט צו דעם האָט דערפיהרט דער אומגליקליכער בירגער-געזעץ, וועלכען דער פּאַרלאַמענט פון די „ליבעראַלען" האָט געשאַפען. מען האָט גענומען צעהנדליגער טויזענדער יודען בירגער זיי געמאַכט פאַר פרעמדע. וועלכע טאָרען זיך נישט פריי בעוועגען, וועלכע האָבען אויך נישט די מעגליכקייט צו פערלאָזען דאָס לאַנד, מחמת קיין רעגירונג וועט זיי נישט אָנערקענען און נישט אַרויסגעבען זיי קיינע רייזע-דאָקומענטען. מען האָט טויזענדער מענשען פּשוט פערמשפּט צו טראָגען די גאַנצע תוכחה פון היימלאָזיגקייט, מיט אַלע איהרע פערשאַלטענע און נישט אָפּזעהבאַרע קאָנסעקווענצען.

עס האָבען זיך געפונען אָפּטימיסטען, וואָס האָבען געגלויבט, דאָס ווי באַלד די ליבעראַלען וועלען אָפּטרעטען פון דער מאַכט און עס וועט קומען אַ נייע רעגירונג, וועט דער אומגליקליכער בירגער-געזעץ אינגאַנצען רעווידירט ווערען. איצט ווייזט זיך אַרויס, אַז די אָפּטימיסטען זענען נישט גערעכט. עס איז אַפילו בעקומען אַ נייע רעגירונג מיט נייע מיניסטאָרען, אָבער וואָס עס איז נוגע דעם בירגער-געזעץ, האָט דער נייער אינערן-מיניסטער ה' גאָגאַ, וועלכער איז בעקאַנט דורך זיין יודען-שנאה, אָנגענומען אַלע מיטלען, אַז דער בירגער-געזעץ זאָל ווערען דורכגעפיהרט אין זיין גאַנצער שטרענגקייט.

*

אין אַ נישט פיל גינסטיגערער לאַגע געפינען זיך עטליכע טויזענד אוקראַאינער היימלאָזע פון בוקאָווינע און בעסאַראַביען.

דער פעראייניגטער עוואַקואַציע-קאָמיטעט אין פּאַריז האָט אַפילו שוין אָנגענומען בעשלוסען דורכצופיהרען די ליקווידאַציע פון די היימלאָזע אין רומעניען איינצייטיג מיט דער ליקווידאַציע פון דער היימלאָזען-פראַגע אין די פערשידענע פאָרשטעט און טראַנזיט-לענדער. דער עמיגראַציע-קאָמיטעט אין טשערנאָוויץ האָט וועגען דעם געזאָלט פעררופען אַן אינטערפּאַרטייאישע בעראַטונג און געזאָלט שאַפען די ליקווידאַציע-קאָמיסיע, אָבער ביז היינט איז אין דעם הינזיכט גאָרנישט געטון געוואָרען.

דערווייל ווערט דער מצב פון די אוקראַאינער היימלאָזע, וואָס אַ טאָג אַלץ ערגער. דער פּלאַן אַדורכצופיהרען אַ קאָלאָניזאַציע פון די היימלאָזע אין אַרגענטינאַ און בראַזיליען, האָט זיך אויסגעלאָזען מיט אַ גאָרנישט. פילע היימלאָזע וואָלטען אַפילו געוואָלט, איידער צו לעבען דאָ אין פּיין און צרות, צוריקפאָהרען קיין רוסלאַנד, זענען אָבער די גרעניץ-פּונקטען צווישען רומעניען און רוסלאַנד געשלאָסען און צו פאָהרען איבער אַן אַנדער גרעניץ איז פערבונדען מיט גרויסע הוצאות, וועלכע דער היימלאָזער איז נישט בכח צו דעקען. אַ רע-עמיגראַציע פון היימלאָזע קיין רוסלאַנד איז דעריבער אומעגליך.

פון דער אַנדערער זייט ווידער, העצט די קוזיסטישע כנופיא געגען די היימלאָזע און זי פאָדערט פון דער רעגירונג, מען זאָל די פרעמדע וואָס גיכער אַרויסשיקען, מאָטיווירענדיג דאָס מיט'ן שווערען עקאָנאָמישען מצב פון דעם לאַנד און מיט דעם, וואָס די היימלאָזע שטעלען מיט זיך מכלומרשט פאָר אַ נישט-לאָיאַלען עלעמענט.

אַזוי אַרום געפינט זיך דער אוקראַאינער היימלאָזער אין רומעניען צווישען האַמער און קאָוואַדלע, פון איין זייט סטראַשעט מען איהם אַרויסצוטרייבען און פון דער אַנדערער זייט שטעלען זיך איהם אין וועג קוואָטע-גזירות, פערמאַכטע גרעניצען און פילע אַנדערע עמיגראַציע-מניעות.

צוויי מאָל צוויי — איז פיער

ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט".

פון רחל פייגענבערג *)

ביי היינטיגען טאָג איז דער יאוש אויף דער יודישער גאַס אַזוי גרויס און די נאַציאָנאַל-יודישע אינטעליגענץ האָט זיך אַזוי פערלוירען, אַז עמיצענס אַ בעמערקונג וועגען „צוויי מאָל צוויי איז פיער" איז ביי אונז אַ געשעהעניש פון דער ערשטער וויכטיגקייט. און אַרויסצוזאָגען דאָס נייע גרויסע וואָרט, אַז „צוויי מאָל צוויי איז פיער", דאָס הייסט: אַז די יודישע קאָלאָניזאַציע אין רוסלאַנד איז אַ וויכטיגער ענין, האָט דער אַלטער ציוניסט ראובן בריינין געדאַרפט זיך ברעכען אויף די עלטערע יאָהרען און פאָהרען איצט קיין רוסלאַנד אַרומצואוואַנדערען דאָרט איבער די רואינירטע יודישע שטעטלעך, אין די נייע-געשאַפענע יודישע קאָלאָניעס אַשאָד באמת!

נאָר ראובן בריינין האָט יודען געבראַכט די דאָזיגע בשורה טובה. אין מאָסקווע האָט ער וועגען דעם אַ בעגייסטערטע רעדע געהאַלטען און די פרעסע האָט בריינינס ענטדעקונג וועגען „צוויי מאָל צוויי איז פיער" צוטראָגען איבער אַלע עקען וועלט. וואו עס איז נאָר פערהאַן אַ יודישער ישוב.

נאַטירליך איז די יודישע קאָלאָניזאַציע איצט אַ ליכטיגע ערשיינונג אין דער יודישער גאַס פון רוסלאַנד, און געבענטשט זאָלען זיין די הענד, וועלכע ווייזען דאָרטען אַ וועג די יודישע מאַסען צו ערד און אַרבייט. דאָס רוסישע יודענטום איז דאָך איצט אַ דעקלאַסירטער לומפּען-המון, וועלכער לעבט טיילוויז פון אַמעריקאַנער קרובים-הילף און ווערט דורך דעם שרעקליך דעמאָראַליזירט. די איבריגע לעבען פון קליינהאַנדעל און קליין קרעמעריי, וועלכע זענען ביי דער סאָוויעטען-מאַכט תמיד פערדעכטיג, און ווייל מען קאָן עס נישט קאָנטראָלירען ווי געהעריג, זענען די הענדלער און קרעמער אויך פערדעכטיג. דאָס איז די פערהאַסטע קאַטעגאָריע רוסישע בירגער, וואָס זענען אויסער יעדער פּריוויליגיע אין דער פּויערים- און-אַרבייטער-רעפּובליק. אַזוי אַרום זענען פאַקטיש אין רוסלאַנד צוויי מיליאָן יודען אויסערן שוץ און געזעץ, אַחוץ נאַטירליך די אַכט הונדערט טויזענד יודיש-רוסישע בירגער, וועלכע זענען רעגיסטרירט אין די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען אַלס אַרבייטער און רעגירונגס-בעאַמטע. און פון דער דאָזיגער יודישער מאַסע, וועלכע איז צוריבען אין שטויב, רעכטלאָז און שוצלאָז, נעמט מען אַרויס טויזענדער משפחות. מען גיט זיי ערד, הייזער, אינווענטאַר. מען לערנט זיי אַרבייטען און דערביי בעקומען זיי אַלע רעכט פון שוץ און געזעץ, וואָס די סאָוויעטען-מאַכט גיט יעדען נוציגען אַרבייטער-בירגער אין דער רעפּובליק. פון פערהאַסטע יודישע לומפּען און פערדעכטיגע יודישע האַנדעל-וואַנדעל-יודלעך ווערט אָרגאַניזירט אַ יודיש פּויערטום, וואָס האָט די גרעסטע וויכטיגקייט און אנערקענונג אין לאַנד.

יאָ, ס'איז זעהר אַ וויכטיגע אַרבייט. ס'איז קלאָר „ווי צוויי מאָל צוויי איז פיער", אָהן דעם ציוניסטישען הכשר פון ראובן בריינין.

און ער, ראובן בריינין אַליין, ווייסט דאָך זעהר גוט, אַז געהאַנדעלט האָט זיך עס בלויז אין די פופצעהן מיליאָן הילף-דאָלאַרען פון אַמעריקאַ, מיט וועלכע ביידע צדדים האָבען זיך נישט געקאָנט צוטיילען. דער דלות פון דער יודישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ-ישראל און אין רוסלאַנד, איז, ווייזט אויס, אַזוי גרויס, אַז אויף צו קאָלאָניזירען אַ פאָלק פון מיסט און שטויב איז פופצען מיליאָן דאָלאַר פאַר ביידען אַ מטבע. און דערום האָט איין צד געשיקט דעם גרעסטען העברעאישען דיכטער, ער זאָל האַלטען רעדעס פאַר'ן נייגעריגען אַמעריקאַנער פּובליקום, און דער אַנדער צד האָט מאָביליזירט אַלע יודישע שרייבער פון די אַמעריקאַנער רעפּובליקען, זיי זאָלען קלאַפּען אין די טאַצען און רייסען דעם קצבה-גראָשען אין דער „דושאָינט"-פּושקע, צו בעגליקען די רוסישע יודען מיט קרימער פעלדער.

און די אַמעריקאַנער יודען האָבען געגעבען אין ביידע ערטער, נאָר ביידען נישט מעהר ווי אַ קופּערנעם דרייער, ווייל די ראַכע אַמעריקאַנער יודען זענען ביידע זאַכען נישט נוגע, אויך ביי די מיטעלע קלאַסען פון'ם אַמעריקאַנער יודענטום איז דער „קרן-היסוד" און די דושאָינט-זאַמלונג פאַר רוסלאַנד ביידע גלייך וויכטיג, צו שפּענדען אַמאָל אַ דאָלאַר, ווייל אין רוסלאַנד איז עס אַ מצוה צו העלפען אַן אָרימען קרוב. דאָס זענען אַזוי ווי נדרים-און יאָהרצייט געלדער, און אין דעם העברעאישען ארץ-ישראל הויבען אָן די אַמעריקאַנער יודען צופיהלען אַ נויטווענדיגקייט אַלס פאַקטאָר פון נאַציאָנאַל-יודישער קולטור, ווייל די אַמעריקאַנער אַסימילאַציע רויבט ביי זיי אַוועק זייערע קינדער.

נאָר די דושאָינט-הילף פאַר דער יודישער קאָלאָניזאַציע אין רוסלאַנד און דער „קרן-היסוד" מיט'ן „קרן-קימת" זענען אַלע צוזאַמען, ווי אַ טראָפּען אין ים לויט דער נויט אין קאָלאָניזאַציאָנס-מיטלען פון די יודישע מאַסען אין מזרח אייראָפּאַ. און ער, ראובן בריינין, אַלס פאַרשטעהער פון דער יודישער פרעסע אין אַמעריקאַ האָט געהאַט דאָס רעכט אינ'ם נאָמען פונ'ם אַמעריקאַנער יודענטום צו שטעלען אין רוסלאַנד אַ וויכטיגע פראַגע: זיי, די אַמעריקאַנער יודען, וועלכע שפּייזען די יודישע בעפעלקערונג פון רוסלאַנד שוין היבשע עטליכע יאָהר און האָבען די רוסישע יודען געראַטעוועט פון אַ הונגער-טויט אין די גרויזאַמע יאָהרען פון מלחמה-און רעוואָלוציע — ערלויבען זיי זיך דערמאָנען דער ראַטען-רעגירונג וועגען דעם חוב וואָס די סאָוויעטען-מאַכט איז שולדיג די רוסישע יודען, ווייל אויך די נייע

(צו דער נייער אָריענטאַציע פון ראובן בריינין).

אָרדענונג האָט צושטערט זייער יסוד פון חיונה, און דאָס גאַנצע רוסישע יודענטום מוז זיין אויסער די רעכט פון שוץ און געזעץ, איז דאָך פערפליכטעט די זעלבע נייע אָרדענונג צו מאַכען, די דאָזיגע רואינירטע יודישע מאַסען פאַר פּראָדוקטיווע בירגער אין לאַנד.

און די רוסישע סאָוויעטען-מאַכט דאַרף דאָך פאַר יודען קיין ערד אין רוסלאַנד נישט קויפען ביי קיינעם. אויך זענען דאָרט פערהאַן גענוג פערלעגענע פּריצישע הויפען מיט פוסטע און ליידיגע געביידעס, וועלכע דינען פאַר וועלף און פוקסען צום בעהעלטעניש, און מען גיט זיי איצט די ניי-יודישע קאָלאָניסטען צום בעוואוינען אָהן שום שאָדען פאַר וועמען עס איז, און מיטלען אויף צו קאָלאָניזירען יעדעס יאָהר אַ פּאָר טויזענד רוסישע בירגער קאָנען זיך נאָך אויך געפונען אינ'ם אַגראַר-קאָמיסאַריאַט פון די ראַטען-רעפּובליקען. אַזוי אַרום וואָלט די יודישע קאָלאָניזאַציאָנס הילף פון אַמעריקאַ בעסער צונוצגעקומען, דעם קליינעם און אָרימען ארץ-ישראל צו קאָלאָניזירען די פּוילישע און רומענישע יודען, וועלכע זענען רואינירט און אַרויסגעשלאָגען פון זייער לעבענס-יסוד דורך אַנדערע סבות און זענען אָנגעוויזען בלויז אויף זיך אַליין. און ווירקליך, ווען עס וואָלט איצט געווען מיט וואָס צו קאָלאָניזירען די עטליכע טויזענד אַרבייטסלאָזע בוי-אַרבייטער פון תל-אביב, וואָלט איצט אין ארץ-ישראל קיין קריזיס נישט געווען.

נאָר ראובן בריינין האָט די דאָזיגע ערנסטע פראַגע נישט בעריהרט און איצט זענען אַלע יודישע האָפענונגען נאָר אויף איהם אַליין, ער זאָל פועל'ן ביי די אַמעריקאַנער יודישע מיליאָנערן צו גרינדען אַן אַגראַר-באַנק, אָדער אַן אַנדער פינאַנץ-אינסטיטוציע פון גרויסען פערנעהם פאַר יודישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל און רוסלאַנד, און ראובן בריינין איז עס מחויב צו טון, ווייל אין ארץ-ישראל האָט ער זיך פערפליכטעט צו זאָרגען פאַר'ן „קרן-קימת" און אין רוסלאַנד האָט ער זיך געוויס אונטערגענומען צו שטיצען דעם רוסישען קאָלאָניזאַציאָנס-פאָנד פון „רושאָינט".

און אַמעריקאַ האָט גרויסע מעגליכקייטען.

נאָר דערוויילע האָט ראובן בריינין אָבגעטון צוויי נישטיגע זאַכען: פון א"י האָט ער געבראַכט אַ גרוס, אַז יעדעס קינד פון דער דאָרטיגער העברעאישע שול איז אַ קינפטיגער גאון (אַזוי האָט ער געשריבען שוואַרץ אויף ווייס אינ'ם וואַרשאָווער „היום"), און פון רוסלאַנד האָט ער אָנגעזאָגט די בשורה, אַז „צוויי מאָל צוויי איז פיער".

באמת אַשאָד, וואָס אַן'אַלטער מאַן האָט זיך געדאַרפט ברעכען אין אַ וויי-טען וועג אַזש קיין מאָסקווע צו פאָהרען, כדי האַלטען דאָרטען אַ פייערדיגע רעדע וועגען אַזאַ — קלייניגקייט.

---

*) מיר ברענגען דעם אַרטיקעל פון דער בעוואוסטער שריפטשטעלערין רחל פייגענבערג, וועלכע איז לעצטענס צוריקגעקומען פון א"י קיין וואַרשאַ, און וועלכע פאָרט פון וואַרשאַ — דערווייל — קיין ניו-יאָרק.

די מיינונג פון דער חשוב'ער שריפטשטעלערין איז זעהר אינטערעסאַנט, ווי „צוויי מאָל צוויי איז פיער", אָבער אויך די לעצטע אָריענטאַציע פון ראובן בריינין איז נישט ווייניגער אינטערעסאַנט און — זאַכליך!

רעד.

דער אַנטיסעמיטיזם קאָן לייכט בעזייטיגט ווערן.

פון לאַזאַר קאַהאַן.

אַז אין פּוילען איז פערהאַן אַנטיסעמיטיזם, דאָס איז אַ פאַקט. מיר זעהן דאָס אין דער געזעלשאַפט און אויף דער גאַס, מיר בעמערקען דעם אַנטיסעמיטיזם צווישען בעאַמטע און אין דער פּרעסע. עס איז נאָר אַ פראַגע: אין וועלכער מאָס און אין וועלכער פאָרם.

די גרויס און די פאָרם פון אַנטיסעמיטיזם איז נישט שטענדיג גלייך, עס האַלט זיך נישט אויף איין מדרגה — עס ענדערט זיך כסדר, אַ מאָל מעהר, אַ מאָל ווייניגער.

מיר האָבען געהאַט צייטען פאַר'ן קריג, ווען די יודיש-פּוילישע בעציהונגען האָבען זיך געהאַט ווי עס איז איינגעשטעלט. דער אַנטיסעמיטיזם האָט זיך געהאַלטען בלויז אין געוויסע שיכטען און דאָס גאַנצע פאָלק איז נעוועזען אָנגעשטעקט פון דער דאָזיגער מחלה. די וואַהלען פון יאַגעלאָ האָבען געגעבען אַ געוויסע געוועהר אין די הענד פון די שונאי-ישראל און זיי האָבען אין זייערע העצערייען אויך געהאַט ערפאָלג. די באַציליען פונ'ם אַנטיסעמיטיזם האָבען זיך פערשפּרייט איבערן גאַנצען לאַנד, האָבען אַריינגעדרונגען אין אַלע קרייזען און שיכטען און די העצע איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַן'אמתר מגפה, וואָס האָט צוריסען די גוטע בעציהונגען צווישען די יודען און דער אָרטיגער בעפעלקערונג און אַרויסגעגראָבען אַ טיפען תהום צווישען די צוויי פעלקער, וועלכע קאָנען און דאַרפען לעבען בשלום.

דער אָנהויב פון דער וועלט-מלחמה האָט געבראַכט מיט זיך אַזעלכע אומנאָרמאַלע אומשטענדען אין פּוילען, וועלכע האָבען די בעציהונגען נאָך אָנגעצויגענער געמאַכט און די אַנטיסעמיטישע העצע האָט אַריינגעבראַכט נישט ווייניג בייז בלוט און אָפּגעקאָסט אויך פאַקטיש יודיש בלוט אין די ערשטע מלחמה טעג.

בעת דער דייטשער אָקופּאַציע זענען ווידער ווי-עס-איז רעגולירט געוואָרען די יודיש-פּוילישע בעציהונגען. דעם אַנטיסעמיטיזם זענען אָפּגעשניטען געוואָרען די נעגעל, די פערביסענע אַנטיסעמיטיזם האָבען געהאַט אייגענע צרות אויף זייערע קעפּ, און זיי האָבען בכלל קיין גרויסע שליטה אין לאַנד נישט געהאַט; אַזוי אַרום זענען עטליכע יאָהר אַריבער אין אַ מעהר-ווייניגער רוהיגער און נישט געהייצטער שטימונג.

די ערשטע יאָהרען פון דער תחית המתים-אויפגעשטאַנענער פּוילישער מלוכה האָבען אָבער ביז'ן גרונד צוטרייסעלט די איינגעשטעלט יודיש-פּוילישע בעציהונגען. די אַנטיסעמיטען פון דער געזעלשאַפט, די העצער פון דער פרעסע און די פינסטערע עלעמענטען פון דער גאַס האָבען אויפגעהויבען דעם קאָפּ, געוואָלט עפּעס בעווייזען, זיך אויסשטורמען זייער אַקטיוויטעט, און מען האָט זיך גענומען צו יודען!

דער אַנטיסעמיטיזם פון די לעצטע יאָהרען געהער צו די טרויעריגסטע קאַפּיטלען פון די פּויליש-יודישע בעציהונגען און צו די שוואַרצעסטע בלעטלעך אין דער געשיכטע פון די יודען אין פּוילען. עס ווילט זיך בעסער פערגעסען די דאָזיגע צייט. אָבערישען עס איצט אין אונזער זכרון איז אוראי נישט כדאי, ווייל איצט בעמערקען מיר בנוגע אַנטיסעמיטיזם אַ ממשות'דיגע ענדערונג צום גוטען.

אמת, דער אַנטיסעמיטיזם האָט אין פּוילען נאָך נישט פערלוירען זיין גאַנצע השפעה, מיר זעהען נאָך זיין ווירקונג אויף פערשידענע געביטען און ער שאַרפט אפשר אין דער שטיל זיין מעסער, כדי אָנצופאַלען אויף אונז הינטערווייליעכץ, פון הינטערן רוקען. זיין שאַרפקייט און שפּיציגקייט האָט אָבער דער אַנטיסעמיטיזם אין פּוילען אין לעצטען יאָהר פערלוירען, און מיר געהען ענטקעגען אַ צייט, ווען די יודיש-פּוילישע בעציהונגען וועלען זיך ווי עס איז איינשטעלען.

מיר איז אויסגעקומען אין די לעצטע חדשים צו זיין אין די גרעסטע שטעט פון פּוילען און אויך אין אַ גאַנצע רייה קליינע שטעטלעך סיי אין קאָנגרעס-פּוילען און סיי אויף די קרעסען. איך האָב אומעטום זיך אינטערעסירט מיט די יודיש-פּוילישע בעציהונגען, געפאָרשט די לאַגע, געזאַמעלט מאַטעריאַל און פון דער דאָזיגע ערפאַהרונג קאָן איך בעהויפּטען, אַז דער גאַסען-אַנטיסעמיטיזם, דער „ראָזוואָי"-געדאַנק און די יאַסקע כאַמיעץ-טעאָריע האָבען אין פּוילען פולשטענדיג באַנקראָטירט.

אַפילו אין אַזעלכע שטעט ווי לענטשיץ, קאַלאַ, טורעק א. אַז. וו. וואו דער טרויעריג-בעקאַנטער אַנטיסעמיטישער העץ-העלד האָט אינטענסיוו און מיט גרויס ערפאָלג געאַרבייט און ווי ער האָט איבערגעלאָזט אַלס רעזולטאַט פון זיין אַגיטאַציע אָפּטיילונגען פון „ראָזוואָי" — אַפילו אין אַזעלכע שטעט איז די היץ ביי כאַמיעץ'ס אָנהענגער געפאַלען, דער טעמפּעראַמענט איז אויסגעלאָשען און די „ראָזוואָי"-פיליעס האָבען זיך פערמאַכט, אָדער געפינען זיך אויפ'ן פּאַפּיר...

אין סקערניעוויצער קאַנט, וואו די פּריצים זענען שטאַרק געווען אַנטיסעמיטיש, קאָן זיך היינט די שנאה צו יודען אויסדריקען אין נישט וועלען פערדינגען יודען אַ זאַל פון „סאָקאָל" (דאָס פּראַקטיצירט זיך, למשל, אין ראַוואַ-מאַזאָוויעצקאַ), אָדער אין ענליכע קלייניגקייטען. קיין שאַרפען אַנטיסעמיטיזם איז אויך דאָרט נישט צו בעמערקען.

אויף די קרעסען בעמערקען מיר שאַרפע טענדענצען מצד דער אַדמיניסטראַציע צו אַסימילירען יודען. אין איינציגע שטעט זענען פערהאַן בעאַמטע אויסגעשפּראָכענע אַנטיסעמיטען, וואָס בעמיהען זיך יודען אָנצוטון צרות. בכלל אָבער איז די בעציהונג פון דער אַדמיניסטראַציע צו יודען אַ לאָיאַלע.

די בירגערמייסטערס און די מאַגיסטראַט-בעאַמטע רעכענען זיך אומעטום מיט יודען און קיין אָפענער אַנטיסעמיטיזם איז אויף די קרעסען בכלל נישטאָ.

די פּויערים — און זיי בילדען דאָך 80 פּראָצענט פון דער פּוילישער בעפעלקערונג — ווייסען נישט פון קיין אַנטיסעמיטיזם. די אַרבייטער זענען בלויז טיילוויז אַנטיסעמיטיש. פונדעסטוועגען שטערט עס זיי נישט צו קויפען ביי יודען. דאָס האָב איך בעמערקט אין אַזעלכע אַרבייטער-צענטרען, ווי זאַוויערטשע, סאָסנאָוויץ, דאמבראָווא, ראַדאָם, לובלין, גראָדזיסק א. אַז. וו. אמת, די צאָהל פון פּוילישע געוועלבער האָט זיך פערגרעסערט, „ווספּולקאַס" פעהלען אויך נישט אין די אַרבייטער-צענטרען, נאָר די דאָזיגע ערשיינונגען האָבען אַנדערע סיבות.

אַנטיסעמיטיש געשטימט זענען אין פּוילען הויפּטזעכליך די פּריצים, דער מיטעלשטאַנד און די אינטעליגענץ — נאָר אויך אין די דאָזיגע קרייזען איז צו בעמערקען אַ געוויסע רעאַקציע אין זייערע אַנטיסעמיטישע אַספּיראַציעס און ווען נישט די העצערישע נאַראָדאָווע פּרעסע, וואָלטען די יודיש-פּוילישע בעציהונגען אפשר שוין לאַנג געווען רעגולירט אָהן בעזונדערע „פערשטענדיגונגען"...

די פּראַגע, וואָס אַ טייל פון דער פּוילישער דעמאָקראַטישער פּרעסע האָט דערוועקט: די רעגירונג זאָל בעקעמפען די אַנטיסעמיטישע פּרעסע, איז טאַקי דערום פון גרויסער בעדייטונג.

די יודיש-פּוילישע בעציהונגען קאָנען ביסלעכווייז זיך נאָרמאַליזירען און איינשטעלען. מען דאַרף נאָר נישט דערלאָזען העצען און גיסען סם.

און ווען די רעגירונג פון דער מאָראַלישער סאַנאַציע וויל באמת געזונד מאַכען די יודיש-פּוילישע בעציהונגען, איז נענוג בלויז קיין העצערייען נישט צו דערלאָזען. אַלדאָס איבריגע וועט שוין קומען פון זיך.

Dr. L. LEWITAN

נעהמט אָן אין דערהיים פון 4 ביז 6 אָוועגד צו קליניק-פּיין, פון

31 גראַנסקאַ 31.

לאָדז, 3. סעפטעמב. 1926

פאַרוואָס שלאָפט דאָס געוויסען?

פון ש. י. סטופניצקי.

אין דער אַלטער קלאַסישער ליטע־ראַטור שפּילט דאָס געוויסען, די אינערע שטימע, דער מוסר כליות, אַ גע וואַלדיגע ראָלע. אויך די שפּעטערע קלאַסיקער, די מאָדערנע, שעקספּיר למשל, האָט נאָך גענומען דאָס געוויסען אַלס יסוד פאַר זיין שאַפען. אין האַמ־לעט, אין מאַקבעט שפּילט דאָס געוויסען, די ענטשיידענע ראָלע. אין דער נייער ליטעראַטור האָט דאָס געוויסען אויפגעהערט צו שפּילען אַ ראָלע.

וואו איז אַהינגעקומען דאָס מענש־ליכע געוויסען? פאַר וואָס בעגייען מענשען היינט די געמיינסטע פערברע־כען און עס ריהרט זיי גאָר ניט? ווער האָט איינגעשלעפערט דאָס מענשליכע געוויסען? ווי אַזוי איז מעגליך די מאַסען־מאָרד, די פערניכטונג פון מי־ליאָנען מענשען און עס זאָל זיך ניט הערען קיין פּראָטעסט?

די קראַפט, וואָס האָט דאָס אַלץ גע־מאַכט, דער פינסטערער כח, וואָס האָט איינגעשלעפערט דאָס מענשליכע געווי־סען, הייסט: אָרגאַניזאַציע.

דער אַלטער טאָלסטאָי זאָגט אין אַנ־אָרט, אַז ווען דער שופט, וואָס ניט אויס אַ טויט־אורטייל וואָלט אַליין גע־מוזט זיין פּסק־דין אויספיהרען, ווען ער וואָלט אַליין געמוזט זיין דער תּליון, וואָלט קיינמאָל קיין טויט־שטראָף אויף דער וועלט ניט געווען. און מען קען געהן נאָך ווייטער אַז אויב דער גע־זעץ געבער, וואָס האָט געשאַפען די חוקים ומשפטים, וואָלט אַליין געמוזט זיין דער שופט און דער תּליון, וואָלט גאָר אין געזעץ ניט געווען קיין רייד וועגען טויט־שטראָף. דאָס איז אַלץ נאָר מעגליך ווען דער, וואָס מאַכט די גע־זעצען, משפּט אַליין ניט און ווער עס משפּט פיהרט זיין משפּט אַליין ניט אויס. די געזעלשאַפט איז אַזוי אָרגאַ־ניזירט, אַז איינער ווייסט ניט פון צווייטען און איינער טר גאָר פו צווייטען ניט וויסען. דער תּליון האָט ניט צו פרעגען פאַר וואָס מען האָט דעם מענשען פער'משפּט. ער דאַרף נאָר זעהן זיין אַרבייט זאָל אַרויסקומען בשלמות: די האַק זאָל זיין גוט גע־שאַרפט, די שטריק זאָלען חלילה ניט רייסען און די אַרבייט זאָל געהן פלינק. דער שופט דאַרף זיין קלאָר אין אַלע פּינקטען פון געזעץ, ער זאָל וויסען וואו זיי ריכטיג אָנצווענדען און זאָל חלילה קיין טעות ניט האָבען.

די אָרגאַניזירונג פון דער מלאכה האָט מעכאַניזירט דעם מענשען, דער מאָדערנער אַרבייטער איז ניט מעהר קיין בעל־מלאכה, ער האָט ניט דעם נחת רוח, דעם שטאָלץ און בעוואוסט־זיין פון אַ מענשען, וואָס האָט עפּיס גאַנצעס געשאַפען, ער טראָגט ניט קיין אחריות פאַר דער אַרבייט, פאַר איהר שלמות, ווייל ער האָט איהר ניט גע־שאַפען, ער איז ניט מעהר ווי אַ קליין שרייפעלע אין דעם גרויסען מעכאַניזם, זיין פונקציע איז נאָר צו שטיין ביי דער מאַשין און זעהן. אַז זי זאָל ריכטיג האַקען די לעכלעך פון די נאָדלען; קיין גאַנצע נאָדל מאַכט ער ניט און ער איז דערום פאַר אַ הר ניט פעראַנט־וואָרטליך. אויב די נאָדל קומט אַרויס ניט גוט, איז נאָר שולדיג דער אינ־זשענער ער האָט געבויט די מאַשין און ער זיצט ערגעץ פאַר טויזענדער מייל־לען ווייט.

אָט די אָרגאַניזירונג פון דער אַרבייט, וואָס האָט געמאַכט מעגליך די געוואַל־דיגע ענטוויקלונג פון דער אינדוסטריע און האָט די אַרבייט בכלל געבראַכט צו אַ געוואַלדיגע שלמות, האָט גלייכצייטיג פערטריבען דעם גייסט פון דער אַר־בייט, דער מענש איז געוואָרען ביי איהר אַ רעדעלע, אַ צוגאָב צו דער מאַ־שין, ער האָט פערלאָרען זיין פּערזענ־ליכקייט, זיין אינדיווידואַליטעט.

נאָר אויב די אָרגאַניזירונג פון דער מלאכה האָט איהרע גוטע זייטען, אויב מען קען אָנווייזען אויף די עשירות, וואָס זי האָט געבראַכט, אויף די פער־שנעלערונג און פערבילינערונג פון דער פּראָדוקציע, קאָן מען עס אויף דער אָרגאַניזירונג און מעכאַניזירונג פון גע־זעלשאַפטליכען לעבען בכלל ניט זאָגען.

די אָרגאַניזאַציע אין קליינעם ווי אין גרויסען מאַסשטאַב האָט צוגענומען ביים מענשען דאָס געפיל פון פעראַנטוואָרט־ליכקייט פאַר זייערע מעשים, דאָס גע־וויסען. קוים געהערט איינער צו אַ אָרגאַניזאַציע מוז ער זיין אַ שונא ישׂ־ראל וואָס געהערט ניט צו איהר, מוז רודף'ן בעליידיגען, זידלען, כאָטש ער ווייסט ניט פאַר וואָס און ער דאַרף גאָר ניט וויסען פאַר וואָס. ער האָט בעקומען אַ „אינדולגענציע", וואָס בע־פרייט איהם פאָראויס פון אַלע חטאים, וואָס ער וועט בעגעהן בעגען די „אומ־גלויביגע" אָדער גלויביגע.

זיין געוויסען איז רוהיג, ווייל ער איז נאָר דאָס קליינע שרייפעלע אין דער מאַשין, וואָס אַנדערע האָבען אָנ־געדרייט און וועלכע זיצען ערגעץ פאַר טויזענד מייל. ער איז נאָר דער תּליון און ער האָט ניט צו פרעגען צו דער משפּט איז אַ גערעכטער, אָדער דער שופט האָט געהאַט אַ טעות.

און ערגער פון אַלץ איז וואָס די „אָרגאַניזאַציע" האָט פּראָוויגען איהר נעץ אויך אויף דער ליטעראַטור, אויף דער פּרעסע. אַ מאָל איז דער ליטעראַט געווען דער איינציגער פרייער מענש אין דער וועלט פון שקלאַפען. ער האָט געהאַט דעם מוט צו האָבען אַן איי־גענע מיינונג און איהר אַרויסצוזאָגען.

ער איז געשטאַנען איבער די פּאַר־טייען און זיי האָבען זיך מיט איהם געמוזט רעכענען. היינט איז ער געוואָ־רען אַ מיטגליד פון דער אָרגאַניזאַציע, האָט זי עפּעס בעשלאָסען לויפט ער שוין אַרום מיט אַ צונג, וואו איז יושר, ווער רעדט פון געוויסען, אַ מענש, וואָס מען האָט געכטען פון איהם געהאַט די בעסטע מיינונג בעפאַלט מען היינט כאחד הרקים!

אַ מענשען, וואָס מען האָט נעכטען בעקעמפט אַלס שעדליך פאַר דער גע־זעלשאַפט, בעזינגט מען היינט ווייל ער איז „משלנו". און דאָס ערגסטע איז, וואָס די ליטעראַטען אַז אויסגעפאַלען צו שפּילען אין דער אָרגאַניזאַציע די ראָלע ניט פון שופט, ניט פון גע־זעצגעבער, ווי עס איז געווען אַ מאָל, נאָר די שענדליכע ראָלע פון תּליון.

און ווען איך זעה אַזאַ אָרגאַניזירטען ליטעראַט, וואָס פלייסט זיך אין דער ראָלע פון תּליון, וואָס זידעלט שילט, פרעג איך שוין גאָר ניט קיין קשיות, וועגען געוויסען, וועגען אמת א.א.וו. איך ווייס, אַז ער איז בעצאַך ניט שול־דיג, איך בעדויער נאָר זיין טרויעריגען גורל, די שענדליכע ראָלע, וואָס איהם איז אויסגעפאַלען צו שפּילען אין דער אָרגאַניזאַציע.

אין סיריען זענען אַלע — סיריער.

אַ מדינה וואו 30 אמונות קעמפען צווישען זיך.

פון מ. ווינער.

עס איז אַלץ מאָל דער מזרח, וואָס פּלעפט דעם אייראָפּעער און שטימט איהם אָן צו טראַכטען וועגען רעלי־גיע און די אומדערקלערליכע סודות וואָס רינגלען אַרום אונזער לעבען און זיין.

דער מזרח איז דאָס וויגעלע פון אַלע רעליגיעס, ווי אויך דער צענטער־פּונקט פון וואַגען אַלע וועגען האָבען זיך פי־באַנדערגעבוויגט אין פערשידענע רילי־גיאָנען. פאָרמירענדיג די היינטיגע גע־אָגראַפיע פון אונזער ערד. דער מזרח איז אַן'אייביגע פּאַנאָראַמע, אַ פּערביי־גהענדיגע פאָרשטעלונג, וועלכע מיר קאָנען ניט אויסמיידען.

אַ רייזענדער, וואָס האָט בעזוכט סיריען, גיט איבער זיינע איינדרוקען וועגען לאַנד, אין וועלכען מעהר ווי 30 רעליגיעס און נאַציאָנאַליטעטען קומען אין צוזאַמענשטויס און לעבען אַלטע־גליכען לעבען. ער ערקלערט דערווייל, פּערבייגעהענדיג, וואָס פאַר אַ שווערע אויפגאַבע די פראַנצויזען האָבען אין סיריען, צוליב דער דאָזיגער פערשי־דענקייט צו אַדמיניסטרירען זייער סירישען מאַנדאַט.

ביירוט איז די קאָסמאָפּאָליטישסטע שטאָדט אין דער וועלט. דער בולוואַר, וואָס דרעהט זיך אַרום דעם ברעג פון מיטעללענדישען ים און ביירוט פערקייטעלט דעם גרויסען פראַנצויזי־שען טראַקט פון דעם פּאַלעסטינע־גרעניץ ביז צו אַלעקסאַנדריען און טער־קישען גרעניץ, איבער'ן בולוואַר, וואָס ווערט אָנגערופען עוועניו דע פראַנסע, שפּאַצירען די ביירוטער איינוואוינער, וועלכע ווערען אָנגערופען סיריאַנער.

אָבער ווער זענען די סיריאַנער?

דער רייזענדער דערצעהלט:

איך בין איינמאָל אין אַ שטויביגען נאָכמיטאָג געשטאַנען מיט אַ פריינד, וואָס קען דאָס לאַנד, אויפ'ן הויך פון בולוואַר, ווען פאַרביי אונז האָט זיך פערבייגעצויגען אַ פיל־פאַרביגע און זונדערבאַרע פּראָצעסיע פון פערשידענע טיפּען און נאַציאָנאַליטעטען:

מוסולמענער אין גרינע טורבאַנען, אַ סימן, אַז זיי זענען געווען אין מעקי, קורדען מיט אייזלען איינגעשפּאַנט אין קליינע וועגלאַך, אַלאָיטען אין ווייסע טיכלע אַרום די קעפּ, משערקעסען, טערקען, לעוואַנטינער און דרוזען.

די פּראָצעסיע האָט זיך געצויגען. אין אַ האַלבער שעה זענען פערביי אונז אַריבער איבער צוואַנציג נאַציאָנאַליטעטען: אַראַבער, טערקען, מאַראָניטען, קורדען, דרוזען, יודען, אייראָפּעער, גריכען, אַרמענער, כאַלדעער, לאַטינער, לעוואַנטינער, משערקעסען נעסטאָריאַנער, אשורי'יאַנער, מעסאָוואַליטער, גוטאַרלי־נער און דערווישען.

איך האָב מיט די אויגען פון אַן אייראָפּעער אָנגעקוקט די זונדערבאַרע פּראָצעסיע און איך האָב מיין פריינד געפרעגט:

— זאָג מיר, איז דאָס סיריען? גע־פינען זיך דאָ אויך סיריער?

מיין פריינד האָט מיך אָנגעקוקט און געשמייכלט.

— אָט דאָס איז דער פּונקט, — האָט ער געענטפערט, זיי זענען אַלע סיריער.

מיין פריינד איז געווען גערעכט: עס זענען ניטאָ קיין בעזונדערע סיריער, — אין סיריען זענען אַלע סיריער.

סיריען איז גאָר קיין לאַנד ניט, עס איז נאָר אַ געאָגראַפישער אויסדרוק. סיריען האָט קיין אייגנהייטליכע בע־פעלקערונג, עס האָט ניט קיין אייגע־נע הערשענדיגע רעליגיע, און האָט אויך ניט קיין נאַטירליכע גרענעצען, אויסער די ים וואָס פון מיטעללענדי־שען ים. פון די איבעריגע דריי זייטען זענען די סירישע גרענעצען אויסגע־צויגענע ליניעס, וועלכע לויפען פּרי דורך בערג, וועלדער און מדבר. און וועל־כע עס איז דעריבער שווער צו פּער־טיידיגען.

סיריען אַלס אַ בריק צווישען דריי קאָנטינענטען, האָט אין אַ געוויסען זין אַלע מאָל געדינט אַלס שלאַכטפעלד מעהר ווי פאַר 5,000 יאָהר.

גאָר צום ערשטען האָבען די עגיפּ־טער אַריינגעדרונגען אין סיריען און בעזיגט די בעפעלקערונג, וועלכע איז אָריגינעל בעשטאַנען פון סעמיטען. נאָך דעם זענען געקומען די בבל יאַנער, די כאַלדעער, די סומעריאַנער און די אַשור'יאַנער. דערנאָך זענען געקומען די פעניציאַנער, די פלשתים, די יודען און די חתים. די אַלע פעלד־צוגען אויף סיריען זענען פאָרגעקומען 1,000 יאָהר בעפאָר דער קריסטליכער צייטרעכענונג. שפּעטער זענען געקומען די מעדעס פון צפון און די פּערסער פון מזרח. דער־נאָך זענען געקומען די גריכען, געפיהרט פון אַלעקס נדער מוקדון, די רוימער, די ביזאַנטינער, די אַראַבער, די קרייצ־צוגען, די טאָטערס, די אָטאָמאַן טער־קען און דערנאָך איז געקומען נאַפּאָלעאָן, דערנאָך די טערקען ווידער, און נאָר צום סוף, אין 1917, זענען געקומען די ענגלענדער.

אויסער דעם זענען אין סיריען דאָ מעהר ווי 30 רעליגיעס, וועלכע האָבען זייערע קירכען און טעמפּלען. אין אַ געוויסען זין, דינט סיריען אַלס בעווייז, אַז דער גאַנצער גאַנג פון אונזער וועלט־לעבען איז אַ קייליכדיגער רינג: פון וואַנען אָנגעהויבען, אַהין צוריק געקו־מען דער מזרח איז געווען דער קוואַל פון רעליגיע, און אַהין קעהרען זיך איצט אום אַלע רעליגיעס, גלייך, ווי זיי וואָלטען וועלען קומען אויף'ן פּלאַץ פון זייער געבורט, אום צו איבער־צייגען זיך וואָס פון זיי איז געוואָרען פאַר דעם גרויסען משך צייט, וואָס זיי זענען געווען אָפּגעשיידט פון זייער געבורטס־אָרט.

דאָס שווייסטוך פון יודישען פאָלק.

פון ד"ר א. מאַראַלניס

אין רוים, — אין דעם לאַטעראַן, — האָב איך אַמאָל געזעהן אַ מערקווירדיג בילד: אין אַ טונקעלער נישע אַ טרע־פּענגאַנג אַנ'ערך הונדערט טרעפּ פיה־רען צו אַ מין אַלטאַר. אויף די טרעפּ ס'־יכען מענשען — אויף די קני. לאַנג־זאַם מיט כונה, מיט עקסטאַז.

און ווען זיי דערנעהן, ווען זיי דער־קלעטערען, קומען זיי צו אַנ'אַלט, גרויז גרוי בילד: אַ זיידען טיכעלע, און אויף איהם אַ ליידענד פּנים. זיי רופען עס אָן: דאָס שווייסטיכעל פון פערעניקע.

און אָט אין דער מערקוו רדיגער, אין אַלטקייט זיך פערלירענדער, קינ־דישפאַנטעטישער לעגענדע האָב איך זיך דערמאָנט ניט ווילענדיג, אָהן שום ליטעראַרישע כוונות, ווען איך האָב אין איינער פון די שעהנע לבנה־נעכט אַרויס געקוקט פון מיין צימער אויף דער פּאַ נאָראַמע פון ירושלים.

אַ שטיינערנער, פעלזיגער טרעפּען גאַנג אויף די קני, ביזטיג פו די שטיי־נער, קלעטערען מענשען, און ווען זיי דערקלעטערען, דערזעהען זיי — ערגעץ, אין דער קלאָרער לופט, ערגעץ, אויף דעם שטערענגען, האַרבען האָריזאָנט, אַ פּנים, — דעם פּנים פון הערצל.

מען דערקלעטערט צו דעם שווייס־טיכעל פון דעם יודישען פאָלק.

* *

און אָט איז די שעהנקייט פון הער־צעל'ס לעבען, וואָס איז געווען אַ לע־גענדע. אַ לעגענדע פון ליידען. און דאָס איז זיין גרויסקייט, וואָס האָט זיך פערענדיגט בשעת דאָס חלומען איז נאָך געווען — לעבען.

שלאָף־שווערע, חלום־איינגעטונקטע, נאַכט־שווערע, נאַכט־רייכע אויגען האָבען אויף אונז געקוקט, — אויף אונז אַלע, וואָס האָבען מיט איהם איבאַיי־נעם געאַרבייט, מיט איהם צוזאַמען גע־חלומ'ט און פאַנטאַזירט. עס איז געווען דער לעצטער בליק פון דעם שלאָפענדען ריז, איידער ער איז אויפגעוואַכט: דער לעצטער חלום־קוק פון דעם יודישען פאָלק.

נאָך איהם — דערוואַכונג. נאָך איהם — ווירקליכקייט. עס האָט זיך דערפיהלט דער אייגענער טאָג — נאָך זיין טויט. איך געדענק דעם טאָג, ווען עס האָ־בען זיך פערזאַמעלט אַרום זיין קבר די פיהרער פון דער בעוועגונג, און זייער ערשטער טאָן איז געווען — פאַר צווייפלונג. יעדער האָט דערפיהלט, אַז איצט איז שוין מעהר ניט קיין צייט פון חיזיונות „אתא בוקר", — געקומען דער מאָרגען, — „וגם לילה" — און מיט איהם אַ נאַכט־געפיהל.

אָט־אָט האָט עס געהאַלטען דערביי, אַ דער גאַנצער חלום זאָל צערונען ווע־רען, אַז דער חזיון זאָל זיך ענדיגען; אָבער פון ערגעץ וואו, פון די טיפעני־שען פון דער נשמה האָט אויפגעלויכטען דאָס אויג פון הערצל, דאָס זעהענדע — פאָרוועריטס און צוריק — אויג אויף דעם שווייסטוך פון דעם יודישען פאָלק.

און ווי דער האָט דער חלום אויפגע־לעבט — און געוואָרען ווירקליכקייט.

און אַזוי קלעטערען מיר — אויף שטיינער, דורך מדבריות, אויף אונזערע קני, צו דער לעגענדע. און מען מוז דערקלעטערען, מען מוז דערגרייכען.

ווייל עס רופט — דאָס בילד איבער דעם הר־הזיתים: ווייל עס ציטערט — אָט דאָס אויג, וואָס לייכט אין דער שטערן קלאָרער נאַכט איבער די האַרבע, שווערע, קרבנות־פאָדערענדע בערג פון יהודה.

און ווייל עס איז געווען אַ לעגענדע, איז דאָס געוואָרען ווירקליכקייט. און יעדע ווירקליכקייט מוז ווערען ווידער לעגענדע, — אויב, אויב זי זאָל ווערען לעבען.

ירושלים.

די עוואלוציע פון ארץ-ישראל.

פון משה ווארטמאן.

דער געזעץ פון עוואלוציע דרינגט אריין וואס מעהר אין אלע צווייגען פון מענשליכען לעבען און אפילו אין דער פאליטיק. דורך רעוואלוציע געווינט מען נישט היינט צו טאג אין פאליטיק. די אלע אונארמאלע רעוואלוציאנערע אויס שפרונגען ברענגען נישט די געהעריגע רעזולטאטען. זיי ברענגען אפט צו א רעגרעס אנשטאט צו פראגרעס.

הויפזעכליך פאסט זיך אריין דער געזעץ פון עוואלוציע בנוגע אונזער פאליטיק אין ארץ-ישראל מיט די אראבער און מיט דער ענגלישער מאכט. ווען מיר זאלען זיך געווען צוהערען צו אונזערע „רעוואלוציאנערען" און קלאפען „טרעוואגע" און שרייען „קאראול", ווער ווייסט וואס מיר וואלטען היינטיגען טאג געהאט אין אונזערע בעציהונגען מיט די אראבער. אויב נישט ערגער ווי אין די יאהרען 1921 1920 ווען די פאגראמען זענען פארגעקומען אין יפו און ירושלים איז געוויס נישט בעסער.

עס איז דעריבער כדאי צו זעהן וואס מיר האבען דערגרייכט געהענדיג אין דעם וועג פון עוואלוציע, אהן שטורעם און רעש און אהן קולות וברקים. מען מוז מודה זיין, אז אפילו די עוואלוציע האט אונז נאך נישט געבראכט דעם פולשטענדיגען נצחון. די אראבער אין ארץ-ישראל זענען נאך נישט איינשטימיג אויף א יודישער היימלאנד און אויף א יודישער מדינה אוראי און אוראי נישט.

אבער דער וואס וויסט די פערהעלטענישן אין דער אראבישער פאליטיק וואס האבען געהערשט אין ארץ ישראל מיט איינציגע יאהר צוריק און קען און ווייסט די איצטיגע סיטואציע, ווערט מוזען מודה זיין, אז א געוואלדיגער שנוי לטובה איז פארגעקומען אין ארץ-ישראל פאר אונז.

ערשט צוריק מיט צוויי דריי יאהר האט נישט נאר קיין רייד נישט געקענט זיין וועגען דער יודישער אריינדרינגונג אין דעם עבר הירדן, נור דער עבר-הירדן האט געהאלטען אין אריינדרינגען קיין ארץ ישראל און עס האט זיך אויסגעוויזען אז אט, אט של נגט דער עבר-הירדן איין גאנץ ארץ ישראל. אויפ'ן ארט וואס דער עבר הירדן האט געזאלט זיך פעראייניגען האט עס געהאלטען, אז ארץ ישראל זאל פעראייניגט ווערען צום עבר הירדן און דער עמיר אבדולא זאל פראקלאמירט ווערען אלס קעניג אין ירושלים.

גאנץ מעגליך אז ווען מיר זאלען געווען אין יענע צייטען שטורמען שרייען רעוואלטירען וואלט ענגלאנד געווען געקרוינט דעם עמיר אבדולא אין ירושלים פאר קעניג. ענגלאנד האט זיך צוריק מיט דריי יאהר שטארק גערעכענט מיט הוסיינען דעם קעניג פון העדזשאס און זיינע בנים, ווייל אפילו ענגלאנד האט געדענקט אז הוסיין איז שוין א ריכטיגער קאליף.

אונזערע פאליטיקער אבער האבען געפיהרט זייער פאליטיק שטיל, רוהיג און געלאסען און מיר האבען אפילו אפיציעל בעגריסט דעם קעניג הוסיין און אויסגעלאזט האט זיך אט די פאליטיק, אז ארץ ישראל איז נישט פעראייניגט געווארען מיט'ן עבר-הירדן און דער עמיר אבדולא איז נישט געקרוינט געווארען אין ירושלים. אנשטאט דעם אלעם זעהן מיר, אז דער וויכטיגער פארט אקאבא (עציון גבר) ביים ים-סוף איז שוין אפיציעל אונטער דער ארץ-ישראל'ער אדמיניסטראציע, און אז די כינעזישע וואנד פון ירדן האט זיך געבראכען און מיר וועלען אין נאנטען האבען א גרויסע און ברייטע קאלאניזאציאנס מעגליכקייט אין עבר-הירדן.

מיט שטורמיש-רעוואלוציע מעשים וואלטען מיר נישט דערגרייכט, אז דער פרעמיער פון דער עבר הירדן רעגירונג זאל האבען געזאגט: „איך גלויב שטארק אין דער מעגליכקייט פון א פריינדליכען צוזאמענלעבען צווישען די יודען און אראבער", און אז עבר-הירדן דארף האבען יודישען קאפיטאל אזוי גוט ווי פאלעסטינא.

עס איז איבריג צו זאגען דא, ווי וויכטיג עס זענען פאר אונז אזעלכע ווערטער פון אן אראבישען פיהרער און צו א וועלכע פראקטישע און ממשות'דיגע רעזולטאטען דאס קען ברענגען.

אט די רעזולטאטען האבען אונז געבראכט די פאליטיק אונזערע, אויפ'ן עוואלוציאנערען וועג.

און נישט נאר אין פאליטישען זינען האבען מיר געוואונען דורך אט דער געלאסענער פאליטיק, נאר אפילו די אלגעמיינע בעציהונגען צווישען די אראבער און די יודען זענען אויף פיל פערבעסערט געווארען.

מיר האבען געזעהן דעם באיקאט און חרם, וואס די אראבער האבען פראקלאמירט געגען רוטענבערג'ס עלעקטריציטעט אייזענשטונג. אין חיפה האבען אראבער געהעצט געגען בענוצען די ליכט פון רוטענבערג'ס עלעקטריציטעט; מיר האבען זיך אבער נישט געקאכט, נישט געשטורעמט, נאר רוהיג און שטיל געבויט און אויפגעשטעלט א שעהנע עלעקטריציטעט-סטאנציע. אין יפו און אין חיפה און היינט צו טאג זעהען מיר ווי די העצער'ס אליין ציהען אריין עלעקטריע אין זייערע הייזער און בענוצען זיך מיט דער ליכט, וואס מיר שאפען זיי.

דאס ווייזט בולט ארויס ווי נאר דורך שטילער און פראקטישער ארבייט קענען מיר איבערציינען אונזערע גרעסטע פיינד.

די שטילע ארבייט, דאס הייסט, עוואלוציאנערע פאליטיק ברענגט אונז וואס אמאל צו א גרעסערער קרובה'שאפט מיט די אראבער אין פערשידענע צווייגען און ריכטונגען. אזוי האבען מיר שוין ספעציעלע מיטינגען צווישען אראבישע ארבייטער פון דער פיינדליכסטער צו אונז שטאט אין ארץ ישראל — שכם — מיט די ארבייטער פון הסתדרות אויף צו פערבעסערען די בעציהונגען צווישען די יודען און אראבער. די אייזענבאהן ארבייטער לעבען שוין לאנג בשלום צווישען זיך און די פריינדליכע בעציהונגען צווישען די יודישע און אראבישע ארבייטער ווערען אלץ בעסער, א יוד פלעגט מורא האבען דורכצופאהרען שכם און יעצט קומט דער פארשטעהער פון אלע ארבייטער אין שכם וואס ארבייטען ביי לויטער אראבער און לאדען איין די יודישע ארבייטער אויף א וויזיט.

פאר דער לעצטער צייט האבען זיך פיל פראפעסיאנעלע פעראיינען פון יודען און אראבער אנגעהויבען צו פעראייניגען, א זאך וואס צוריק מיט דריי יאהר איז עס געווען כמעט ווי אוממעגליך. דער פאקט וואס הונדערטער אראבער לערנען זיך העברעאיש און פיל שיקען זייערע קינדער אין די יודישע ערציהונגס-אנסטיטוציעס האט פיל צו זאגען.

אפילו די אראבער פון דער קריסטלעך-מוסולמאנישער עקזעקוטיווע זעהענדיג, אז מיר האבען געהאט ערפאלג אין אונזער שטילער ארבייט, האבען זיך אפגענומען א ביישפיל פון אונז און זייער מעמאראנדום צו דער פעלקער-ליגע איז שוין געווען געלאסענער ווי אלע אנדערע מעמאראנדום. די אראבער האבען געפאדערט אין זייער מעמאראנדום, אז אין ארץ-ישראל זאל געשאפען ווערען א דעמאקראטישע רעגירונג לויט דער פראפארציאנעלער באהל פון די איינוואוינער. זיי פעררופען זיך אפילו אויפ'ן מאנדאט.

דאס אליין וואס די אראבער רופען זיך אוועק מיט פאדערונגען אנשפארענדיג זיך אויף די פאראגראפען פון מאנדאט איז שוין א גרויס געווינס פאר אונז, ווייל אויב שוין יא אנערקענען דעם מאנדאט, זענען דארט פארהאנען פאראגראפען, וואס זאגען אויסדריקליך, אז דער מאנדאט איז געגעבען געווארען צו ענגלאנד בתנאי, צו שאפען די יודען א היימלאנד אין ארץ ישראל. אויב די אראבער ווילען ? פאראגראפען, וואס געפעלען זיי נישט, נישט לייענען ווערט זיך שוין געפונען ווער עס זאל זיי אנווייזען די דאזיגע פאראגראפען; די הויפט-זאך איז דאס ערשטע מאל מיט טענות אנערקענענדיג דעם מאנדאט.

ווען זיי אנערקענען אפיציעל דעם מאנדאט און שפארען זיך אן אויף איהם מיט זייערע טענות, ווערט שוין נישט זיין שווער איבערצייגען, אז אלע פאראגראפען אינ'ם מאנדאט זענען א גאנצע און מען קען נישט ארויסכאפ'ן א פאר פאראגראפען און די איבריגע נישט.

ווען מיר קוקען זיך צו די אלע געשעהענישען אין ארץ ישראל פאליטישע און אלגעמיינע איבערהויפט אין צוגלייך מיט א דריי יאהר צוריק, זעהן מיר אז מיר האבען דורכגעמאכט א גרויסען פראגרעס אינ'ם פאליטישען צוזאמענלעבען מיט די אראבער. צו דעם אלעם האט געקענט פיהרען נור א שטילע רוהיגע און עוואלוציאנערע פאליטיק.

אז אויב מ'ווט ווייטער געהן אויף דעם זעלבען וועג אהן רעש און שטורעם, וועט אונז די עוואלוציע ברענגען אז פאלעסטינא און דער אראבישער עבר הירדן זאלען פעריואנדעלט ווערען אין א יודישער ארץ-ישראל.

זוך די כתובה... / א חסידישע מעשה / פון יוסף זעלצאוויטש

ר' יענקל פארניטשאווער האט געהאט אנ'אנדער דרך אין חסידות. ער האט קיינמאל נישט מטריח געווען מיט זיין'ס א קוויטעל, מיט זיינע דאגות — ער איז געפאהרען לשם פאהרען: בזמן שבית המקדש היה קיים-פלעגט ער זאגען — איז געווען א חוב אויף יעדען יוד, דריי מאל אין יאהר עולה רגל צו זיין, היינט, בעוונותנו הרבים, אז קיין בית-המקדש איז נישטא, דארף א יוד זיך מאמין דריי מאל אין יאהר עולה רגל זיין צום צדיק הדור...

געווען א גרויסער משמן דער ר' יענקל פארניטשאווער און האט פערשטאנען אויך פשוט-איז ער ממילא געווען א גרויסער עני, געגאנגען יעדען אויס'ן וועג, נישט געשטופט זיך, נאר געזעסען זיך אין א ווינקעלע און געזאגט תהילים אדער זהר. חסידים האבען איהם דערפאר זעהר ליב געהאט.

ומנהגו כך היה: אויף יעדען יום-טוב איז ער אריבערגעקומען קיין קארצעוו, „שלום" גענומען, געזעסען איבער יום טוב און א היימגעפאהרען, און כאטש ער האט זיך אייביג געהאט אויף וואס צו זשאלעווען, — א מאל איז קיין פרנסה נישט געווען, און א מאל נישט בקו הבריאות,-דאך, ר' יענקל האט זיך קיינמאל נישט מזכיר געווען.

והוא און דער ר' יענקל פארניטשאווער איז געווען א חשוך בנים, לא עלינו. דאס הייסט קיין עקר, חס ושלום נישט געווען-אדרבה, דאס בני בית זיין'ס, לאה'לע איז כמעט אלע יאהר פערגאנגען אין טראגען, נאר קיין זרע של קימה, האט ער לא עלינו נישט געקענט דערהאלטען, עפיס ווי א מין כשוף רחמנא לצלן. פערשטעהט מען דאך, אז דער צער זייגער איז געווען גאר נישט משער צו זיין —

ר' יענקל אבער איז ווייטער געגאנגען מיט זיין שטה: „מה אנו ומה חיינו — פלעגט ער טענה'ן, — וואס איך זאל דעם צדיק הדור בעלעסטיגען מיט מיינע עסקים? מן הסתם איך נישט ווערט..."

האבען חסידים גיפט פרייגד גע-מעגה'ט מיט איהם: „דער כהן גדול האט דאך אויך מתפלל געווען פאר יחידים?..." און ר' יענקל האט געהאט א פערטיגע תירוץ: שאני התם, אז דער בית המקדש איז געשטאנען און יודען האבען געוואוינט אין ארץ ישראל און יעדער יחיד איז געווען א צדיק, איז ער טאקי ווערט געווען, מ'זאל פאר איהם מתפלל זיין... מה שאין כן הכא, אין גלות, טו זענדמאר מכשולים, רחמנא לצלן, טרעפען זיך א טאג, גרויסע און קליינע עבירה'לעך. כא מ מ וואספערע כח, זאל איך קומען צום צדיק, ער זאל פאר מייןעטוועגען מתפלל זיין – באשר איך יענקל בן שרה האב נישט קיין קינדער? – שטותים, דער כלל-ישראל איז בילכער!

האבען דאך חסידים געזעהן, אז מיט איהם וועלען זיי גארנישט אויפטון, אנ'עקשן-זענען זיי אהן זיין ידיעה אריינגעגאנגען צום אלטען ז"ל: „רבי, וואס וועט זיין דער תכלית מיט יענקל פארניטשאווער?"-האט זיי דער אלטער ז"ל, ווי תמיד, מיט א שמייכעלע מדחה געווען:

— וואס מיינט עטץ טאקיש, אז יענקל דארף האבען מליצים, אליין טרעפט ער נישט דעם וועג?

— און אז ער וויל נישט, רבי, או ער האט מורא! אנ'עניו א גרויסער, געפינט מען דאך א מאל א דין: „כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" — מ'דארף איהם פשוט גוישען, רבי..

— און וואס פאר א פנים וועל איך האבען, אז איך וועל מתפלל זיין און יענקל פארניטשאווער וועט קומען צו געהן און טענה'ן: „אי אפשי בתקנת הכמים"?..

— אבער זכין לאדם שלא בפניו, רבי.. דאס רחמנות איז גרויס..

האט דער אלטער, ז"ל, זיך צעלאכט: „עטץ מיינט טאקי, אז מ'קען מיט דעם יענקל עפיס אויפטון? — „וואס הייסט שלא בפניו", אז וואו איך קעהר מיך, וואו איך ווענד מיך, טרעף איך איהם שוין אן מיט זיין תהלים... אומעטום איז ער מיך מקדים?!..

חסידים האט עס פערדראסען: ממה נפשך, האסטו יענקל יא א כח מקדים צו זיין דעם רבי, וואס שווייגסטו?.. נאר געפרעגט מעהר מיט איהם וועגען דעם ענין האבען זיי שוין נישט.

דאס בני בית זיינ'ס, לאה'לע איז געווען די אמת'ע צדיקת, געטראגען דעם גאנצען עול פון הויז, גאנצע נעכט געוואכט אויף ר' יענקל'ן, ביז ער איז אהיימגעקומען פון בית המדרש, כדי איהם צו דערלאנגען א לעפעלע ווארעמס און קיינמאל נישט געהאט קיין תרעומות צום רבונו של עולם נאר אז זי האט דאס אכטע קינד, וואס זי האט געהאט, אויך שוין בעגראבען, האט זי, גאר נישט, ווי איהר שטייגער, אנגעהויבען פייניגען:

— צי ווילסטו דען האבען, יענקל, אז איך זאל זיין מעהר צדיקת ווי חנה?— חנה האט דאך בלויז זיבען קינדער מקריב געווען און איך ב"ה דאס אכטע שוין!...

האט ער ז געפרובט טרייסטען: „ס'איז נישט קיין דמיון, לאה'לע-חנה האט מקריב געווען זיבען זיהן און דו האסט דאך נישט געהאט בלויז זכרים..."

— אבער דאס גאנצע לעבען האלט איך אין איין טראגען און קיינמאל נישט האבען קיין שטיקעל נחת?..

— איז ווילסטו, חס ושלום, לאה, געהן געגען דער השגחה?.

האט זי זיך שטארק צו ווייגט און ר' יענקל האט זיך געטראכט: טאקי נישט מעהר, ווי אנ'אשה, ס'טוט איהר וועה—וויינט זי.. זי האט זיך אבער איינגעשפארט: „זעהסט דאך יענקל, עס איז אונז נישט בעשערט, אפשר ווערסטו גאר בענטש אין מיינע חטאים. יענקל, איך בין דאך נאר א זונדיגע יודענע... וואלט אפשר בראי געווען, אז דו זאלסט מיך גט'ן און אפשר אין זכות פון דער בושה, וועט דער רבונו של עולם רחמנות האבען אויף מיר און איך וועל געהאלפען ווערען ז.."

דערהערט א זעלכע דבורים פון א יודענע, האט ער דאך איינגעזעהען בחוש. אז עס איז פקוח נפש, ווארום וועלכע יודענע, וויל דאס ווערען א גרושה? און אליין האט ער נישט געקענט פערטיג ווערען מיט זיך: זאל ער זי גט'ן, איז דאס רחמנות געווען זעהר גרויס, נישט גט'ן? – אפשר איז זי טאקי גערעכט.. האט ער זיך מישב געווען, ער וועט נאך איינמאל פאהרען נאך קארצעוו... דעם אלטען וועט ער גארנישט זאגען... נאר אט, אנ'עצה האלטען זיך ביי מקורבים.. און אוב, אז ער האט נאר בלויז געקלערט וועגען א גט איז שוין גארנישט גלייך צו בלייבען אונטער איין דאך — — — — — — —

אריינגעקומען „שלום" געהמען פרעגט איהם דער אלטער, ז"ל.

— וואס איז די מעשה עפיס, יענקל, הא?–לא שבת ולא חודש?!..

קיין ליגען, פערשטעהט זיך, האט דאך ר' יענקל נישט געקאנט זאגן, האט ער אנגעהויבען שטאמלען: „טע.. עט.. עט..."

— נו, וואס „גט"? — האט דער אלטער ז"ל, מכלומרשט זיך געבייזערט,—וואס „גט"? זוך בעסער די כתובה!.. צי ווייסטו נישט, יענקל, אז א יוד טאר נישט וואוינען מיט'ן ווייב אהן כתובה?..

ר' יענקל איז געבליבען ובהל ונשתומם, נישט געקאנט קיין ווארט איבערן כו'ל ברענגען און דער אלטער ז"ל, האט איהם געקלאפט איבער די פלייצע:

— נו, וואס האסטו געמיינט יענקל, אז אין הימעל וועט מען לאזען, אז מיינע מענשען זאלען אויפציהען ממזרים?...-השתא בהמתן של צדיקים!...

נו, פאהר א היים און לאז דיר אנשרייבען א כתובה דאירכסא!... און איך בין דיר מבטיח, אז דו וועסט האבען נחת

— — — — — — — — — —

ר' יאסעלע פארניטשאווער, ר' יאנמשע לעלעווער, ר' שעפטיל ראפשויזער און ר' פינטשע קוזמירער—די ארבעה עמודי העולם – זיי זענען געווען ר' יענקל פארניטשאווער'ס קינדער, זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

Dr. med. Rózaner
ספעציאל-ארצט פאר ווענערישע און הויט קראנקהייטען, בעהאנדלונג מיט קונסטליכער בערג-זאנגע.
9 דזיעלנא 9,
1-טער שטאק טעלעפאן 28-98
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 8—10 און פון 5-8.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47 tel. 26-02
צונגע-לונגען קראנקהייטען. ספעצ. לונגען און האוט-קראנקהייטען בעשטראלונגען מיט קונסטליכער בערג-זון.
נעמט אן פון 3—5 נאכמיטאג.
317

איבערנאטירליכע וואונדער.

מען דערצעהלט איצט וועגען נייע וויכטיגע חידושים אין דער וויסענשאפטליכע וועלט. מען רעדט וועגען „טעלעפאטיע" די חכמה פון לעזען יענעמ'ס געדאנקען.

אמאליגע יאהרען האט מען פון אזעלכע זאכען נישט געוואוסט. מען האט זיי בעטראכט אדער אלס א כישוף אדער אלס א שווינדעל, וועגען א נאטירליכער געלעגענהייט פאר א געוועהנליכען מענשען צו לעזען יענעמ'ס געדאנקען האט מען נישט געוואגט צו טרוימען. איצט ארבייט מען דערויף, און אז די וויסענשאפט נעהמט זיך צו עפעס, וועט זי עס מסתמא דערגרייכען.

דארף מען אבער וויסען וואס מען פערשטעהט אונטער דעם אויסדרוק "לעזען יענעמ'ס געדאנקען".

די אלגעמיינע איינפאכע מיינונג וועגען דעם איז, אז יעדער מענש, נאטירליך, דער געבילדעטער, וועלכער וועט וויסען, ווי צו בענוצען זיך מיט דער חכמה, אזוי א שטייגער ווי ער ווייס צו לעזען א בוך אדער צו רעדען דורכ'ן טעלעפאן וועט אויך קענען לעזען וואס דער צווייטער מענש טראכט. וועט אויסקומען, הייסט עס, אז עס וועלען נישט זיין קיין שום פערבארגענע זאכען אין דער וועלט. ווילט איהר וועלען וויסען וואס עס טראכט פילסודסקי, פואנקארע, טראצקי אדער מוסאליני וועט איהר נעמען זייערע געדאנקען און לעזען וועט איהר וועלען וויסען וואס אייער ווייב האט בדעה מארגען צו קאכען, אדער וואס אייער קאנקורענט האט בדעה איינצופיהרען, וועט איהר נעהמען זייערע געדאנקען און לעזען און וויסען, הכלל, עס וועט נישט זיין מעהר קיין פערבארגענע זאך אויף דער וועלט. מען איז בעוועזן געוואוינט צו זאגען, אז די צונג איז בעשאפען געווארען, כדי מען זאל קענען בעהאלטען וואס עס ליגט אין די געדאנקען. אבער אז די געדאנקען גופא וועלען זיין אפען איז דאך קיין פעולה נישט פון דער צונג ווי שטארק זי זאל זיך נישט בעמיהען.

אט די אויבערפלעכליכע מיינונג קען נישט ארויסרופען קיין גרויס בעגייסטערונג צווישען די וועלכע מיינען אזוי. עס איז אפילו זעהר אינטערעסאנט און וויכטיג צו וויסען אלעדינג וואס עס טוט זיך ביי יעדערען אין די געדאנקען, אבער דאס איז בלויז אינטערעסאנט און וויכטיג פאר דעם, וועלכער געהט די געדאנקען לעזען. אבער יענער וועמעס געדאנקען מען געהט לעזען קען דעריבער זיך נישט פרעהען. יעדענפאלס, וועט דער מענש דארפען קריגען גאר אנ'אנדער נאטור און צוריק געבוירען ווערען אין א וואו עס זענען גאר קיין סודות נישטא. דער איצטיגער מענש מיט אלע זיינע געלעגענהייטען צו הערען און לעזען וועגען אלץ וואס עס טוט זיך אין יעדען ווינקעלע פון דער וועלט און וועגען אלעס וואס מענשען טוען און רעדען, דער מענש איז נאך אלץ איינגעהילט אין א געדיכטען שלייער פון סודות. ער איז אזוי אויסגעוואקסען און האט אזוי איבערגענומען א ירושה פון אונזעהליגע דורות. ער ווייס נישט פון קיין אנדער וועלט און קען פיהלען דעם טעם דערפון. נאכמעהר, עס קען זיין, אז עס וואלט גאר נישט געווען אינטערעסאנט פאר קיינעם. דער גאנצער אינטערעס פון לעבען וואלט אויסגעוועפט געווארען. אין א געזעלשאפט וואו עס זענען קיין סודות נישטא און וואו ס'איז נישטא קיין פלאץ פאר שפעקולאציע וועגען דעם וואס עס טראכט און טוט דער צווייטער.

אבער דערפאר דארפען זיך נאך מענשען נישט שרעקען, אפילו די וועלכע זענען שרעקעדיג און ווילען דאס נישט האבען. דאס איז זיכער א גוזמא און די וויסענשאפט האלט נאך דערביי נישט. זי איז נאך ווייטער דערפון ווי לאזען אונז זעהן מיט די פליישיגע אויגען א

אשמועס וועגן „טעלעפאטיע"

פון ה. לאזארסאן.

פסיכאלאג אויף יענער זייט ים, כאטש זי האט אונז שוין געגעבען די געלעגענהייט צו האבען דעם פערגעניגען צו הערען א קאנצערט טויזענדער מיילען ווייט דורך ראדיא. און דער אונטערשיד ליגט אין דעם וואס בנוגע צום חוש פון הערען האט די וויסענשאפט איהם בלויז פערשטארקט און פערגרעסערט זיינע מעגליכקייטען; אהן שום הילפס מיטלען קען דער מענש הערען אויף א געוויסע שטרעקע אפילו, ווען ער זעהט נישט פון וואנען דער קלאנג קומט. אבער זעהן דאס וואס עס טוט זיך איבער דער היינטערנער וואנד, למשל, און קיינע מיטלען צו פערגרעסערען דעם כח פון זעהן וועלען איהם נישט העלפען צו דערזעהן דאס וואס עס טוט זיך פאר טויזענדער מיילען ווייט מיט מיליאנען מחיצות צווישען.

און וואס איז נוגע צום לעזען געדאנקען קען געמאכט ווערען אנ'אנדער אונטערשייד, אבער זעהר ענהליך צו דעם. א מענש פון בלוט און פלייש, לויט ווי ער איז, קען נישט סתם לעזען, וואס עס טראכט אנ'אנדער מענש מיט דריי טויזענד מייל ווייט פון איהם. ער קען בלויז שפעקולירען וועגען דעם אבער זיכער נישט טרעפען ווי יא. מען קען איהם אבער געבען מיטלען צו פערלייכטערען די אויפגאבע און דאס איז אבער מיט דער הילף פון די אויגען ער זאל קוקענדיג אויף יענעם אויסמי־לען לויט די אויסדריקען פון יענעמ'ס געזיכט, פון זיינע אויגען, זיינע בעוועגונגען וואס יענער טראכט אדער דורך אנ'אנדער מיטעל, און דאס איז דורך א געגענזייטיגע ווירקונג פון ביידע צדדים, ביי וועלכער איין מענש אין מאסקווע, למשל, און דער צווייטער אין ניו-יארק זאלען זיך ביידע איבערשיקען דורך זייערע מחות מיט אזעלכע דראטלאזע אפאראטען די געדאנקען וואס זיי טראכטען אין א געוויסער צייט און דורך דער שותפות'דיגער ארבייט זאל מען קענען קומען צו א פערשטענדיגונג.

אלזא, אין ביידע פאלען מוז דער מענש האבען מיטווירקונג, קאאפעראציע. אין דעם ערשטען פאל דארף דער צווייטער זיין פאר זיינע אויגען אז ער זאל איהם קענען בעאבאכטען און אין דעם צווייטען פאל דארף ער איהם געבען די געלעגענהייט פון דערווייטענס צו פערבינדען זיך מיט איהם דורך דעם דראטלאזען נערווען אפאראט, אויב מען קען עס אזוי אנרופען פונקט ווי ער מוז האבען דעם צווייטען ביי דעם טעלעפאן, האלטענדיג דאס טרייבעל אפילו ווען ער וויל צו איהם רעדען פון זעהר א נאהענטער שטרעקע פון איין הויז אין דער צווייטער.

אט אזא בילד ווי עס שטעלט זיך פאר אין דעם צווייטען פאל איז דאס וואס פילע גלויבען, אז די וויסענשאפט וועט בעווייזען צו פערווירקליכען, נעמליך: מענשען וועלען קענען איבערשיקען זייערע געדאנקען פונקט, ווי זיי שיקען איבער איצט זייערע ווערטער דורכ'ן טעלעפאן אדער טעלעגראף. און דערויף קען קיינער נישט זיין קיין גרויסער עקשן און פערזיכערען, אז עס וועט דערצו נישט קומען, כאטש דער אונטערשיד איז שטארק בעמערקבאר. אין טעלעפאן און טעלעגראף מוז איינער רעדען צום צווייטען אדער וועניגסטענס טון עפעס אזוינס וואס זאל אויף יענער זייט אויסדריקען דאס וואס ער וויל זאגען. מיט'ן איבערשיקען די געדאנקען וויל מען דאך דאס אבער אויסמיידען אין דאס איז ווידער א נייעס און וועלכער עס איז אונמעגליך צו זיין זיכער, און אויב מען גלויבט איז עס נאר צוליב דעם וואס די וויסענשאפט האט שוין בעוויזען ביז איצט כמעט אונגלויבליכע וואונדער און די דאזיגע נייע אונטערנעמונג האט אין זיך ענהליכקייט ביז א געוויסען גראד צו דאס, וואס עס איז שוין בעוויזען געווארען.

אבער אזוי ווייט ווי מען הערט איז דאס נאך אין דער פראקטיק דערווייל נישט אויסגעפיהרט געווארען. עס הייסט קיינער האט עס נאך נישט בעוויזען צו טון אום צו מאכען דערפון אנ'אונבעשטרייטבארען פאקט. וואס מיר האבען יא געהערט, איז די וואונדערליכע ארבייט פון א געוויסען אינדיאנער רוביני, וועלכער האט בעוויזען קונצען אויף דעם געביט, אבער דאס געהערט מעהר צו דעם ערשטען פאל, וואו דער צווייטער מענש איז געווען פאר זייע אויגען.

אט דער רוביני האט איבערצייגט דעם פע״אוסטען מכשף הודיני, אז ער קען לעזען געדאנקען אין פאלגענדע פאלען:

הודיני האט פערבעהאלטען א זאך אין א פערבארגענעם פלאץ אין א צימער, אין דער צייט ווען רוביני איז אין צימער נישט געווען. שפעטער איז רוביני אריינגעקומען און הודיני האט נישט געזאגט אויסרעדען א ווארט נאר אין די געדאנקען האט ער געדארפט דיריגירען רוביני'ן ווי אזוי צו געהן און ווי אזוי צו געפינען די בעהאלטענע זאך. אזוי האט רוביני געטון און רוביני האט נישט הערענדיג קיין ווארט אויסגעפאלגט די געדאנקען, וועלכע הודיני האט געטראכט און אזוי ארום געגאנגען און געפונען די זאך.

א צווייטער פאל איז געווען מיט א רייזע אין אנ'אויטאמאביל. רוביני איז אריין אין א מאשין וואו ס'איז געזעסען א מאן, וועלכען ער האט ביז דאן קיינמאל נישט געזעהן און יענער מאן האט געזאלט דיקטירען וואוהין צו פאהרען, האט דער מאן בלויז געטראכט און קיין ווארט נישט גערעדט און רוביני האט זיינע געדאנקען געלעזען און דיקטירט אין ווערטער פונקט וואס יענער האט געטראכט.

אבער די פאלען האבען צו טון מיט צוויי מענשען, וועלכע זענען ביידע אין איין פלאץ און בעת איינער לעזט די געדאנקען פון צווייטען האט ער א מעגליכקייט צו בעאבאכטען זיינע גאנצע אויסדריקע ווי אויך די אומשטענדע אונטער וועלכע יענער געפינט זיך.

דאס איז אביסעל ענהליך צו דער „חכמת הפרצוף" וואס איז נאך דערמאנט געווארען אין די אלטע צייטען און פון איבערנאטירליכע וואונדער איז עס נאך גאנץ ווייטלעך.

אייביגע ליבע... (סקיצע)

פון א. שלעזינגער.

פון דער צייט, וואס ביי חיים'ען איז געשטארבען זיין יונג ווייבעל, פלעגט ער יעדע וואך אויף איהר קבר קומען זיך אביסעל אויסוויינען, אראבקייקלען די שווערע שטיינער פון הארצען.

ווען ער פלעגט צו איהר אויפ'ן בית עולם קומען, האט זיך איהם אויסגעדאכט, אז ער איז נישט אזוי עלענד. איהם האט זיך אויסגעוויזען, אז ער האט נאך צו וועמען צו קומען...

און ווען ער איז נעבען איהר קבר געשטאנען און געקוקט אויף דאס בערגעלע ערד פערפלאנצט מיט בלומען, פלעגט איהם פערקלעמען דאס הארץ און טרעהרען, אהן אויפהער, האבען זיך איהם געגאסען, מילדערענדיג די יסורים, די פרישע וואונד פון יונגער איינזאמקייט...

פון ערשטען טאג אן, ווי ער האט זיך מיט איהר בעקאנט, ווען זיי האבען זיך איינאנדער צוגעשוואוירען אייביגע ליבע ביז צום טאג, וואס זי איז געשטארבען, איז ער איהר טריי געבליבען, און ביים לעצטען געזעגענען זיך, ביי איהר אפענעם קבר האט ער איהר נאכאמאל צוגעשוואוירען אייביגע טרייהייט—אז קיין אנדערע וועט אין זיין הארצען דאס ארט פון זיין אייביג געליבטע רחל'ען נישט פערנעמען...

די אכט יאהר, וואס זיי האבען זיך געליבט ביז זייער חתונה, און די פינף יאהר, וואס זיי האבען צוזאמען געלעבט, נאך זייער חתונה, פלעגען דורכלויפען דורך זיין מוח ווי געכטען וואלט דאס געווען.

און אזוי וואך איין וואך אויס איז ביי איהם געווען א הייליגער חוב צו קומען אויף איהר קבר, וואס פלעגט איהם פערלייכטערען זיינע טיפע שמערצען און בענקשאפט

צוריק פון בית-עולם איז ער תמיד געגאנגען מיט אן אראפגעלאזטען קאפ. זיינע רעיונות זענען געווען מיט זיין רחל'ען.

„איך קאן אן איהר נישט פערגעסען, און וועל אן איהר נישט פערגעסען".

*

ביי דער פאמיליע זומערפעלד האט געטראפען א גרויס אומגליק: ס'איז פלוצלונג געשטארבען דער ליבלינג פון זייער הויז, דער מאן פון זייער טאכטער פייגעלע.

פייגעלע'ן האט מען גערעדט זעהר פיל שדוכים, זי האט אבער איין מאל פאר אלע מאל ערקלערט איהרע עלטערען, אז ס'איז איבעריג זייער גאנצע ארבייט מיט די שדוכים, זי וועט חתונה האבען נאר מיט יוסף'ן, קיין אנדערער עקזיסטירט נישט פאר איהר, זי האט שוין מיט יאהרען צוריק אזוי מיט איהם אבגערעדט.

„מיר האבען זיך ליב האט זי געזאגט—און מיר האבען זיך דערויף די הענד געגעבען. אנדערש קאן עס נישט זיין".

און א דרש איז טאקע נישט געווען מיט פיר יאהר צוריק האבען זיי חתונה געהאט, און יוסף איז טאקע געווארען דער ליבלינג פון זייער הויז. זיין אינטעליגענץ, זיינע איידעלע בענעמונגען, זיין אויסזעהן און זיין גרויסע ליבע און איבערגעבענהייט צו פייגעלע'ן האט זייער גאנצע פאמיליע אזוי ווי פערכשופ'ט.

און נאכדעם, ווי עס האט זיי געטראפען דאס גרויסע אומגליק, אז זייער יוסף איז פלוצלונג געשטארבען, איז די גאנצע פאמיליע געווען איינגעהילט אין א טרויער.

פייגעלע איז אומגעגאנגען פער'מרה-שחורה'ט. ס'איז פשוט נישט מעגליך געווען זיך מיט איהר צונויפצורעדען, איהר גאנצע פאמיליע און זייטיגע גוטע פריינד האבען זיך בעמיהט דורך פערשידענע מיטלען אויסצוטרייבען פון איהר א ביסעל דעם פינסטערען צער. איהרע עלטערען האבען זיך געשראקען פאר איהר געזונד. זיי האבען פשוט מורא געהאט זי זאל פאר גרויס עגמת נפש נישט אריינפאלען אין א קרענק.

פייגעלע אבער האט זיך נישט געלאזט טרייסטען, זיך נישט צוגעהערט צו די רעד און איהר איינציגע תשובה איז געווען, אז זי האט נישט יוסף'ן, איז איהר לעבען גארנישט ווערט..

פייגעלע'ס עלטערען האבען בעמערקט אז פון צייט צו צייט פערשווינדט פייגעלע פון שטוב אויף א פאר שעה. זי געהט ערגיץ אוועק, מ'ווייסט נישט וואוהין, האבען זיי גענומען נאכשפירען איהרע טריט, און זיך דערוואוסט, אז דאס געהט זי שטענדיג אויפ'ן בית עולם זיך אויסוויינען איהר ביטער און צובראכען הארץ, און א פערגליווערטע פלעגט זי דארט שטעה'ן לאנג אבוינען ביי זיין קבר.

*

און געטראפען האט דער סוף-מעשה אין א טריבען, רעגענדיגען אלול-טאג, פאהרענדיג איין מאל פון בית-עולם האט פייגעלע בעמערקט ווי עס געהט אויך א היים חיים, ער געהט דעם קאפ אראפגעלאזט, דעם קראגען פון מאנטעל אויפגעשטעלט, און דער רעגען, דאכט זיך, וויינט מיט איהם מיט... האט זי פון העפל כקיים-וועגען איהם פארגעלייגט, ער זאל מיטפאהרען מיט איהר אין שטאט אריין.

קאנען האט זי שוין אייגענטליך חיים'ען געקאנט פון דעם זעהן, וואס זי פלעגט איהם אפט זעהן אויפ'ן בית-עולם.

ער איהר—דאס זעלביגע.

נישט איין מאל האט ער זיך אבגעשטעלט קוקען אויף איהר ווי זי פלעגט זיצען אויפ'ן ברעג קבר פון איהר פערשטארבענעם מאן.

חיים האט זיך נישט געלאזט שטארק בעטען, און איז מ.מ. איהר מיטגעפאהרען.

קיין לאנגער געשפרעך האט זיך ביי זיי נישט פערבונדען, ביידע זענען זיי געזעסען און טיף געזיפצט.

— שוין לאנג, ווי אייך האט פאסירט דאס אומגליק?

— און אייך?

— וואו וואוינט איהר אין שטאט?

— און איהר?

*

פון דעמאלט אן פלעגען זיי זיך אפט צוזאמענטרעפען און — שוין מעהר אין שטאדט, ווי אויפ'ן בית-עולם.

און א קורצע צייט ארום, ווי עס האט זיך גאר געענדיגט דאס ערשטע יאהר פון זייער טיפען טרויער, האט מען אין שטאט גערעדט פון חיים און פייגעלעס חתונה, — כדת משה וישראל.

אייביגע ליבע און טריישאפט האבען זיי זיך אויך צוגעשוואוירען!

וויכטיג נייעס!

צוליב'ן פאלען פון דאלאר, האב איך ערקלערט די פרייזען אויף אלע ארטיקלען, ווי: פודער, טואלעט-זייפען, קעלנישע וואסער, פארפומען, ווי אויך אויף אלע קאסמעטישע ארטיקלען. אזוי'ן מיין געשעפט און די גענוי אויסגעשטעלטע פרייזען פון מיין שויפענסטער איז אהן קויף צוזאנג.

רעיצעל! בילינער, ווי איבעראל!

מיט אכטונג י. דרוקער, זאוואדזקא 11.

אין וואלד פון ליידענשאפטען.

(ראמאן).

– איך קאן עס מעהר נישט צוזעהן! – האט קורט ארויסגעקרעכצט – איך וועל עס נישט אריבערטראגען! דאס הארץ ווערט אין מיר צוריסען! א, דאקטאר, אויב מען קען שוין דא מיט גארנישט העלפען, מא גיט איהר איינצונעהמען סם, און זאל זי בעסער שטארבען, איידער אזוי צו מאטערען זיך.

– זינדיגט נישט, יונגערמאן! – האט זיך אפגערופען דער דאקטאר, אוועקלעגענדיג זיין האנד אויף קורט'ס אקסעל – כל זמן עס פליעט נאך אין איהר א פונק פונם לעבען האבען מיר נישט דאס רעכט צו פערלירען דעם בטחון!

– איך וועל נישט איבערטראגען איהר טויט! – האט דער יונגערמאן געקרעכצט, פערשטעלענדיג מיט די הענד זיין פערטרערטע פנים – איהר טויט וועט זיין אויך מיין סוף, דאקטאר; פאר מיין ארעם הארץ וועט זיך נאך געפינען א קויל, וואס וועט מאכען א סוף צו מיינע איצטיגע יסורים!

דער דאקטאר האט שווייגענדיג א קוועטש געטון מיט די פלייצעס! ער וואלט גערן געוואלט טרייסטען דעם יונגערמאן, נאר ער האט עס נישט ריזיקירט צו טון: ער האט מורא געהאט, אז דער סוף וועט נאך ערגער זיין.

פאר איהם איז נאך ביז איצט נישט געלעזט געווארען די פראגע: צי וועט הונדא זיין ביכולת אריבערצוטראגען דעם שטארקען אפפלוס פון בלוט? איצט אבער האט ער עס געזעהן קלאהר: ער, דער הויפט דאקטאר האט עס נישט געקאנט אויסבעהאלטען פון זיך או די כוחות פון דער אומגליקליכער מיידעל פאלען און פאלען, און אויב גאט זאל דא נישט בעווייזען א נס, וועלען זיך מיט דעם זון-אויפגאנג הונדאס יסורים פערענדיגען אויף אייביג. ער האט נישט געהאט דעם מוט צו איבערגעבען, ווי די לאגע שטעלט זיך פאר, פאן-רעדוויצען, און ער האט אלץ אפגעלייגט און געצייטערט מיט'ן ענטפלעקען פאר איהם זיין שרעקליכע סברא.

הונדא איז געווארען רוהיגער, און איצט איז זי געלעגען שטיל-שווייגענד, אין א שלאף וואס עס האט נאך מעהר בעאומרוהיגט דעם דאקטאר: פון אזא איינשלאפען קעהרען זיך מענשען אפט נישט צוריק צום לעבען; עס פערפעהלט זיי קרעפטען אויפצוועקען זיך, און זיי שלאפען איין אין דעם זיסען שלאף פון אייביגקייט.

דאס מלאכ'שע פנים'ל פון הונדא'ן, וואס האט נישט-אכטענדיג אויף דער פער'עקשנטער חולאת, נישט פערלוירען זיין שענקייט – האט זיך פערצויגען מיט א טויטער בלאסקייט.

דער דאקטאר האט זיך איינגעבויגען, כדי אויסצוהערען איהר הארץ, און איהם האט זיך אויסגעוויזען, אז דער שאטען פון טויט איז שוין אריין אין איהר.

איצט האט ער מעהר נישט געטארט פערלירען צייט.

– ליבער קורט! – האט ער זיך צו איהם פאמיליער געווענדעט מחמת ער האט איהם געקאנט פון קינדווייז אן, ווען ער האט פראקטיצירט אין זיין פאטער'ס הויז – ליבער קורט, איך מוז זאגען אז איך האב געטון אלץ, וואס איך בין דא אימשטאנד געווען צו טון אלס דאקטאר און מענש, נאר מיר דוכט זיך איצט אויס, אז די העכערע מאכט – די הימלישע – האט צונישט געמאכט אלע מיינע בעמיהונגען!

וועט זי מיר אוועקשטארבען, הייסט עס?! – האט קורט אויסגעשריגען – ניין, דאקטאר, זי טאר נישט שטארבען! עס טאר נישט געשעהן. זי קאן נישט פערלאזען דאס לעבען אזא יונגע, אזא הערליכע!

– ארימער פריינד! – האט געענטפערט דער אלטער דאקטאר – דער טויט איז אומברחמנות'דיג, און פאר איהם גילט נישט קיין אלטער! לאמיר איינלאדען א גייסטליכען, וועלכער וועט בעגלייטען די אפשטארבענדע מיט גאטס ווארט!

קורט פאן רעדוויץ איז אנ דערגעפאלען יאמערענדיג, אויף די קני צוקאפענס פון הונדאס' געלעגער.

ער האט שוין מעהר קיין ווארט נישט גערעדט זיין בליק איז געווען צוגעשמידט צו הונדא'ס פנים. זיין קאפ האט זיך מאכטלאז פאמעליך אראפגעלאזט אויפ'ן קישען לעב'ם זיין געליבטער'ס קאפ.

דער אלטער דאקטאר האט זיך אויף די שפיץ פינגער ארויסגעשלייכט פון צימער, כדי צו שיקען נאך א גלח.

געווענליך זענען אין לאזארעט געווען עטליכע גלחים וויסענדיג אבער, אז הונדא איז א קאטוילישע, איז ער אוועק זוכען א קאטוילישען גייסטליכען.

דאס איז איהם געלונגען: ער האט געטראפען א הויכען שטאלצען מאנספערשוין, אנגעטון אין א לאנגען גלח'שען מלבוש.

– א, פאטער לעאני! – האט אויסגערופען דער אלטער דאקטאר – ס'איז זעהר גוט, וואס איך האב אייך געטראפען! דא, דערנעבענביי גוסס'ט א מיידעל, וואס נויטיגט זיך אין אייערע טרייסט-ווערטער.

– א גוסס'ט זאגט איהר? – האט פאטער לעאני (זאגענקאמף, פארזיאנט) איבערגעפרעגט – ווי קומט דא אהער א מיידעל?

– דאס איז אן אויסטערלישע געשיכטע – האט דער דאקטאר געענטפערט – און זי וועט צו ווייט פערפיהרען, ווען איך זאל זיך איצט אוועקשטעלען איבערדערצעהלען די געשיכטע. די קרובים פון דער מיידעל – איך האב זיך עס דערוואוסט פון מיין יונגען פריינד – האבען געוואלט מאכען פון איהר א מנזשקע; זי איז שוין געווען איינגעארדענט אין א בערלינער קלויסטער, נאר דאס ארימע קינד האט געשטרעבט צו ליכט און זון, און איז פון דארט ענטלאפען צו דעם צוועק האט זי ביי א יונגען אפיציר בעקומען א הוזארישען אוניפארם. פערלאזענדיג דעם קלויסטער אין א מאנסבילישען קאסטיום, איז זי, צום אומגליק, בעמערקט געווארען דורכ'ן גענעראל ציטען, וועלכער האט זי אנגענומען פאר א דעזערטירטען הוזאר, און בעפוילען מ'זאל זי אריינציהען אין פאלק, און שטרענג אויף איהר אכטונג געבען. פאר חופה האט דאס מיידעל נישט ארויסגעגעבען איהר סוד; און אזוי-ווי דער פאלק, אין וועלכען זי איז געווען אריינגערעכענט איז ארויסגעטראטען אין קריג, איז זי אויך מיטגעגאנגען.

– דאס איז א זעהר מאדנע געשיכטע! – האט זיך אפגערופען דער פאטער לעאני, אריינגעהענדיג מיט'ן הויפט-דאקטאר אין דעם צימער, וואו הונדא איז געלעגען אויפ'ן טויטען-בעט.

– דאס מיידעל האט אביסעל לייכטזיניג געהאנדעלט! לויט ווי ס'איז צו אורטיילען פון אייערע רייד. איז א גרויסער ספק, צי זי געהער צו אן אנשטענדיגער משפחה?

– זי געהערט, ווייזט אויס, דוקא צו זעהר א פייגער משפחה! – האט געענטפערט דער דאקטאר – און פאר איהר ערענטליכקייט קען איך גאראנטירען! איך בין אן אלטער דאקטאר – האט ער פארטגעזעצט – און אין דער הנזכרט אריענטירען מיר זיך, מיר, דאקטוירים, זעהר גוט! איך בעטאן, אז די דאזיגע מיידעל איז ריין און אומשולדיג, און די גאנצע פאסירונג איז א פועל יוצא פון פערפלאנטערטער משפחה-פערהעלטענישען. אזוי צו-אזוי נאר דאס מיידעל איז אוועק און דער מלחמה מיט'ן הוזארען-פאלק, און זיך געהאלטען נאהענט לעב'ן דעם יונגען אפיציר, וועלכער האט איהר צוגעשטעלט דעם קאסטיום צום ענטלויפען פון קלויסטער.

– ווער איז דער אפיציר? – האט דער פאטער לעאני א פרעג געטון – רופט איהם מיר אן!

– קורט פאן רעדוויץ – האט דער דאקטאר ערקלעהרט – שטאמט פון א זעהר יחוס'דיגער פאמיליע, און איז א גאר ווירדיגער יונגערמאן! אויב ער איז פריהער א ביסעל צו פיל אין דער האלטונג, איז ער אבער איצטער אינגאנצען געענדערט: ער האט ליב געקריגען דאס מיידעל און פערדינט זיך אויף איהר געגענזייטיגקייט. איצט איז ער זעהר פערצווייפעלט, מחמת זי, זיין געליבטע ליגט אויפ'ן טויטען-בעט. איהר וועט זיי באלד ביידען זעהן, און פערשטעהן זייערע יסורים.

מיט די דאזיגע ווערטער האט דער דאקטאר געעפענט די טיר פון דעם צימער וואו די קראנקע איז געלעגען, און אריינגעלאזט פאר זיך דעם פאטער לעאני.

(פארטזעצונג קומט)

הומאר · דער קונדס · סאטירע

א מינדלעכער עקזאמען.

מוטער: פארוואס איז אין מיט'ן דער פיאנא-לעקציע מיטאמאל אזוי שטיל געווארען אין צימער.

טאכטער: דער פיאנא-לעהרער האט מיך מינדלעך אויסגעפרובט.

חזי די תורה היימש.

איידעם: איך וויל אייך, שווער לעבען, דאנקען פאר דער טייערער מתנה וואס איהר האט מיר געשאנקען די טאכטער אייערע. נישט בלויז וואס זי איז פויל און א גרויסע נבלה, איז זי נאך א טרייפנאטשקע אויך.

שווער: האסט מיר נישט וואס צו דאנקען, איך האב נאר מקיים געווען א פסוק פון דער תורה: וכל בשר טרפה או נבלה לכלב תשליכון אותה..

ער חיל זעהן.

שדכן (צו יונגערמאן) – דאס מיידעל איז יונג און שעהן און זי קריגט אלס נדן א פיין הויז.

יונגערמאן – האט איהר א פאטאגראפיש בילד?

שדכן – יא, נא זעה.

יונגערמאן – איך מיין נישט איהרס, איך מיין פונ'ם הויז.

נאר פשוט.

אנקעל (צום קליינעם משה'לע) – פארוואס האסטו בעקומען אזוי פיל קלעפ פון דיין פאטער?

משה'לע – ווייל ער איז געווען שטארקער פון מיר.

א טיישערקע.

– וואס האסטו עפעס תחונה געהאט מיט א פופציג-יעהריגען מאן?

– נארעלע, ער איז אזוי רייך, אז נאך זיין טויט וועל איך איהם קאנען אויסטוישען אויף צוויי קנאקעדיגע פינף-און-צוואנציגער.

מיר לייענען אין די צייטונגען:

א יודישער יונגערמאן האט דערשאסען זיין שכן פאר פיהרען א ליבע מיט זיין פרוי.

– מענש האט קיין געדולד נישט: ער האט דאך געקאנט צווארטען, מאמער וואלט ער מיט איהר אגשלאפען.

—–––

גענעראל לודענדארף האט זיך געג'גט מיט זיין ווייב.

– דער דייטשישער גענעראל האט, הייסט עס, פאר'ן געוואונען די מלחמה!

—–––

מ'האט געפונען א מענשען, וואס האט א לעדערנע הויט.

– זעהר א בעקוועמע זאך: ער קאן זיך אנשארפען דאס ראזיר-מעסער אויף זיינע אייגענע באקען.

מ'העט נישט דערלאזען.

– די ווייסט, לויט'ן קאלענדער וועט זיין שוין די טעג גרעסער

– ס'קאן נישט זיין! די פראפעסיאנעלע פעראיינען וועלען דאס נישט דערלאזען.

א גוטער איינפאל.

פרוי: דאקטאר! שוין פינף מינוט, אז איהר האט מיר געהייסען ארויס שטעקען דעם צונג און איהר זיצט און שרייבט.

דאקטאר: א הר קענט שוין אריינגעמען דעם צונג. איך האב נאר געוואלט קענען רוהיג אנשרייבען דעם רעצעפט.

מ'קען נאך האבען א טעות.

מאן: די דינסט וואס דו האסט צוגענומען, שרייט און שעלט א גאנצען טאג, מ'קאן דאך מיינען, אז זי איז די פרוי!.

מאכע העלכער?

שואל – האסט געהערט, יואל? פראפעסאר בראמבערג האט פלוצים פערלוירען ס'לשון.

יואל אזוי? נעבעך! אבער וועלכען לשון?

שואל – וואס מיינסטו?

יואל – וואס הייסט, ער האט דאך געערעדט אויף אלע לשונות.

קונדס'עריען.

א מאן איבערצייגט מען, א פרוי רעדט מען איין.

—–––

„נישט אלץ איז גאלד, וואס גלאנצט", האט געזאגט דער יונגער דיכטער, ווארפענדיג א בליק אויף זיינע בלויע, אויסגעריבענע הויזען.

—–––

– כ'האב געהערט, אז דיין טאטע איז אנטלאפען מיט אייער דינסט-מיידעל.

– יא, מיין מוטער האט זי מעהר נישט געוואלט האבען ביי אונז אין הויז.

—–––

די גרעסטע פערלעגענהייט: צוויי אויגען, וואס בעגעגענען אין א שליסעל לאך.

—–––

א צייטונג פרעגט: „פארוואס קענען די רבנים גארנישט טון פאר די עגונות?"

וואס איז דא דער חידוש? עלטערע מענשען, וואס קענען זיי טון?

נישט הערט א שמעק טאבאק.

איינער האט אמאל געזאגט, אז דקדוק איז נישט ווערט קיין שמעק טאבאק. „אט האט איהר א בעווייז" האט ער ערקלערט, „על פי דקדוק איז דאס ווארט תשובה" לשון נקבה. נו אז תשובה וואלט געווען א נקבה, ווי וואלט איהר דא א מאל נישט געהאט הרהור תשובה.

נאכ'ן זומער.

(דאטשע-נאכוועהעניש).

ס'איז מיט מזל שוין אריבער אונזער זומער. אונזער ליבער, הימלען חושך'דיג, פערוואלקענט, ס טרימען טראפענס טראפ, נאך טראפ, ווי זיי וואלטען טאקע מיינען, אך, דעם גורל צו בעוויינען פון די מענער, וועמעס ווייבער קומען שוין אין שטאט אראפ.

שטעהט דער וואלד אין מרה-שחורה, ווי אן אלטער בעל-עבירה, בוים צו בוים פערטרויט מיט פחד:

– ס'קומט דער יום הדין שוין באלד, וויפיל ווייבערישע בליקען האבען דא געהאט א תיקון... אין די אויגען-שעהן שפעטע, און באדיכט נישט פון וואלד.

פאהרען שוין א היים פון פאשע, שאשע, דוואשע, ראשע, מאשע, אנגעצעהלט א צעהנדליג קיזאס, ס'פרייט זיך יעדערער פון גליק: חובות פיל ווי פריהליגס-שוועמלען אנגעבארגט אין אלע קרעמלען און געזעצט זיך אויף א דראזשקע און היידא אהיים צוריק

כ'טרעף מיין אלטען פריינד ר' בעריל, ס שטעהט אין אויג ביי איהם א טרערעל און כל נדרי'דיג, פול טרויער איז א דורכגעוועבט זיין קול:

– אך דו גרויסער גאט, דו ליבער! אלץ פערגעהט און בייט זיך איבער, – זי אליין נאר מיין ארורה איז די זעלבע וואס אמאל – – – –

– בן

הייטיגע קינדער.

לעהרער: זאג מיר, צי ווייסטו די בענענונג פון די מענשליכע קערפער-טייל?

שילער: די פיס בענוצט מען צו קייקלען דעם באלעם, דעם קאפ – צו אפקלאפען, דעם באלעם, די הענד – צו פאטשען בראווא. ר. ש.

די צנועה.

פאר יום-טוב ווערט מיין ווייב געענדערט, זי ווערט באמת גאר א צנועה; צו די עבירות פון א גאנץ יאהר זוכט זי איצטער א רפואה...

שטיל און רוהיג איז זי איצטער, זי גיים ביי מיר ווי אויף א שנירעל – א מלאך ווערט זי א גטרייער, כאפט ליג איהר צו צי א געשווירעל...

א גאנץ יאהר האט זי געהוליעט, געפוצט זיך אין די קליידער-מאדעס; און היינט, רבותי, נאר זי דאווענט און שפרינגט גאר פלייסיג „קדוש-קדוש", אלי

אומשולדיג נעבעך...

– כ'האב געהערט, אז דו ביסט געלעגען געווען האלב-שיכור.

– וואס האב איך זיך געקאנט העלפען? כ'האב מעהר קיין געלד נישט געהאט!

צווישען סוחרים.

– איך האב בעצאהלט פאר מיין שטעקען 20 זלאטיס'

– און איך האב בעצאהלט פאר א „דראנג" 3 טויזענד דאלאר.

– פאר וועלכען דראנג?

– פאר מיין איידעם...

בדלית-ברירה...

ריכטער: ווי פעלט איהר אויס ביינאכט צו עפענען דאס געשעפט?

גנב: איך האב איינגעזעהן, אז אלע וואס עפענען געשעפטען בייטאג געהן פלייטה.

א גרעסערער מומחה.

צוויי קליינע מיידעלעך האבען זיך געקריגט איבער די בעדייטונג פון דעם ווארט „בלאף", איין מיידעל האט געזאגט, אז בלאף איז די זעלבע זאך ווי א ליגען, און די אנדערע מיידעלע האט געזאגט, אז א בלאף איז עפעס אנדערש.

– וואס ווייסטו? – האט צוויי מיידעל געזאגט, מיין טאטע איז אן ענגלישער לעהרער.

אבער מיין טאטע ווייס מעהר וועגען בלאפען, ער איז א סוחר.

שייטלעך

פון פערשידענע קוואליטעטען האאר, פערש. מאדערנע גוטע אויסארבייטונג, רעעלע בעהאנדלונג. צו בעקומען קאמיענגא 5, 2-טען הויף לעצטען איינגאנג 2-טע שטאק ביי בצלאל פארזשוצקי.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

מיר מאכען בעקאנט, אז אין לאקאל פון בית לחם, ווסכאדניא 70, פראנט 1. שטאק וועט ווע-רען גע-דאווענט

ימים נוראים

און גאנץ סוכות פון בעריהמטע בעלי תפלות. די הכנסה געהט פאר'ן „בית לחם".

פלעצער צו ביליגע פרייזען!

דינגען שטייט קאן מען אין לאקאל פון „בית לחם" אין דער פרי פון 10–12 און פון 6-9 אוו.

א גרויסער אייסוואהל **שירם** — פון — און **שטעקענס**

מיט 25 פראצ. ביליגער, ווי איבעראל!

צו בעקומען אין פון וורקשטאט

ס. פינגענבוים,

19 נארוטאוויטש 19.

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלערליי רעפאראטורען, ווי אויך איבערציהען. 324

נעדענקט די אדרעס: נארוטאוויטש (דזיעלנא) 19.

טליתים=פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים הערט און דעטייל! מיט אויספער-טיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית

צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל

ביי א. ה. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1,

אין צווייטען טויער, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך! 298

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צו וואשען

רעטשניצע

זגערזש 17

פעריהיגונגס = איינשפריצונגען געגען

שקארלאטין

ווערען ווערגענומען טעגליך פון 5 ביז 7 אוונד.

8-io kl. Gimnazjum human. Żeńskie

„WIEDZA"

w Łodzi, ul Wschodnia 62.

דאס איינשרייבען פאר ניי-איינטרעטענדע שילערינס נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון 10 ביז 1 און פון 5 ביז 6.

די אינטערנאט - עקזאמענס לויט לעקציאנס-סיסטעם וועלען זיך אנפאנגען אין סעפטעמבער.

B. Judelewicz :דירעקטאר 256

דאנטיסט און צאהנטעכניקער

י. ביטענסקי

5 קאנסטאנטינער 5

נעהמט אן אלע טאג פון 9 פריה ביז 8 אווענד.

פרייזען ביליג! בעראטונג אהן געצאהל!

Lek. Dentysta

Jakób Botwinik

געארבייט אין דער לאדזשער קראנקען-קאסע איבער 4 יאהר, נעהמט עצט אן טעגליך, אויסער שבת פון 3 ביז 9 אווענד אויף דער

נאוואמיעסקא 26, פראנט 2. שטאק

היילען, פלאמבירען, צאהן-ציהען אהנע שמערצען, קינסליכע צייהן, קראנען און גאלד - בריקען.

צינגעליכע פרייזע. 186

פאר מיטגל. פון קראנקען-קאסע און זייערע פאמיליעס זעהר ביליג.

Dr. med. I. BETTE

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער-קראנק.

Piotrkowska 6, tel. 44-95

נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4-6 נאכם.

Dr. W. Łagunowski

צוריקגעקעהרט

Choroby skórne, wenerycz. i moczopłciowe

Gdańska 42

נעמט אן פון 8–10½, פון 2–2⁴⁵ און פון 8-9 אוו.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

--- דעם היינטיגען ---

ראש=השנה ויום=כפור

וועט ווערען געדאווענט אין לאקאל פון

„אגודת שלומי אמוני ישראל" נארוטאוויטש 11

פראנט, ערשטער שטאק.

פון בעריהמטע בעלי תפלות מיט אלע בעקוועמליכקייטען.

דאס פערדינגען די פלעצער, הויבט זיך אן פרייטאג פ' נצו"י פון 11 ביז 2 מיטאג און אויך שבתצונאכטס פון 8 ביז 10 אווענד. 951

ראטעוועט דאס געזונד!

די גרעסטע וועלטליכע מעדיצינישע פערזענליכקייטען האבען בעשטעטיגט, אז 75 פראצ. קראנקהייטען שאפט זיך פון עצירות.

א קראנקער מאגען איז די הויפט-סיבה פון די פערשידענסטע קראנקהייטען, פעראונרייניגט אס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף-ווערקסלונג.

די בעוואוסטע פון 48 יאהר אויף דער גאנצער וועלט

ZIOŁA z GÓR HARCU D-ra Lauera

ווי עס האבען בעשטעטיגט די פראפעסארען פון בערלינער אוניווערזיטעט ד"ר פ. לעידען, ד"ר מארטין, ד"ר האכפלעטער און א סך אנדערע בעריהמטע דאקטוירים, זענען אנ'אידעאל-מיטעל אויף געזונד צו מאכען דעם מאגען, פערגיכטען דאס עצירות (פערהארטונג), זענען דאס אונפערגעטענדסטע אפ-ריינינגונגס-מיטעל, פערלייכטערן די פונקציע ביי די פער ייאונגס-ארגאנען, פערשטארקען דעם ארגאניזם און ערוועקען אנ'אפעטיט.

Zioła z Gór Harcu D-ra Lauera פערגרינגערן דאס ליידען אויף דער לעבער נירען, גאל-שטיינער, העמארויד, רעמאטיזם און ארטרעטיזם, קאפוועהטאג, אויסשיטונג און לושאיעס.

Zioła z Gór Harcu D-ra Lauera זענען בעשטענדיג געווארען אויף דן דאקטוירים-אויסשטעלונג מיט אייבערצייכנונגען און גאלדענע מעדאלען אין פאריז, בערלין, רוים, פראג, לאנדאן און א סך אנדערע שטעדט. טויזענדער דאנקבריוו האט בעקומען ד"ר לאוער פון אויסגעהיילטע פערזאנען

פרייז פון א האלבע שאכטעל 50 ג., דאפעלטע שאכטעל 2.50

פערקויף אין אפטייקען און אפטייק-סקלאדען

בעמערקונג: היט אייך פאר אהנגעווערטיגע נאכמאכונגען.

רעפרעזענטאנט אויף פוילען: Józef Grossman, Warszawa, Chmielna 49

נוצליך פאר אייער געזונד

דער בעוואוסטער ערשט-קלאסיגער

פענסיאנאט עלבינגער

מאמאשאוו - מאזאוו.

מאכט דערמיט בעקאנט, אז עס ווערען אנגענומען געסט אויף די ימים טובים. ערשט קלאסיגע קוך מיט רייכע געזונדע בעקעסטיגונג אויך ווערט איי. געארדנעט א אייגענער מנין מיט א זעלטענעם בעלי תפלה

דער פענסיאנאט איז פון אלע זייטען ארומגענומען פון די בעריהמטע ספאלער וועלדער איבעראל עלעקטרישע בעלייכטונג ווי אויך אלע מאדערנע בעקוועמליכקייטען, קורץ: בעקוועם און פערגעניגעספאל אין אלע הינזיכטען

פרייזע צוגענגליך.

בעמערקונג: דער פענסיאנאט וועט אויך צום ווינטער זיין אפען אהן איבערייס אין ספעציעלע ווארמע זוניגע צימערען און עס ווערט בעזונדערס אכט געלעגט אויף דער היימ-ליבקייט אנגענעהמער פערוויילונג און צופרידענהייט פון די געסט. 565

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען האבינעט

פיעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

קינדער קראנקהייטען	ד"ר ס. גוטענטאג " ל. פאמיליער	פון 10–11 און 6–7 " 12–1 " 4–5
אינערליכע קראנקהייטען:	ד"ר ב. ראבינזאהן " מ. וואלפסאן " א. טענענבוים	פון 10–11 און 7–8 " 1–3 " 4–6
כירורגישע קראנקהייטען:	ד"ר י. שרייבער " פאכשאנסקי	פון 2³⁰–4 און 7–8 1½ – 2½
פרויען קראנקהייטען און געבורטס הילפע	ד"ר ד. אלטערמאן " מ. פעלדמאן פ-ני ד"ר זעלכאוויטש-כלאטשקא " " גוסטאווא זאנד טענענבוים	פון 11–1 " 5½–7½ נאכמ. שבת, זונ. דינ. דאנ 3 5 זונ מאנ מיט פר. 3-5
נערווען קראנקהייטען.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 1–2.30, 6–7
הויט, וועגערישע און הארן (אורין).	ד"ר פ. ברוין " י. סאלאווייטשיק	פון 12-3 " 5–8
אויגען קראנקהייטען:	ד"ר י. סטופאי " ס. האלענדערסקא	פון 1–2 " 6 – 8 זונט. פון 12–2
נאז, האלז און אויערען קראנקהייטען.	ד"ר מ. קלאטשקא " באל. כאן	פון 11–1 און 7–8 " 3.30–5 30
ערצטליכע צאה, יקזבי-נעם, קונסטליכע צייהן, קאראנקעס, גאלדענע און פלאמבן.	צאהן-ארצט ס. שען עס " מ. רעזניקאווא " ב. טשורנאווסקא " נ. קאצענבאגען	פון 8¾ 10¾ און 8–9 " 11–1¾ " 2¼–5 " 5¼–8

די לעטשניצע איז עפען: פון 9 פריה ביז 9 אווענד, אויך זונטאג און חגאות. ס'ווערען אויס-געפיהרט אפעראציעס, בעשטראהלונגען, קווארץ-לאמפען, עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסט-ליכע צייהן, קראנען, בריקען, גאלד, און פלאטין-ארבייט. — תנויסען אין שטאט. — נאכט-דושורען, אקושערען הילף. 1574

לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגיערסקא 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	10-11 2-3 6½–7½
ד"ר רוזשאנער	הויט-און געשלעכט-קר.	10–11 1–2
ד"ר גאלדשטיין-פאראק	אויגען-קראנקהייטען	1-2 7-8
ד"ר יוסטמאן	נערווען-קראנקהייטען	12–2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10-12 4-5
ד"ר פאפיערני	פרויען-און געבורטס-הילף	11½-1 5-6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייטען	3-4 ז.1-2
ד"ר וויינבערג	אינערע הערץ לונגען-קר.	11-1 5½-7
ד"ר סטופעל	רענטגען	4-6 10-12
פ. פרוסאק	צאהן-ארצט	2—10
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	4–7

צאהן ים בהיילונג, בעלייכטונגען, קאנקען, טאסטען, א א. ז. ו.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

ראנטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונ-גען, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שפאטלער.

אויפנעמען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכמ.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

וויזיט אין דער שטאט.

28 נאר 28 נאר 28

פערקויפט נישט אייער

מעבעל,

דיוואנעס, פעלצען, אנציגער, ניי-מאשינען אז"וו, בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט ביי די לאנג-עקזיסטירענדע פירמע

ה. לאנג, בענעדיקטא 28

נאר אין צאהלט די העכסטע פרייזען!

בעמ.: ביי מיר איז לאגער שטענדיג פערשי-דענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד. פרייזען צוגענגליכער, ווי איבעראל!

28 נאר 28 נאר 28

וכי תמכור ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו!

און טאמער יא! זאלסטו קומען צו לויפען אין צירא פעטריקאווער 18, וואו ס'ווערט ערלעדיגט אלערליי בישום לויט'ן אוסטאוו, קלאוזעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט און ווילען, אפעלאציעס, אמאזיציעס, א"חא-לאלינעם. רעקורסען- וועגען האנצעסיעס אין קאמיסאריאט-רושאנדו, ביטעט אין אלע מא-ליציי-בעצירקען, שותפות-אקטען, כמאטש-טען, אקטען איבערציזיעס, אקטען דאראחזיעס, קארנע ספראחעס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. 503

שנעל, רעעל און ביליג!

יעדער אייגענער האט זיך איבערצייגט, אז פאר

מעבעל

פיטאנעס, פעלצען, ניי מאשינען, גארדעראבען א. ז. וו. צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן נארוטאוויטש 9

(דזיעלנא)

פון מעבעל-געוועלב, (פרזוואט-וואוינונג שענקעוויטש 39 ביי מיר איז שטענדיג פערשיד. געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען 1374

7-קל. פריוואט=שולע פון

א. עדעלשטיין

9 סאלנא 9.

דאס איינשרייבען פון שילער-ין אין אלע קל. קומט פאר יעדען טאג פון 9 ביז 1 מיטאג און פון 4 ביז 6 נאכמ.

בעמערקונג: אין גן-ילדים ווערען אנגענומען קינדער פון 5 יאהר אן. 299

A. ROGOZIŃSKI

הערען-שניידער

האט זיין אטעליער איבערגעטראגען אויף

85 פיעטריקאווער נאס 85

(פריהער בענעדיקטא 10) 232

פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט די נייעסטע מאדעלען. ספעציאליטעט פעלץ-ארבייט.

זכרונות וועגן הרב אלי' חיים מייזעל זצ"ל

110) בעארבייט ספעציעל פאר'ן „נ. פאלקסבלאט"

ווען ר' אליהו חיים איז אמאל געזעסען ביי זיך אין צימער און מיט זיינע נאהענטע געשמועסט וועגן פערשידענע כלל ענינים האט זיך געעפענט די טיר און ס'איז אריינגעקומען דער לאדזער אנגעזעהענער גביר און כלל-טוער א געוויסער ג., וועלכער איז גלייכצייטיג געווען א גרויסער למדן און א פרומער מענש.

איהר ווייסט, רבי, האט געזאגט ג. איך האב בעקומען איצט א טעלעגראפישע ידיעה, אז אין איטאליען איז געשטארבען דער היגער גביר נ. מ'וועט זיין טויטען קערפער ברענגען צו קבורה אין לאדז. איך וואלט אייך דעריבער געבעטען רבי, אז איהר זאלט קימען צו דער לויה און איהם מספיד זיין.

ר' אליהו חיים איז געווען אין א גרויס פערלעגענהייט און גארנישט געענטפערט. דער פערשטארבענער נ. איז טאקי געווען א גרויסער עושר, אבער ער איז געווען ווייט פון יודישע כלל-זאכען און האט ביים לעבען גארנישט געטון אזעלכעס, מיט וועלכען ער זאל זיך פערדינען דעם הספד פון רב.

דער אריינגעקומענער ג. האט בעמערקט דעם רב'ס פערלעגענהייט און האט געזאגט.

— איך פערשטעה רבי, אז איהר האט נישט געהאלטען שטארק פון דעם פערשטארבענעם צוליב זיין גלייכגילטיגען פערהאלטען זיך צו פערשידענע געזעלשאפטליכע און צדקה-ענינים און פאר אייך איז דעריבער שווער צו האלטען דעם הספד.

— איך בין טאקי אין א פערלעגענהייט האט געזאגט דער רב, וואס זאל איך אין אזא הספד זאגען? ליגען וויל איך דאך נישט זאגען, זאל איך זאגען דעם אמת, קען איך נאך חלילה פוגע זיין דעם כבוד פון מת, אפזאגען זיך איינגאנצען ווען מ'האט מיך דירעקט איינגעלאדען צו דער מצוה פון הלוית המת קען איך ווידער נישט. אלזא, ס'איז טאקי א זעהר שווערע הלכה.

— איך וועל אייך דאך נישט לערנען, רבי, האט געזאגט ג. טוט ווי איהר פערשטעהט.

צוזאמענגענס איז ר' אליהו חיים געקומען צו דער לויה פון ג. ארויסקומענדיג אויפ'ן בית-עולם האבען שוין אלע מלוים געוואוסט, אז ר' אליהו חיים וועט האלטען א הספד. און טאקי איז דער רב צוגעגאנגען צום קבר און אנגעהויבען דעם הספד. ער איז געווען א גאנץ קורצער. ווי געווענליך יעדער הספד, האט דער רב אנגעהויבען מיט א משל.

— ס'איז אמאל געווען, האט געזאגט דער רב - אן'ארימער טרעגער, האט געארבייט זעהר שווער און ערנעהרט זיין פרוי און קינדער מיט'ן שווייס פון פנים. מיט'אמאל איז דער טרעגער קראנק געווארען און אנגעהויבען שטארק צו הוסטען. ער האט אנגעווענדעט צוערשט היימישע מיטלען, געמיינט, אז עס וועט אדורכגעהן, ס'האט אבער נישט געהאלפען, דערנאך איז דער טרעגער געגאנגען צו א דאקטאר, האט בעקומען פערשידענע מעדיצינען, אבער דעם קראנקען איז אלץ געווארען ערגער און ערגער. די דאקטוירים האבען דאן ערקלעהרט, אז די איינציגע רעטונג פאר דעם קראנקען איז, אז ער זאל אוועקפאהרען קיין איטאליען און דארט פערבלייבען, אבער ווי אזוי קאן זיך אן'ארימאן, א טרעגער ערלויבען צו פאהרען קיין איטאליען, איז ער געבליבען אין דערהיים און לאנגזאם אפגעשטארבען און איבערגעלאזען אן'אלמנה און יתומים אין גרויס עלענד און דחקות.

איז ווידער געווען, האט דער רב ווייטער געזאגט א גרויסער גביר, וואס האט זיך אנגעטון אלע תענוגי עולם. זיך נישט געזשאלעוועט קיין שום זאך, נישט געקלעהרט וואס וועט זיין מארגען און נישט געדענקט, אז זיינע מיטמענשען פלאגען זיך און קרעכצען אונטער'ן יאך פון ארימקייט און קראנקהייטען. און דער דאזיגער גביר האט שוין געהאט גענאסען פון אלע פערגעניגענס ביי זיך אינדערהיים, איז איהם איינגעפאלען אין ווינטער אוועקצופאהרען אין די ווארימע לענדער. ער האט פאר זיך אויסגעקליבען איטאליען. דעם גביר האט אבער נישט געדינט דער איטאליענישער קלימאט און ער האט אנגעהויבען קראנק צו ווערען, מ'האט צו איהם גערופען אלע גרעסטע פראפעסארען פון איטאליען און אפילו געבראכט פון אנדערע לענדער, עס האט גארנישט געהאלפען, דער גביר איז אפגעשטארבען.

דא האט דער רב איבערגעריסען זיין הספד. אויפ'ן בית-עולם איז געווען שטיל, דער גרויסער עולם האט שוין פערשטאנען דעם משל און איינער האט זיך איבערגעקוקט מיט'ן אנדערען.

אזוי איז אויף דער וועלט, האט פערענדיגט דער רב, אז מ'לעבט אהן אויסרעכענונג, אז מ'האט נישט אין זינען דעם צווייטען, ווען דער דאזיגער גביר, וועגען וועלכען איך האב אייך דערצעהלט, וואלט אוועקגעגעבען די קאסטען פון זיין רייזע קיין איטאליען דעם שווינדזיכטיגען ארימאן און איהם דארט אהין געשיקט און ער אליין וואלט געבליבען אין דערהיים, וואלט אפשר ביידע געראטעוועט געווארען און צוויי לעבענס. דאס איז דער משל נאר אין אן'איינצעלנעם פאל. אין אלגעמיין געגוצען געהט עס נאך ווייטער. ווען די מענשען, וואס האבען א סך, וואלטען געדענקט וועגען די, וואס האבען גארנישט, וואלט אפגעראטעוועט געווארען זעהר פיל מענשען און דאדורך וואלט אויסגעלייזט געווארען די וועלט פון גלות, וועלכען זי ריכט איצט אפ.

(פארטזעצונג קומט)

Dr. med. HENRYK
KRYSZEK
אינערליכע-און הארץ-קראנקה.
צוריקגעקעהרט
אלעע I טען מאי 3
טעלעפאן 27-9.

קנויר - מאשינען
פון דער נייעסטער קאנסטרוקציע מיט פיל קנויל לעגענדע אויפוויקלערס עמפעהלט:
Fabryka maszyn
Perła i Pomorski
Piotrkwska 69,
telefon 8-24.

דער היגיענישער
פריזיער-אנשטאלט
פאמאר-כא 14, פראנט, II שטאק.
מאכט בעקאנט די ג. קונדשאפט, אז נאך א גרונדליכען רעמאנט איז איינגעטרעטען ערשטקלאסיגע ארבייטער.
ספעציאליסט פאר אלעראַרט דאמען-פאלקעס צו מעסיגע פרייזען.
663

Dr. JAKÓB KON
ארדינאטאר פון שטעטישען שפיטאל. אקושער
צוריקגעקעהרט.
שענקעוויטש 18, טעלעפאן 37-62.
אין די לעטשניצע אויף זאכארניא 27 (רוג קאנסטאנטינער) פון 5 ביז 6 נאכט.
293

Dr. Med. I. IMICH
ספעציאליסט פאר נאז, האלז און אויערן קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
מאניושקי Moniuszki 1 טעלעפאן 9-97.
193 נעמט אן פון 1-2 און פון 5-7 אווענד.

היילפעדאגאגישע קורסען
פאר שוואכבעפעהיגטע און שווערערציהבארע קינדער, שפראכשטערונגען
Dr. med. A. SZMIRGELD
נערווען-ארצט.
CEGIELNIANA 6.
אייַנשרייבען קאן מען זיך יעדען טאג פון 6 ביז 7 אווענד.
144

Dr. med.
R. Bornstein
Traugutta (Krótka) 9.
אינערליכע און נערווען-קראנקהייטען
נעמט אן טעגליך פון 7-8 אווענד.
620

Dr. med. J. POLAKOW
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען 168
KONSTANTYNOWSKA 37a Tel. 39-75
נעמט אן פון 5-6.30 אוו. אינדערהיים און פון 2-3 אין לעטשניצע אויף גייערס מארק פעטריקאווער 294.

Dr. med.
M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6
הויט- און ווענערישע קראנקהייטען.
נעמט אן פון 8-9.30, 12-2 און 7-8 אוו. 589

די רענאמירטע שולע פאר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ.
7-קלאסיגע
שולע
פון
פ. קאצענעלזאָן
נאחומאב
ניעגאם 6
צווישען גאַיאַמיעסקא און וואַכאַדניא
עס ווערען אנגענומען אין אלע קלאסען אין עלטער פון 7 ביז 14 יאהר
שילער און שילערינס.
א ספעציעלער פארבערייטונגס-קלאס פאר ענטוויקעלטע 6-יעהריגע קינדער. א גרויסער פראגראם פון העברעאיש און רעליגיעזע יודישע לימודים. די למודי קודש ווערען געלערנט אונטער דער הנהלה און השגחה פון בערוהמטען אלטען למדן
ר' בנימין יעקב קאצענעלזאָן.
ביי דער שולע עקזיסטירט פאר קינדערליך פון 3 ביז 6 יאהר
א פרעבעל-שולע / Freblówka
פיילישע און העברעאישע רייע און לייכטע געשפרעכען.
גימנאסטיק מיט מוזיק. ▬ רידמישע טענץ. ▬ האנד-ארבייט.
אנפאנגס-לעהרע פון לעזען, שרייבען פויליש און עברית (ראווגען).
נאכמיטאג-שולע 50% ביליגער.
נאכמיטאג - פרעבעלשולע.
979
איינשרייבונגען פון ר"ח אלול טעגליך פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7 אווענד.

אין דער 7-קלאסיגער חדר-שולע
„תורה ודעת"
פון מ. קא"ז, קילינסקי 60
ווערען נייע שילער אנגענומען.
צום קומענדען שול-יאהר ווערט פערגרעסערט דאס לעהרער-פערסאנאל, מיט די בעסטע פעדאגאגישע לעהרער-קרעפטען הן אין למודי קודש הן למודי חול.
אין די העכערע אפטיילונגען ווערט געלערנט תנ"ך גמרא תוספות.

Szkoła I. KACENELSONA
איינשרייבונגען פון נייע שילער און שילערינס טאגטעגליך פון 11 ביז 1 און פון 4 ביז 6 נאכמיטאג
אין קאנצעלאריע Cegielniana 28.
אין דער נאכמיטאג-שולע ביליגע פרייזע.
מתבקשים ילדים וילדות מבני ארבע עד שש אל
גן הילדים העברי הראשון

עס פאהרט קיין אמעריקא
אויף א חודש צייט צו האנדעלס-צוועקען אן'אנגעזעהענער און פערטרויענסווערטער מענש, וועלכער נעהמט זיך אונטער גלייכצייטיג צו אינטערווענירען ביי הרובים און בעאמטע וועגען ערטייַלען באלדיגע אונטערשטיצונג די פערבליבענע אין לאנד פאמיליעס.
די אלע, וועלכע האבען וועמען עס איז אין ניו יארק אדער אין טשיקאגא, בעט מען אין זייערע אייגענע אינטערעסען ווענדען זיך צו
M. Hoff, Katowice, Stawowa 11.
מען דארף ביילעגען פאר 16 גראשען פאסט-מארקען אויף פארטא 270

רעמעשניצע פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אבענד

ד"ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן-קר.	3—4
ד"ר קערשנער	קינדער-קראנקהייטען	9—12 4—5.30
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	10—12 5—6.30
ד"ר לובימש	הויט- און געשלעכט קר.	12—2
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	1—3
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12.30—2
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע קראנקה.	1—2½
ד"ר בערגסאן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פלוכא-טעראפיע, שפר ד-שטראלונגען, ווי שטאטלען א. ז. ה. פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג איין שפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג — וויזיטען אין שטאט. — אין לאבאראטאריום ווערען געמאכט אלע ארט אנאליזען ווי אורין, פלעגמע און בלוט. 2120

איבערגענומען נעגען שקארלאטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א דענטיסטישער קאבינעט
עס נעהמען אן:

ד"ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	9—2 נ"מ.
ד"ר לאזשינסקא סטארא-זאלסקא	צאהן-ארצט	3—7.30

קינסטליכע ציינער, קראנען, מאסטען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

Dr. med. Zygmund DATYNER
ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און אורין-קראנקהייטען
Piramowicza 11 dawniej Olgińska
Tel. 48-95.
1335 נעמט אן פון 1-2 און פון 4-7 נאכט

Dr. med. G. Gersztajn
ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען
Trauguta 12 קרוטקא
נעמט אן פון 10½ ביז 1½ נאכמיטאג.
פאר אונבעמיטעלטע פון 7 ביז 8 אווענד 759

Dr. med. Braun
23 פאלודניאווא 23
— — טעלעפאן 40-26. — —
צוריקגעקערט.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע-קראנקהייטען און מענער - שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ ליכט (הער-אויספאל.)
נעהמט אן פון 9-12 און פון 5-8 אווענד.

Dr. ALTERMAN-GURFEL
פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע.
Piramowicza 10.
נעהמט אן פון 4-6 נאכמיטאג Tel. 46-96.

ניייער פאָלקסבלאט
.3 סעפטעמבער 1926.

דאס לאדזער לעבען

ניייער פאָלקסבלאט
.3 סעפטעמבער 1926.

3 פרייטאָג כד אלול תרפ"ו	סעפטעמבער זון-אויפגאנג 4,41 זון-אונטערגאנג 6,32 לענג פון טאָג 14 ליכט-צינדען: 6,7

בילינגער געוואָרען ברויט.

(ב) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ קאָנ-פערענץ פון'ם בעקער-צעך און דעם יודישען בעקער מייסטער-פעראיין.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען פון היינט אָן צו פערקלענערן די ברויט-פרייזען, אזוי זאל אַ ברויט פון ערשטען סאָרט קאָסטען 1 זל. מיט 15 גר., צווייטער סאָרט – 1 זל. מיט 6 גר., שוואַרץ-ברויט – 45 גר.

בודזשעט

פון לאדז ווערט שוין בעטראכט

(ס) מיטוואָך וועט פאָרקומען די ער-שטע נאָכמיטאָג-זיצונג פון דער בודזשעט-קאָמיסיע ביים שטאָדט-ראַט.

אויפ'ן טאָג-אָרדנונג שטעהט אַ רייה אַקטועלע פראַגען, וועלכע זענען נוגע די שטאָדט-פינאַנסען. גלייכצייטיג וועט די קאָמיסיע אַנהויבען דעבאַטען וועגען שטאָדט-בודזשעט; דערמיט ווערען אָנ-געהויבען די גאָרמאַלע אַרבייט פון שטאָדט-ראָט.

אונטערשטיצונג

בעקומען היינט די אינטעלעק-טועלע ארבייטסלאָזע.

(ס) נעכטען האָט מען אָנגעהויבען אויסצאָהלען אין לאָדז און אין דער פראָ-ווינץ אונטערשטיצונגען פאר אינטעלעק-טועלע אַרבייטסלאָזע.

אין לאָדז וועט צוטיילט ווערען די סומע פון 50,245 זל. היינט וועט די פערטיילונג פערענדיגט ווערען.

רעדוקציע

אין ארבייטסלאָזען-פאָנד.

(ס) נעכטען האָט זיך דאָס קרייז-ביוראָ פונ'ם אַרבייטסלאָזען-פאָנד אַדורכ-געפיהרט אַ רעדוקציע פון די בעאַמטע. דערווייל האָט די רעדוקציע אַרומגענו-מען 15 פערזאָן. די רעדוקציע ווערט אַדורכגעפיהרט, צוליב דעם, וואָס איז קלענער געוואָרען די צאָהל פון אַר-בייטסלאָזע, אַ דאַנק וועלכען ס'האָט זיך זעהר פערקלענערט די אַרבייט אין אַר-בייטסלאָזען-פאָנד.

סכסוך

אין דער בוי-בראַנזשע נאָך נישט פערענדיגט.

(ב) נעכטען איז אין אַרבייטס-אינ-ספעקטאָראַט פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ וועגען די פאָדערונגען פון די בוי-אַר-בייטער.

די אַרבייטער פאָדערן אַ הוספה פון 15 פראָצענט. די מייסטער האָבען די פאָדערונגען אָבגעוואָרפען.

צוליב דעם קימט פאַר זונטאָג אַ קאָנ-פערענץ פון די בוי-אַרבייטער, וועלכע דאַרפען בעשליסען די פראַגע וועגען אַ ווייטערדיגער אַקציע.

לאָדזער סוחרים-ארגאניזאציעס וועגען די האנדעלס-שעה'ן.

נישט 10 שעה א טאָג האנדלען נאָר 11.-נישט נאָר בלומען נאָר אויך ארטיקלען פון 1-טען געברויך.

(ס) אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם נייעם יעזיעק-פראַיעקט וועגען די האַנדעלס-שעה'ן, האָט דער היגער סוחרים-פאַר-איין איבערגעשיקט אין האַנדעלס-מיניס-טעריום אַ מעמאָריאַל, ווי ס'ווערט אויס-געדריקט די מיינונג פון די סוחרים קרייזען.

אין דער ערשטער רייהע פערלאַנגט דער מעמאָריאַל, אַז די געוועלבער זאָ-לען מעגען אָפען זיין טעגליך נישט 10 שעה, ווי ס'איז פאָראויסגעזעהען אינ'ם פראָיעקט, נאָר 11 שעה.

ס'דאַרפען אויך רעגולירט ווערען די האַנדעלס-שעה אום זונטאָג אויף אַזאַ אופן, אַז די בעפעלקערונג זאָל זיך קאָ-נען נישט בלויז בעזאָרגען מיט בלומען נאָר אויך מיט פראָדוקטען פון ערשטען געברויך.

צום סוף פערלאַנגט דער מעמאָריאַל, אַז דאָס געזעץ זאָל אַריין אין לעבען 14 טאָג נאָכדעם, ווי דאָס געזעץ וועט פער-עפענטליכט ווערען.

א „פראָקוראָר" האט בעקומען 4 יאהר טורמע

ער שווינדעלט ארויס געלד און גאָלדענע זייגערלעך.

(א) מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט זיך אין לאָדז אַרומגעבלאָנקעט אַ גע-וויסער וואָלף פערסטער וועלכער האָט זיך אָנגעגעבען אַלס פראָקוראָר פון 2-טען בעצירק, אַלס איטאַליענישער קאָנסול און אַלס הויפט-סעקרעטאר פון רעגירונגס-קאָמי-סאַריאַט אין לאָדז.

פערסטער איז אַמאָל געקומען צו פרוי קראָסקאָפ אויף טראַגוטאַ 4, זיך פאָרגעשטעלט אַלס פראָקוראָר און ער-קלערט, אַז ער קען בעפרייען זייער זוהן פון טורמע אויף מילשאַ גאַס, אויב זי וועט איינצאָהלען 250 זלאָטעס קוי-ציע. די פרוי גראָסקאָפ האָט נישט גע-האָט ביי זיך קיין געלד און דעם „פראָ-קוראָר" געגעבען 75 זלאָטעס און אַ גאָלדענע זייגערל אויסגעזעצט מיט ברי-לאַנטען.

נעכטען איז פאָרגעקומען פערסטער'ס פראָצעס. פערסטער איז זיך נישט מודה, ער זאָגט אַז ער האָט דאָס געלד פון פרוי גראָסקאָפ גענומען, כדי איבערצו-געבען איהר זוהן בעת'ן טראַנספּאָרטי-רען פון טורמע אויף מילשאַ גאַס קיין פּויזען.

דאָס געריכט האָט איהם פער'משפט צו 4 יאָהר טורמע.

די סאוויעטישע זייערע דאלארען

האנדעלס-בעציהונגען מיט לאָדז וועלען זיך אזוי שנעל נישט אנהויבען.

(פ) פון איינעם פון די גרויסע רו-סישע סוחרים, וואָס ווילען איצט אין לאָדז, האָט אונזער פאָרשטעהער בעקו-מען פאָלגענדע אינפאָרמאַציעס וועגען די אויסזיכטען פון האַנדעלס-טראַנזאַק-ציע צווישען לאָדז מיט רוסלאַנד.

לויט די דאָזיגע אינפאָרמאַציעס דאַרף מען נישט האָפען, אַז אין דער נאָהענ-סטער צייט זאָלען ווידער אויפגעלעבט ווערען די האַנדעלס-בעציהונגען צווישען לאָדז און די סאָוויעטען. דאָס איז צו-ליב פאָלגענדע טעמים.

רוסלאַנד לעבט איצט איבער אַזוי גוט ווי פוילען אַ פעריאָד פון ווירט-שאַפטליכער סאַנאַציע און מוז זיך רע-כענען מיט יעדען דאָלאַר, וואָס ווערט אַרויסגעפיהרט קיין אויסלאַנד, חוץ דעם וויל רוסלאַנד איינריכטען אַן אייגענע טעקסטיל-אינדוסטריע און בעמיהט זיך וואָס ווייניגער אַריינצופיהרען טעקסטיל-סחורות פון אויסלאַנד. ווייטער מוז רוסלאַנד ביים איינקויפען בעקומען גרויסע קרעדיטען, וואָס לאָדז קען איצט נישט געבען.

די טעקסטיל-אינדוסטריע זאל זיך אפשטעלען

צוליב מאַנגעל אין קוילען.-אינדוסטריע פערבאַנד אינטערווענירט היין וואַרשאַ.

(ס) צוליב דעם פערגרעסערטען עקס-פּאָרט פון קוילען קיין אויסלאַנד, ליי-גען גאָרנישט קיין אכט די מאַסגעבענדע רעגירונגס-קרייזען אויף דעם אינערלי-כען מאַרק. די בעזונדערע באַהן-דירעק-ציעס האָבען צוליב דעם אויפגעהערט צושטעלען די נויטיגע צאָהל קוילען וואַגאָנעס צו די ווירטשאַפטס-צענטרען.

אין דער סיטואַציע איז אויך געבלי-בען לאָדז, וועלכע בעקומט שוין פון אַ חודש אָן אַ גאָר קליינע צאָהל קוילען. אַזוי ווי אין לאָדז איז דאָ אַ קליינער זאַפּאַס קוילען, האָט זיך דער אינדו-סטריעלער-פעראיין געווענדעט מיט אַ מעמאָריאַל צו דער רעגירונג. דער מעמאָריאַל ווייזט אָן, אַז אויב אין דער קינפטיגער וואָך וועט לאָדז נישט בע-קומען די נויטיגע צאָהל קוילען, דראָהט עס דערמיט, אַז אַלע גרעסטע פאַבריקען זאָלען זיך אָפּשטעלען און צעהנדליגער טויזענדער אַרבייטער ווע-לען בלייבען אָהן אַרבייט.

3000 פעקלעך לאדזער גאַרן קיין ארץ-ישראל.

„יודישער מאנופאקטור" קאָנקורירט מיט ענגלאַנד.

(–) דער דירעקטאָר פון דער א"י-פירמע „מגור" האָט געקויפט ביי דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" 3,000 פעק-לעך גאָרן פון 20 ביז 100-ער איינפאַך און צווייפאַך.

ביז איצט פלעגט קיין ארץ ישראל גאָרן אַריינגעפיהרט ווערען פון ענג-לאַנד. הגם די קרעדיט-בעדינגונגען זע-נען אין ענגלאַנד בעסערע, ווי פוילען קען געבען, קאַלקולירט זיך איצט דאָס פוילישע גאָרן ביליגער ווי דאָס ענגלישע.

דער עקספּערט פון פוילישען גאָרן קיין א"י איז געוואָרען אַקטועל זייט די ווידזעווער מאַנופאַקטור האָט אָנגעהוי-בען אַרבייטען די פיינערע נומערן גאָרן, וואָס פלעגען ביז דאַן אין פוילען אי-בערהויפּט נישט אויסגעאַרבייט ווערען.

די פערקויפס-בעדינגונגען: 50 פּראָצ. אין מזומן, די רעשט וועקסלען. דער טראַנספּאָרט, וועלכער איז נאָר אַ התחלה איז שוין אַרויסגעשיקט געוואָרען.

דעלעגאציע פון אינטעלעקטו-עלע ארבייטסלאָזע אין וואַרשאַ

(או) די טעג איז צוריקגעקומען פון וואַרשאַ די דעלעגאַציע פון אינטעלעק-טועלע אַרבייטסלאָזע.

דער אַרבייטס-מיניסטער האָט צוגע-זאָגט, אַז די אינטעלעקטועלע אַרבייטס-לאָזע אַרבייטער וועלען בעקומען מעדי-צינישע הילף אין דער קראַנקען-קאַסע, ווייטער וועלען די אונטערשטיצונגען ווערען אויסגעצאָהלט יעדען חדש און נישט יעדע 3 חדשים, ווי ס'איז געווען ביז איצט אַ חוק. חוץ דעם, וועט זיך דער אַרבייטס מיניסטער בעמיהען, אַז די אויסצאָהלונגען זאָלען פאָרקומען אין משך פון 17 וואָכען און נישט 13 וואָכען.

אנטי-סוכאטע

אויסשטעלונג.

(ס) אין געזונדהייטס-אַמט זענען פער-ענדיגט געוואָרען די פאָרבערייטונגען אין צוזאַמענהאַנג מיט דער היגענישע און אַנטי-סוכאָטישע אויסשטעלונג אין לעמבערג, וואָס וועט פאָרקומען בעת'ן מזרח-יריד.

גלייכצייטיג פאָהרט אַרויס קיין לעמ-בערג אויף דעם אַלפוילישען אַנטי-סו-כאָטישען צוזאַמענפאָהר דער פאָרזיצענ-דער פון דער סעקציע צו קעמפען מיט סוכאָטעס, ד"ר סעווערין שטערלינג.

יובילעאום

פון אמסטערדאמער אינטער-נאציאָנאל.

(ב) דעם קומענדיגען ראָנערשטאָג קומט פאָר אַ זיצונג פון די פערוואַלטונגען פון די אַרבייטער-פעראיינען, וועלכע דאַרפען פעסטשטעלען דעם פראָגראַם פון יובילעאום-פייערונג פון אַמסטער-דאַמער אינטערנאַציאָנאַל.

דאָס פראָגראַם נעהמט אַרום אַ רייהע פאָרלעזונגען, אויפרופען און דעמאָנ-סטראַציעס.

בלוטיגע געשלעג

צווישען שאָפערן און פורמאַנעס

(ס) צווישען די שאָפערען און די פוהרמאַנעס, וואָס פיהרען איבער די לעטניקעס פון ווישניאָוואַ-גוראַ, איז אויסגעבראָכען אַ מחלוקה צוליב קאָנ-„קורענץ". די מחלוקה איז איבערגע-גאַנגען אין אַ שטאַרק געשלעג, בשעת וועלכען ס'זענען געלעכערט געוואָרען די גומי-רעדער פון אַנ'אויטאָ און דער פוהרמאַן, בעריל ראָסמאַן איז אַזוי צו-שטאָכען געוואָרען מיט אַ מעסער, אַז מען האָט איהם אין אַ שווערען צושטאַנד אָבגעפיהרט קיין לאָדז.

CERES

שפּייזעפּעטס ווערט אונטער שטרענגער ריטו-עלער אויפזיכט פון ה' רבי פרענקעל (סקאָווינאַ) אויסגעאַרבייט און קען מיט אַ רוהיג געוויסען אַלע פרום-רעליגיעזע רעקאָ-מענדירט ווערען.

CERES - שפּייזעפּעטס שאַפט זיך, אַ דאַנק זיין ערשטקלאַסיגען קוואַ-ליטעט אַ גרויסע בעליבטהייט ביי אַלע הויז-פרויען.

ביים איינקויף פערלאַנגט נאָר CERES און נאָכגעמאַכטע וואַרף צוריק

SATURNIA S. A. Warszawa.

Dr. Prybulski

זאַוואַדזקאַ 1, טעל. 25-38.

וועגערישע- און האָר- הויט - קראַנקה. מענער-שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל), רענטגען-שטראַלן. נעמט אָן 9–1, 4–8 אָוו., דאַמען: 4–5

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטש 20

נאָכשפּילען פון די בערימטע אַרטיסטען ליבלינגען פון לאָדזער טעאַטער - פּובליקום

חנה לערנער, שלמה קוטנער דוד זיידערמאַן, מ. הילסבערג.

שבת, ד. 4 סעפּטעמבער, 3,45 נאָכם. פון 80 גר. ביז 2.50 זל.

ישיבה בחור

פּיעסע אין 4 אַקטען מיט געזאַנג פון י. זלאָטאָרעווסקי.

חנה לערנער די בעסטע סוברעטען אין דער ראָל ביינעשל.
שלמה קוטנער דער בעסטער קאָמיקער אין דער ראָל פּיצע שמש,
דוד זיידערמאַן דער בעסטער זינגער און אַרטיסט אין דער ראָל ישיבה בחור, וועלכער איבערראַשט דאָס פּובליקום מיט זיין זינגען דעם קדיש.
מ. הילסבערג אין דער ראָל טודרוס.

פּרעמיערע! שבת, ד. 4 אָוו. 8.30 פּרעמיערע!

מאָדערנע דאַמען

לעבענס-בילד מיט געזאַנג און טענץ אין 4 אַק. פון בערזאָן. פון 1 זל. ביז 3,50

מאָדערנע דאַמען: איז דער שלאַגער פון וואַרשעווער און ווילנער טעאַטער וועלכע איז געשפּילט געוואָרן איבער 100 מאָל.
מאָדערנע דאַמען: צייכענט זיך אויס מיט די גרעסטע שלאַגער געזאַנגס נומערן.

מאַמע מאַמע-זיידערמאַן, קאָלאָמבוס כ'האָב צו דיר גאָרנישט-קוטנער. צירל מירל פון גאַליציען-לערנער. ספּעציאַליטעט-קוטנער. דאָס לאַכען-זיידערמאַן, מיר גראַטולירען-אַנסאַמביל-כאָר. רעזשיסער ש. קוטנער.
ס'נעמען אָנטייל דאַמען: שושנה, בעזמאַן, פאָדערמאַן, גרינבערג.
מענער: האַמבורגער, גרינבערג, יצדוואַב, פּאָליאַנסקי, אריעל, ליודגער, גייהויז
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.
אַ חיוב: ס'גרייט זיך צום אויפפיהרען „אַ קרבן פון אַ שוועסטער".

15,000 זל.

אויפ'ן נומער 21567 איז געפאַלען אין דער גליקליכער קאָלעקטור פון

A. Biderman

Łódź, Piotrkowska 64.

ס'איז שוין דאָ צו בעקומען נייע לאָסען צו דער ערשטער קלאַס פון דער פויל. מלוכה-לאָטעריע. 690

Dr. med. H. LUBICZ

צעגיעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און מע-נער-שוואַכע קראַנקהייטען. 839

היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל) נעמט אָן פון 9–11 און פון 5–8 אָוונט.

די קהלה-פערוואַלטונג האָט ווידער אָנגעהויבן צו „אַרבייטען" און געהעכערט דעם פּרייז פאַר מעלדונגען.

מיטוואָך איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער קהלה-פערוואַלטונג.

נאָכדעם ווי ה' פּליוואַצקי לייענט פאָר דעם באַריכט פון דער סאָציאַלער הילף-קאָמיסיע, וועלכע ווערט בעשטעטיגט ווערט פאָרגעלייענט אַ בריף פון ראַבינאַט אין וועלכען ס'ווערען געפאָדערט צו העכערן דעם טאַריף פאַר מעלדונגען מיט 40 פּראָצ.

געגען דער העכערונג זאָגט זיך אַרויס דאָזאָר זעלמאַנאָוויטש. דאַגעגען דאָזאָר האָפמאַן איז פאַר דער העכערונג, בתנאי, אַז די אָנגעשטעלטע זאָל געהעכערט ווערען זייערע געלדטער פון 15 אויף 40 און פון 40 אויף 75 זל. אַ וואָך. נאָך אַ דעבאַטע, בעת וועלכער דאָזאָר מינצבערג דערמאָנט זיך, אַז צוויי אָנגעשטעלטע זענען איבערהויפּט נישט נויטיג ווערט בעשלאָסען צו בעשטעטיגען די העכערונג און צו פערגרעסערען די לוינען פון די אָנגעשטעלטע. ווי ס'האָט פאָרגעשלאָגען דאָזאָר האָפמאַן.

ס'ווערט בעהאַנדעלט די ווענדונג פון ראַטמאַן יחיאל יצחק בערמאַן, אַז די קהלה זאָל אַסיגנירען 5,400 זל. אויף יו"ט עסען פאַר די אַרעסטאַנטען און עלנער. ס'ווערט בעשלאָסען צו אַסיגנירען 3.000 זלאָטעס.

אַ ווענדונג פון אַ מורה-הוראה אין וועלכער ער רופט אַרויס די קהלה-פערוואַלטונג צו אַ דין-תורה ווערט איבערגעשיקט צום ראַט.

די דאָזאָרעס זעלמאַנאָוויטש און האָפמאַן ווייזען אָן, אַז ביי דעם ערלעדיגען די ביטעס ווערט אין דער קאָמיסיע פאַר סאָציאַלער הילף שטאַרק אָנגעווענדעט דער פּראָטעקציע סיסטעם. זיי פאַרלאַנגען דעריבער, אַז די קאָמיסיע זאָל אָפּהאַלטען רעגולערע זיצונגען און אַז יעדען פּעטענט זאָל געענטפערט ווערען אויף זיין בקשה.

נאָך אַ וכוח אין וועלכען ס'בעטייליגען זיך נאָך די דאָזאָרעס דעפּ. מינצבערג און דאָזאָר רוס ווערט בעשלאָסען, אַז אַלע ווענדונגען ווענען שטיצע צו דער קאָמיסיע זאָלען נומערירט ווערען און בעטראַכט ווערען לויט דער רייהע און אַז די קאָמיסיע זאָל אָפּהאַלטען יעדע וואָך רעגולערע זיצונגען.

מיט דעם איז די זיצונג געשלאָסען געוואָרען 12 אַ זייגער ביינאַכט.

* * *

צווישען די פערבינדעטע פראַקציעס פון דער יודישער קהלה איז ווייטער אויסגעבראָכען אַ קאָנפליקט. ווי באַקאַנט איז צווישען די דאָזיגע פראַקציעס ווענען איבערנעהמען די שחיטה פאָרגעקומען אַן אָפּמאַך. די אגודה פראַקציע האָט צוליב דעם ספּעציעל אַראָפּגעבראַכט פון א"י ר' יצחק שוחט אַזוי ווי מיט'ן איבערנעהמען די שחיטה איז מען נאָך נישט פערטיג געוואָרען, ווילען די אגודה לייט דערווייל בעשטימען ר' יצחק'ן אַלס משגיח. דער דאָזיגער פערלאַנג האָט אָנגעטראָפען אויף אַ קאַטעגאָרישען ווידערשטאַנד פון די אונפּאַרטייאישע.

די פראַגע ווענען בעשטימען ר' יצחק שוחט אַלס משגיח איז געשטאַנען אויף דער טאָג אָרדנונג פון דער מיטוואָכדיגער זיצונג פון דער קהלה פערוואַלטונג אַזוי ווי מ'איז אָבער נישט געקומען צו קיין פערשטענדיגונג און די אגודה פראַקציע האָט אויף דער זיצונג נישט געהאַט קיין מערהייט איז די פראַגע נישט בעהאַנדעלט געוואָרען.

אויף דער זונטאָג'דיגער זיצונג פון דער קהלה פערוואַלטונג וועט ווארשיינליך קומען צו דעם ווענען וועלכען מ'האָט אָפּגערעדט די גאַנצע צייט פאַר דער לעצטער זיצונג פון קהלה-ראַט.

כאָלערינקע, כאָלערע... און צום סוף א זעלבסטמאָרד.

נעכטען ביי-נאַכט איז דער דיזשורנער דאָקטער פון ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל אַלאַרמירט געוואָרען ווענען אַ כאָלערא-פאַרפאַל וואָס האָט געזאָלט פּאַסירען אין לאָדז. עס איז געוואָרען אַ גרויסע מהומה. צו דער טיפוס און שקאַרלאַטינע עפּידעמיע איז צוגעקומען נאָך אַ צרה .. די כאָלערע.

די מעשה האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען גאַנץ אַנדערש, דער פאַגאָטאָוויע דאָקטאָר פון דער קראַנקען-קאַסע איז אַרויסגערופען געוואָרען צו אַ פאַל וואו די סמנים האָבען דערמאָנט די קראַנקהייט וואָס איהר נאָמען איז כאָלערינקע. צוליב דעם וואָס דער פאַל האָט פּאַסירט ביינאַכט האָט אַ פערשלאָפענער „אויזשענדניק" פערשטאַנען אַז עס איז פאָרגעקומען אַ פאַל פון כאָלערא פון דעם נעהמט זיך די מהומה.

אין שפּיטאָל וואו מען האָט געבראַכט די קראַנקע האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז זי האָט זיך פערסמט מיט סובלימאַט. און ווענען דעם האָט זי דערצעהלט ערשט אין שפּיטאָל.

לאָדזער סוחרים און דער מזרח-יריד.

(-) דער צענטראַלער סוחרים- און פאַבריקאַנטען-פעראיין, פּעטריקאָווער 10 האָט בעקומען אַן איינלאַדונג צו דער פייערליכער ערעפנונג פון'ם מזרח-יריד וואָס קומט פאָר דעם 5-טען סעפּטעמבער אין לעמבערג.

דער פעראיין האָט נעכטען בעשלאָסען צו שיקען אַ דעלעגאַציע פון די ה"ה וויצע-פּרעזעס אייזנער, ס. הירשזאָן און ד. ווייגריב.

די דעלעגאַציע וועט זיך אויך בעטייליגען אין דער קאָנפערענץ, וואָס דער לעמבערגער יודישער סוחרים-פעראיין אָרדענט איין פאַר דער ערעפנונג פון יריד.

50-יעהריגער יובילעאום פון די פרייוויליגע פייערלעשער.

(–) מאָרגען און איבערמאָרגען פייערען די לאָדזער פרייוויליגע פייערלעשער זייער 50-יעהריגען יובילעאום.

דאָס איז אַ יובילעאום פון אונערמידליכע און אָפּפערוויליגע אַרבייט אָבצוהיטען דאָס לעבען און דאָס פערמעגען פון דער לאָדזער בעפעלקערונג פון איהר גרויזאַמען שונא – פון פייער. נישט איינער פון די אידעאַליסטען איז געפאַלען אַלס קרבן ביים ערפילען זיין מענשליכע פליכט. דערביי האָבען די היגע פרייוויליגע פייערלעשער קיינמאָל נישט געמאַכט קיין אונטערשיד פון נאַציאָנאַליטעט און גלויבען. זיי זענען שטענדיג געשטאַנען אויף דער וואַך פון אַלע איינוואוינער פון אונזער שטאָדט. די יודישע בעפעלקערונג פון אונזער שטאָדט וועט זיכער בעגייסטערט אויפנעהמען די העלדישע פייערלעשער, ווען זיי וועלען אין טאָג פון זייער יום-טוב דורכמאַרשירען דורך די גאַסען פון דער שטאָדט.

מיר ווינשען די פייערלעשער אַ ווייטערדיגע ערפאָלגרייכע און הצלחה'דיגע אַרבייט לטובת דער שטאָדט.

פון יודישען טעאַטער אין פיל-האַרמאָניע.

ענדליך נאָך אַ לאַנגער צייט נישט שפּילען אין לאָדז, וועט דאָס היגע טעאַטער-פּובליקום דעם שבת האָבען די געלעגענהייט צו זעהען אין „פילהאַרמאָניע" די איינציגע אַרטיסטען, וואָס געפינען זיך יעצט אין פּוילען, פרוי לערנער ש. קוטנער, ד. ציידערמאַן, הילסבערג. אין די שטעדט ווי די אַרטיסטען האָבען געשפּילט האָט זיך די דאָרטיגע פּרעסע זעהר וואַרעם אָנגערופען בנוגע זייער שפּילען.

שבת בייטאָג ווערט געשפּילט דער ישיבה-בחור. די הויפּט ראָל שפּילט דער בעל-בטעה זינגער ה' ציידערמאַן פּיציע שמש, דער בעליבטער כאַראַקטער קאָמיקער ש. קוטנער. ביינישעל צום ערשטען מאָל אין לאָדז פרוי לערנער, מודרוס ה' הילסבערג.

ביינאַכט ווערט געשפּילט „מאָדערנע דאַמען" אַלע גאַסטראָלערען נעהמען אָנטייל. די פּיעסע צייכענט זיך אויס מיט אַ סך שעהנע געזאַנג-נומערן און פיל קאָמישע סצענקעס. אין די פאָרשטעלונגען נעהמען אָנטייל די היגע בעקאַנטע אַרטיסטען, ווי אויך אַ שעהנער אָרקעסטער און כאָר, דאָס לאָדזער טעאַטער-פּובליקום וועט זיכער קומען זיך פרייען מיט איהרע לאָדזער אַרטיסטען-קינדער.

מענער-היט

די בעסטע פאַסאָנען און קאָלירען, פון פערשידענע קוואַליטעטען בעקומט מען נאָר ביי

מ. קאַפּעלושניק

8 קאָנסטאַנטינער 8

איך נעם אויך אָן היטען צו פאַסאָנירען און פאַרבען. 199

LEKARZ-DENTYSTA

L. GECOWOWA

חסכאדניא 31, טעלעפאָן 31-91

נעמט אָן פון 2–5 יאַלט אין דער לעטשניצע „Vita" פון 5.30–8 אוו.

עקספּאָרט, עקספּעדיציע, מאַגאַזינירען.

א אָפענער בריף

צום צענטראַלען יודישען האַנדווערקער-פעראיין אין לאָדז, פּאָלודניאָוואַ 4

שוין מיט אַ צייט צוריק האָבען מיר א גרופּע מיטגלידער פון שוסטער-מייסטער-פעראיין אין לאָדז געוואָלט ברענגען אין דער עפענטליכקייט די גאַנצע נישט ריכטיגע און נישט גינסטיגע בעציהונג פון דער פערוואַלטונג פון שוסטער-מייסטער-פעראיין צו איהרע אויסגאַבען בכלל און צו די טאָג-טעגליכע פראַגען. מיר האָבען עס אָבער ביז יעצט נישט געטאָן, ווייל מיר האָבען נישט געוואָלט, אַז מ'זאָל אויף אונז אַ ווייזען אַלס „שטע ער".

לעזענדיג אָבער דעם אָפענעם בריף פון צענטר. יודישען האַנדווערקער פערבאַנד. וועלכע האָט נישט קוקענדיג אויף די פּאַסיווע בעציהונג פון אונזער פערוואַלטונג דאָך זיך פּראָאינטערעסירט מיט'ן גורל פון אונזערע חברים און זיך געוואַגדען מיט פערשידענע קאָמוניקאַטען ווענען אויסנוצען די אונפערמעגליכע שטייער-צאָהלער, האָט די פערוואַלטונג פון פעראיין נישט געפונען אפילו פאַר נויטיג נאָכצוזוכען צי אַזעלכע געפינען זיך אין זייערע רייהען און זיי אויסצוזוכען – אַזעלכע זענען זיכער דאָ לרוב – געפינען מיר זיך געצוואונגען עפענטליך צו ערקלעהרען, דאָס די פערוואַלטונג פון שוסטער-מייסטער-פעראיין האָט קיינמאָל זיך נישט אינטערעסירט מיט דער לאַגע פון איהרע מיטגלידער, נור זיך גערעכענט מיט „פּערזענליכע אַמביציעס און אַביסעל פּאָליטיקערייי".

דעריבער ווענדען מיר זיך עפענטליך צום צענטראַלען יודישען האַנדווערקער פערבאַנד – אַ דאַנק וו לכען אונזער פעראיין האַלט זיך ביז היינט – צו פערינטערעסירען זיך מיט דער לאַגע פון די יודישע שוסטער-מייסטער – אַזוי ווי מיט אַלע אַנדערע האַנדווערקער אין אונזער שטאָט, נישט קוקענדיג אויף די פּאַסיוויטעט פון דער פערוואַלטונג פון שוסטער-מייסטער-פעראיין, ווייל אין געגענפאַלס דראָהט דעם יודישען שוסטער-מייסטער אַ פאַלשענדיגע ראַאיניוונג אויף אַלע געביטען.

מיט דרך ארץ

אַ גרופּע שוסטער-מייסטער.

די שולע פון ש. שולדענריין

פּאָלודניאָוואַ 29.

דאָס איי שרייבען פון נייע שילער דויערט נאָך. די שולע האָט אויף דעם נייעם שול-יאָהר פיל פערברייטערט דאָס פּראָגראַם הן אין למודי קודש אויך אין אַלגעמיינע למודים. דאָס לעהר-פּערסאָנאַל בעשטעהט פון בעוואוסטע פּעדאַגאָגישע קרעפטען. די שילער ווערען פאַרברייט אין אַלע מיטעלע לעהר-אַנשטאַלטען.

678

Grand-Kino

Piotrk. 72 696

היינט און פאָלגענדע טעג! די רידערענדע לעבענס-דראַמע אין 7 גרויסע אַקטען א. נ.

די פרוי איבערן אַבגרונד

אין דער הויפּטראָלע: אין דער הויפּטראָלע:

Albert Abel, Sascha Gura, Willy Kryser.

אויסער'ן פּראָגראַם 3 2 אַקטיגע קאָמעדיעס: a) דער שלים-מזל'דיגער פוסבאָל-שפּילער. b) הייי-יעהריגע ווינער-דערבעס, c) טאָרעאַדאָר.

בעמערקונג: אין דער נעכסטער ענדערונג פון די נייעסטע קרעאַציע – דער קעניג פון עקראַן.

8-קלאַסיגע מערכען-גימנאַזיום פון

Marja Hochstein

וואָלטשאַנסקאַ 23, טעל. 14-27

לעקציעס אין עקזאַמענס וועלען זיך אָנהויבען דעם 15 סעפּטעמבער שול-געלד אין די איינטערע-קלאַסען פון 25 זל. מאָנאַטליך.

די קאַנצעלאַריע איז טעגיג פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אָוונד.

ביים גימנאַזיום איז אַ „קינדער-היים" סיסטעם מאָנטעסאָרי. 731

8-קל. גימנאַזיאַל-קורסען

פּעטריקאָווער 85 (קאָשטשושקי 28)

איינשרייבונגען קומען פאָר טעגליך פון 6–9 אָוונד פון דעם 2-טען ביז צו דעם 8 טען קלאַס איינשליסליך.

די קורסען פּאַרבערייטען צו די רעגירונגס-עקזאַמענס לויט'ן פּראָגראַם פון הומאַניסטישע גימנאַזיע (מיט לאַטיין) און מיט נאַטורוויסענשאַפטליכע מאַטעמאַטיק (אָהן לאַטיין) אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטע לעהרער פאַך קרעפטען.

קורס פון א קלאַס 5 חדשים. קורס פון דער 8-טער קל. 10 חדשים.

אונטעריכט קומט פאָר פון 7 אַ זייגער אָוונד.

אַ דאַנק די נידריגע אָפּצאָהלונגען און דעם הויכען פּעדאַגאָגישען ווערט זענען די קורסען געוואָרען די גרעסטע אין דעם אַ ט אינסטיטוציע נישט נאָר אין לאָדז, אָבער אויך אין גאַנצען לאַנד, דערגרייכענדיג אין פערלויף פון 5 יאָהר אַ פרעקווענץ פון 6 500 צוהערער. פאַר יוגענד אין שול עלטער זענען די פּאַרמיטאָג-קלאַסען מיט אַ יעהרליכען קורס, וואָס ענטשפּרעכען דעם פּראָגראַם פון אַ מאָרגען-גימנאַזיע. אייגענער לאָקאַל, אייגענע מאָדערנע לעהר-הילף, פיזישער, כעמישער און נאַטורוויסענשאַפטליכער קאַבינעט א.אַ.וו. אָנפאַנג פון אונטערריכט דעם 1. סעפּטעמבער. 784

Kierownik **A. Wierzbicki.**

אויפרוף צו די יודישע בעפעלקערונג!

אַזוי ווי עס איז דאָ אין איינציגע וועהלער צו פערדיינגען פלעצער צום דאווענען וואָס מען איז דאַרפען מחלל שבת ע"כ בעהט מען גוט אַכטונג צו געבען און נאָר צו דינגען אויף אַזעלכע שטעלען וואָס מען איז נישט מחלל-שבת.

דער קאָמיטעט פון שומרי-שבת

דאַלשטאָט, מרדכי-נאַבעם 19. 727

KAROL GOEPPERT

דעטייל-געשעפט I פּיעטריקאַווער 11 | האָר-הוט-פאַבריק Podleśna 3 | דעטייל-געשעפט II פּיעטריקאַווער 71

עמפּפעהלט אין זיינע דעטייל געשעפטן

אין גרויסע אויסוואהל זיינע
אנערקענטע בעסטע קוואליטעטען
ווייכע און הארטע

האָר-היטע

אין די נייעסטע פאַסאָנען אויף פאַרבין.

707

Szkoła Handlowa

Łódzkiego T-wa Szerzenia Wiedzy Handlowej w Łodzi, ul. Gdańska 45. Tel. 40-20.

KURS TRZYLETNI

Warunki przyjęcia na kurs I-szy: świadectwo ukończenia 7 klas. szkoły powszechnej lub 3 klas szkoły średniej.

SZKOŁA PRZYGOTOWAWCZA (3 klasy gimn.)

przy Szkole Handlowej przyjmuje kandydatów i kandydatki do wszystkich klas.

W r. b. przyjmuje się kandydatów (tki) do **KLASY WSTĘPNEJ** za niską opłatą.

Egzaminy dla nowowstępujących rozpoczną się dnia 15-go września o godz. 8 rano (systemem lekcyjnym).

Kancelarja Szkoły otwarta codziennie od godz. 10 rano do 2 popoł. Dla niezamożnych ustępstwo

675

אויף בעקוועמע בעדינגונגען!
הויבע אויוועס
(Piecyki i Kuchenki)
kaflano-szamatowe różnego wzoru i gatunku
פערקויף פון בוי-ארטיקלען ווי: צעמענט, קאלך, גיפס, דאך-פאפע א. א. — שאמאט-ציגעל צו אויוועס פון פערשידענע גרויסען עמפּפעהלט פירמע

M. ELECHNOWICZ
Pańska 1a (Żeromskiego)

הורט! 223 דעטייל!

מעבעל
קאמפּלעט-איינריכטונגען זא ווי: ענצעל, קויפען אלע ביי די עלטעסטע סאלידע פירמע
I. M. TERKELTAUB
12 NARUTOWICZA - Tel. 34-18 - w podwórzu. **12**

ווייל דארט איז די בעסטע אויסארבייטונג!
די ביליגסטע פרייזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען!

מחזורים
25 פראָצענט ביליגער. אין ווילנער ספרים-סקלאַד
א. מ. גרובשטיין, וסכאדניא 54
איז צו בעקומען אלע ארט מחזורים, ווי אויך די וועלט-בערימטע „רב פנינים" מחזורים, געבונדען אין לייוונט און לעדער. ס'איז אויך צו בעקומען די טאשען-מחזורים „עבודת הקודש" אין א לוקסוס-אויסגאבע. א גרויסער אויסוואהל פון ש"ס, טורים, רמב"ם, חומשים, פסוקים, משניות, מדרשים און סידורים; ספּעצ. כלה-סידורים אין קונסט-באנד; טליתים, גארטלען, קאפּלען, ציצית, מזוזות, קינדער-גמרות. ספּעצ. מתנות פאר פייערונגען. פאר חדר-קינדער ספּעציעלער ראבאט! געדענקט דעם אדרעס:
א. מ גרובשטיין, וסכאדניא 54
(פראָנט, 1-טער שטאָק). 958

עלעקטראָ-טעכנישע סקלאַדען
„ELEKTROPOL"
A. Szczekacz, ul. Zawadzka Nr. 16 a,
עמפּפעהלט אַלערליי אינסטאַלאציע-מאַטעריאַלען צו פאַבריקס-פּרייזען.
ב. צ. מ.: פאַר מאָנטערען ספּעציעלער ראַבאַט. 711

Dr. med. I. PIK
וואָלטשאַנסקא 57
נערוועז און אינערליכע קראַנקהייטען
שפּראַכשטערונגען (שטאַמלען), גייסטיגע היילמעטאָדען פון נערוועזע צושטאַנדען (שרעק, שלאַפלאָזיגקייט).
נעהמט אָן פון 12 ביז 1 און פון 4 ביז 7. 576

קויפט מעבעל פון ערשטער 2-טער האַנד, ווייל נישט קיין
אזעלכע בעקומט איהר אמביליגסטען פון דער 1-טער האנד ביי:
L. SALAMONOWICZ, 66 Wschodnia 66
537
אייג. אויסארבייטונג! בעקוועמע בעדינגונגען! לאַנגיעהר. גאַראַנטיע!

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
ואל קאלאסעאום, זאכאדניא 53.
עס ווערט געדאַוועט ראש השנה ויו"כ אין דעם פרוש רעמאָנטירטען זאַל עס דאַווענט דער בערימטער דובנער חזן ר'
בנימין קין
מיט א גוט איינשטודירטע כאָר. בעקוועמע פּלעצער צו זעהר ביליגע פרייזען. בילעטען-פאָרפערקויף טעגליך פון 9 פר"ה ביז 10 אָווענד. 670

אקאסע-שראַנק
נעפאַנצערט. איז פּרייזווערדיג צו פערקויפען צו ערפאַהרען וואַלבאַרסקא 4 ביים וועכטער. 561

רעיעל א ביליג!
דעם גרעסטען אויסוואהל פון
שטיהל געבעטע
פון אייגענער טישלעריי.
פערש. פאסונער, אויך טאפּעצירער-ארבייט, מאטראצען, קאזעטקעס און אטאמאנעס.
רעפּעראטורען צו ביליגע פרייזען.
אין נאר צו בעקומען ביי
ג. לעווקאוויטש, לאדז,
פולנאצנא 5, אין הויף רעכטס.
קימט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!
רעיעל און ביליג!

8-mio KLASOWE GIMNAZJUM HUMANISTYCZNE ŻEŃSKIE
JÓZEFA ABA, Zielona 8
Telefon 22-12.
די איינשרייבונגען פון נייע שילערינס אין די קלאַסען פון A ביז VI איינשליסליך נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון גימנאַזיע אין די שעה'ן פון 10 ביז 1 אַ זייגער מיטאָג.
עקזאַמענס לויט לעקציע סיסטעם און דער אנהויב פון שול-יאָהר קומט פאַר דעם 15-טען סעפּטעמבער 1926. Dyrektor J. AB.

8-קל. קנאבען-גימנאזיום
מיט רעגירונגס-רעכט
פון ל. שאכס, לאדז, פּעטריקאַווער 18.
די קאנצלאַריע נעהמט אָן אנמעלדונגען פון נייע שילער פון 11 ביז 1 נאָכמ. אין דער קלאַס A ווערען אָנגענומען שילער פון 6 יאָהר אָהן פאָרבערייטונג, די יודישע למודים (רעליגיע העברעאיש) פארנעמען דאָ אַ געהעריגען אָרט. דער פּרייז איז פאַר יעדען צוגענגליך.
דירעקטאָר: אינזש. א. רוסאק. 585

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
מעטאל-בעטשטעלען, קינדער-ספּארט-וועגעלער, מאַטראַצען, דראטמאַטראַצען זאווי מאַטראַצען פאַר האלץ-בעטשטעלען לויט מאס „פאַטענט" וואש-טואַלעטען קויפט מען אַמביליגסטען אין פאַבריקס-לאַגער
„DOBROPOL" פּעטריקאַווע 78
אין הויף.
בעמערקונג: עס ווערען אָנגענומען בעטען צו לאַקירען ווי אויך קינדער-וועגעלעך צו רעפּערירען.

אַן אַגענט
גוט בעקאַנט אין די מאַנופאַקטור-געשעפטן ווערט געזוכט. צו מעלדען אין זייף-געשעפטן ביי
L. HOHERMAN
Andrzeja 14. 702

זאל גאנץ לאדז וויסען,
אז דער גרעסטער אויסוואל פון
געבעטע שטיהל
פון אייגענער טישלעריי, פערשידענע פאסונער, אויך זעמטליכע טאפּעצירער-ארבייט, ווי: מאטראצען, קאזעטקעס, אטאמאנס, רונדע טישלעך, גאנדאלקעס, איז נור צו בעקומען אמביליגסטען מיט די בעסטע בעדינגונגען ביי
י. א. וואַיטשעכאָווסקי,
נאוואמיעסקא 10. 10

Dr. Czesław Jastrzębski
ספּעצ. פון אויגען-קראַנקהייטען 711
צוריקגעקעהרט.

בעקאַנטמאַכונג.
די בעוואוסטע וואַרשאָווער פירמע א. נ. האָט ערעפענט — אין —
J. KRZYPOW
לאדז, 16 בענעדיקטא 16
א מעבעל-לאגער
קויפט און פערקויפט אלערליי מעבעל, דיוואנעס, ניי מאשינען, ווי אויך גארדעראָבען, אַנטיקוואַרען פּעלצען, כ'קויף פּיאַנינאָס, און כ'צאָהל די העכסטע פּרייזען! קומט און איבערצייגט אייך 289

CASINO

ערעפנונג פון הערבסט-סעזאן!

היינט און פאלגענדע טעג! היינט און פאלגענדע טעג!

פראכטפילער סופערשלאגער אין 10 גרויסע אקטן

MANON LESCAUT

לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון ABBE PREVOST

איבערראשנד ערליכער פילם אויסגעפיהרט דורך דער בעריהמטע גרעסטע דייטשע פראדוקציע „Ufa" אין בערלין.

מיט דער רייצענדע ביז צום שגעון — — **LYA DE PUTTI** מיט איהר פארט-נער דער שעהנער **W. GAJDAROW**

דאס ענטלויפען פון קלויסטער, דעפארטאציע און בעפרייאונג „Manon" פון די הענט פון די צעהנדליגע ווילדע דורכ'ן רעוואלוציאנערען המון שטרענגען אן די נערווען ביז צו דער גרעסטער שפאנונג. די סצענע פון טויט אויף די הענד פון געליבטען, בעטענדיג א בעגנעדיגונג פון „Manon". אין דער אויספיהרונג פון LYA DE PUTTI צווינגט דאס צושויער ביז צום געוויין. די אימפאנירענדע אויפנאהמען פון די אויסגעצייכענטע מאמענטען פון דער אקציע לאזען דאס אויג אפילו אויף קיין איין מינוט ניט אברוהען.

אנהויב פון די סעאנסען 4.30 נאכמיטאג, לעצטער 10 א זייגער אין אווענד. דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

פערגרעסערט דעם ארקעסטער מיט נייע קרעפטען אונטער לייטונג פון ה' ל. קאנטאר.

TEATR-ŚWIETLNY „NOWOSCI"

Piotrkowsk , róg Głównej

היינט, גרויסער דאפעלטער פראגראם! היינט,

מאטא: בעצאהל, אבער נישט מיט קיין געלד.

גרויסער סענסאציאנעלער פילם פון פוילישען לעבען א. נ.

I.

די טראגעדיע פון א געשענדעטע

מיט קאלישע אילוסטראציע מיט'ן אנטייל פון דושאו-באנד, בעזאנג אויסגעפיהרט פון דער בעריהמטער אפערן זינגערין Halina Zarska

II.

דראמע פון שפאנענדן אינהאלט פון רוסישען לעבען

„מאדאם קיטי" (Pani Kitty)

אין די הויפט ראלען: O. Runicz און Wiera Chołodnaja

— — — איינצעלהייטען אין די פראגראמען.

APOLLO

פראכטפילע פרעמיערע

היינט צום ערשטען מאל אין לאדז!

„דאראזשקע נומער 13"

(דאס קינד פון 2 מאמעס) סענסאצ. סאלאן דראמע אין 9 אקטען מיט דער רייצענדער פאריזערין LILI DAMITA אין דער הויפט ראלע

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

ODEON / CORSO

„זיגאנא"

אין בעסטען בילד פון דער פראדוקציע 1925/6

אויסער'ן פראגראם: א פארס!

695

היינט!

HARY PEEL

דער רויבער-אנפירער

סענסאצ. אוואנט.-פילם אין 9 אקטען.

אויסער'ן פראגראם: א פארס!

CZARY

היינט גרויסע פרעמיערע! אויסערגעוועהנליכע סענסאציע!

אויטא! טעמפא! טאם!

דער גאנצער ערד-קוגעל TOM MIX

אויסערגעוועהנליכע אויטא געיעגען! די פראכטפולע אויס אהמען.

דאס בילד איז געווארען דעמאנסטרירט אין ניו-יארק 8 וואכען צייט. 20 מיליאנען צושויער האבען בעוואונדערט

אומטוריסט. קאובאי-דראמע אין דער הויפט ראלע דער ליבלינג פון

פערגרעסערטער ארקעסטער!

אנהויב פון די סעאנסען 5, 6.30, 8 און 10 א זייגער.

קינא „ERA" פרי׳ הער „פראגרא"

זאווישא 22 (באלוט)

היינט און פאלג. טעג! היינט און פאלג. טעג!

ענדע פונ'ם גרעסטען פילם-שלאגער!

„דער וואס קריגט די פעטש"

דער דערנער-וועג פון אן אנשטענדיגער פרוי

צוויטער טייל פונ'ם הערליכען בילד — —

מיט דעם געניאלסטען פילם-קינסטלער מיט'ן אנטייל פון MIKOŁAJ KOLLIN און IWAN MOZŻUCHIN — אנהויב פריימאג 5 נאכמ. שבת און זונטאג 2 א זייגער. פעסטפארטוס אונגילטיג

Scena z wielkiego filmu UNIVERSALU „SAMSON CYRKU"

LUNA

היינט פראכט-פולע פרעמיערע!

פון דער גרויסער פראדוקציע

Universal Pictures Corporation

שמשון הגבור פון צירק

סענסאציאנעלע דראמע אין 10 אקטען פון לעבען פון די צירק-ארטיסטען.

אין דער הויפטראלע דער שטארקסטער מענש פון דער גאנצער וועלט

BONOMO

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ס. בייגעלמאן.

Spiegel

ALFRED TESCHNER
ŁÓDŹ, JULJUSZA 20

אנאנסן פרייזן:

פאר א מיל מעטער שורה

פערי' טערסט 15 גראשען, פריטאג 20 גראשען, אין טעקסט 20 גר. פריטאג 30 גראשען, נאכ'ן טעקסט 10 גר. פריטאג 15 גראשען. — פאר אויסלענדישע אנאנסן 100 פראצ. טייערער. אויסער דער שטאט — 50 פראצ. טייערער. —

אבאנאמענטס-פרייז:

אין לאדז: א חודש 4.00 זלאטעס. ... 6 זלאטעס. אין אויסלאנד ... 5 ...

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman

Czcionkami i druk.: „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.